

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ξενοφώντος 15α τ.τ. 118
ΤΗΛΕΦ. 236547 - 221316

ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ 1922

Ένωσις

τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους
νομίμως ὑφισταμένων Διδασκαλικῶν Συλλόγων
καὶ τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων
τῶν ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων

Ἀνεγνωρισμένη

ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 754/1946 Ἀποφάσεώς του
ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη
διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7363/46, 10508/48, 3716/51,
4711/66 καὶ 570/69 ἀποφάσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος	Χ. Λάμπρου
Α'. Ἀντιπρόεδρος	Κ. Καρπούζης
Β'. »	Δ. Καρέτσης
Γεν. Γραμματεὺς	Ν. Λύκος
Εἰδ. »	Γ. Στουρνάρας
Ταμίας	Ν. Ζαρωνάκης
Σύμβουλος	Γ. Ἀποστόλου
»	Α. Βασιλείου
»	Ν. Νικηφορίδης

**ΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ**

•
Ἀριθμὸς ἀδείας Κυκλοφορίας
18764/Γ τοῦ 1954

Υπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως

•
**ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΚ ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

•
**ΑΘΗΝΑΙ ΜΑΡΤΙΟΣ 1970
ΑΠΡΙΛΙΟΣ**

•
**ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 7-Β
ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ**

•
ΓΡΑΦΕΙΑ
Ξενοφώντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ (118)
ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Διεύθυνσις - Σύνταξις 236547
Διαχειρίσις - Διεκπαιραίωσις 221316

•
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτήσιαι προπληρωταί

ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ	Δρχ.	60
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΦΟΡΕΙΩΝ	»	100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	Δολ.	3
Δι' αεροπορικὴν ἀποστολὴν προστίθενται διὰ τέλη	Δολ.	1
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ	Δρχ.	5

Διοικήσεως

Κρίσεις καὶ σχόλια.....σελὶς 98

Κ. Μαλούκου

Κέντρα Διδασκαλίας Ἑνηλίκων » 99

Εὐρ Σούρλα

Τὸ σχολεῖο καὶ τὸ παιδί » 103

Νικ. Γιαννούλη

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις τοῦ
Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀναδιορ-
γάνωσις του » 106

Ἰωάν. Χαραλαμποπούλου

Ἡ Διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ
παιδιοῦ τῆς σχολικῆς ἡλικίας.. » 110

Κ. Συγγροῦ

Μέσα πρὸς βελτίωσιν τῶν μα-
θητῶν εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ
ἐκθέτειν γραπτῶς..... » 117

Θ. Πατασιᾶ

Περισσότερα σχολεῖα διὰ τὰ ψυ-
χικῶς μὴ ὁμαλὰ παιδιὰ » 125

Κριτικὴ τοῦ βιβλίου..... » 127

**LA TRIBUNE
PROFESSIONNELLE
DE L'INSTITUTEUR**

Publication
mensuelle
de la Fédération
Grecque des
Instituteurs

Xenophonotos rue 15a (118) Athènes - Grèce

Κρίσεις καὶ Σχόλια

ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΚΟΥΣΙΟΝ ΠΑΘΟΣ

Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παραδοθήσεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ...».

Ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις τὰς ὁποίας ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς μαθητάς του ὁ Ἰησοῦς ὅταν οἰκεία βουλήσει ὥδευε τὸν δρόμον τὸν ἄγοντα πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος. Ὅποιον θάρρος καὶ ὁποίαν ψυχικὴν ἀντοχὴν ἀπαιτεῖ μία τοιαύτη ἐνέργεια. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφισβητήσωμεν ὅτι τοῦτο ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀνθρωπίνην δύναμιν. Ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἄπτεται σκέψεων ἐχουσῶν θεϊκὴν προέλευσιν. Ἐναργέστατα καὶ γλαφυρότατα ἀλλὰ καὶ θαρραλέως καὶ παραστατικῶς διαγράφει τὴν πορείαν τοῦ μαρτυρίου, ὅπερ τὸν ἀναμένει εἰς τὴν ἐπίγειον Ἱερουσαλήμ. Καὶ οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ ἐκπλήττονται διὰ τὰ ἀποκαλυπτόμενα. Ὅμως τὸ δέος ὅπερ διακατέχει τὰς ψυχὰς τῶν δὲν ἐπιτρέπει εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκφέρουν τὴν παραμικρὰν ἀντίρρησην ἐπὶ τῶν ἀκουομένων οὐδὲ κἂν νὰ εἴπωσι τὸ παραμικρόν. Ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία ἤδη νὰ περιβάλλει αὐτούς. Ὁ Γολγοθᾶς δὲν εἶναι μακράν. Μετὰ τὴν θριαμβευτικὴν εἰσοδὸν ὁ ὄχλος, ὅστις ὑπεδέχετο τὸν Ἰησοῦν μετὰ βαίῶν καὶ κλάδων, αὐτὸς ὁ ὄχλος θὰ ἀναφωνήσῃ τὸ «Σταύρωσον, Σταύρωσον». Καὶ συμφῶνως πρὸς τὰ ἐν τῇ ὁδῷ λεγόμενα τὸ μαρτύριον τῆς Σταυρώσεως ἔρχεται ὡς ἐπακόλουθον αὐτῶν. Ἀλλὰ, διατί οἱ κολαφισμοί, οἱ ἐμπαιγμοί, αἱ μάστιγες καὶ οἱ γέλωτες; Διατί ἡ ὀργὴ καὶ τὸ μῖσος ἐναντίον ἑνὸς ἀθώου; Τὴν ἀπάντησιν μᾶς τὴν δίδει ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς. «Ἀλλὰ ἀναβρίνω πρὸς τὸν Πατέρα Ἡμῶν καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν». Καὶ δὲν ἀναβαίνει Μόνος. Μεθ' ἑαυτοῦ συνανυψοῖ τοὺς μαθητάς Αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἡμᾶς. Ὅθεν οὖν καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποκαθάρωμεν τὰς διανοίας ἡμῶν ἀπὸ τὰς ρυπαρὰς σκέψεις καὶ ὡς συμπορευθῶμεν Αὐτῷ καὶ συσταυρωθῶμεν καὶ νεκρωθῶμεν δι' Αὐτοῦ ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς. Ὡς διαθέσωμεν ὀλίγας ὥρας, τὰς ἀγίας αὐτὰς ἡμέ-

ρας, διὰ μίαν πνευματικὴν περισυλλογὴν καὶ ὡς σταθῶμεν ἔμπροσθεν τοῦ Ἑσταυρωμένου καὶ με συντετριμμένην τὴν ψυχὴν ὡς ζητήσωμεν ἀπ' Αὐτοῦ νὰ συνανυψώσῃ καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ὡς ἀναλογισθῶμεν εἰσέτι ὅτι τὸ μαρτύριόν Του εἶναι καὶ μαρτύριον ἰδικόν μας. Καὶ ὅτι καὶ ἡ ἰδική μας ζωὴ γέμει τοιοῦτων σταυρώσεων. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ὁ Γολγοθᾶς εἶναι δι' ὅλους μας.

Αἱ χριστιανικαὶ ἀλήθειαι εἶναι αὐταὶ αἱ ὁποῖαι θὰ μᾶς δώσουν τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην νὰ ἀναβῶμεν τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τοῦ Γολγοθᾶ, ἵνα συσταυρωθῶμεν καὶ συζησωμεν μετὰ τοῦ Γλυκυτάτου Ἰησοῦ.

Ἡ Ἀνάστασις ὅμως ἡμῶν εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν χριστιανικῶς σκεπτομένων θὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ εὐρωμεν τὴν δύναμιν νὰ ἀναφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ: «Ὅμως θαρσεῖτε· Τριήμερος γὰρ ἐγείρομαι εἰς ἀγαλλίασιν πιστῶν καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον».

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ
Ἰδιοκτῆτης, Ἐκδότης — Δ/ντῆς Συντάξεως

ΧΑΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ

Πρόεδρος Διοικ. Συμβουλίου Δ.Ο.Ε.

ὁδὸς Θησέως 14, Ἄνω Δάφνη

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ὁδὸς Ξενοφώντος 15α Τ.Τ. 118

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ

ὁδὸς Σατωβριάνδου 22, Ἀθήναι

Στοιχειοθεσία — Ἐκτύπωσις

Τυποτεχνία Ο ΛΟΓΟΣ

ὁδὸς Λένορμαν 205 (Τ.Τ. 210)

KENTRA ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

(Ἡ σημασία τῆς λαϊκῆς ἐπιμορφώσεως καὶ ἡ συμβολὴ εἰς αὐτὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν)

Κ. ΜΑΛΟΥΚΟΥ

Ἐκπ/κοῦ Συμβούλου

Γον Μέρος

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω συνάγονται τὰ ἀκόλουθα:

1. Τὰ διαφέροντα εἶναι διάφορα εἰς τοὺς κατοίκους ἑνὸς χωρίου, ἢ μιᾶς πόλεως, λόγω ἡλικίας, φύλου καὶ ἐπαγγέλματος.

Προκύπτουν, ὅθεν, δυσκολίαι ὀργανώσεως τμημάτων, ἀναλόγων κατὰ περίπτωσιν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἀποκλειστικῶς ἔργον τῶν Ἐκπαιδευτικῶν.

2. Αἱ μορφωτικαὶ ἀνάγκαι διακρίνονται εἰς γενικὰς καὶ εἰδικὰς. Γενικαὶ εἶναι αἱ ἀφορῶσαι εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους ὅλων τῶν χωρίων ἑνὸς Νομοῦ. Μία ὁμιλία λ.χ. διὰ τὸν καρκίνον καὶ τὰς διαγνωστικὰς δυνατότητας ἐνδιαφέρει ὅλους τοὺς κατοίκους.

Ἀνακοινώσεις ἐπίσης, μετὰ προβολῶν, σχετικῶν μὲ τὸ διαπλανητικὰ ταξίδια ἱκανοποιοῦν τὴν πρὸς τὸ εἰδέναι τάσιν ὅλων τῶν κατοίκων κ. οὐ.κ. Αἱ εἰδικαὶ ἀφοροῦν εἰς ὠρισμένους κατοίκους ἑνὸς χωρίου, ἢ εἰς τοὺς κατοίκους ὠρισμένων χωρίων. Ἡ ἐκμετάλλευσις λ.χ. τοῦ ἐναλίου πλοῦτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνδιαφέρῃ τοὺς κατοίκους τῆς Εὐρυτανίας. Τὰς μορφωτικὰς ὁμως ἀνάγκας, γενικὰς καὶ εἰδικὰς τῶν κατοίκων ἑνὸς χωρίου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίζῃ τις καλύτερον τῶν Ἐκπαιδευτικῶν, τῶν ὑπηρετούντων εἰς αὐτό. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦ κατάρτισμοῦ τοῦ προγράμματος ὁ ἐκπαιδευτικὸς θὰ ἔχῃ τὸν πρῶτον λόγον. Καὶ ἐφ' ὅσον ὁ λόγος περὶ προγράμματος,

ἃς εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ αὐτοῦ. Κατ' ἀρχὴν δεόν ἀπαραιτήτως νὰ ὑπάρχῃ ἐν γενικὸν πρόγραμμα δι' ὅλα τὰ Κ.Δ.Ε. τοῦ Κράτους. Ἡ Κ.Ε.Α.Ε. πρέπει νὰ ἐκπονήσῃ ἐν τοιοῦτον λεπτομερειακὸν μὲν, ἀλλ' εἰς γενικὰ θέματα ἀναφερόμενον πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον θὰ κοινοποιήσῃ εἰς ὅλας τὰς Νομαρχιακὰς Ἐπιτροπὰς. Τοιοῦτον πρόγραμμα δὲν θὰ καταρτίζεται κατ' ἔτος ἐξ' ὑπαρχῆς καὶ δὲν θ' ἀντικαθίσταται ἐξ ὁλοκλήρου, θὰ εἶναι ὁμως δυνατὰ, μᾶλλον ἐπιβεβλημένα, τροποποιήσεις καὶ προσθαφαιρέσεις θεμάτων, κοινοποιούμεναι ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου.

Εἰς τὸ γενικὸν αὐτὸ πρόγραμμα θὰ προστίθενται ὑπὸ τῶν Νομαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν καὶ θέματα, κρινόμενα κατάλληλα καὶ ἀπαραίτητα διὰ τὴν θεραπείαν εἰδικῶν ἐκάστου Νομοῦ ἀναγκῶν.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δεόν νὰ κοινοποιῇται εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Σχολείου (Μέσης ἢ Δημοτικῆς) ἐντὸς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου, ἵνα ἐν συνεχείᾳ οὗτος, μετὰ μελέτην τοῦ τε φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος, τῶν ἀναγκῶν τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐν γένει τοπικῶν παραγωγικῶν, ἱστορικῶν, ἐθνικολαϊκῶν κ.τ.λ. στοιχείων, προσθέτῃ καὶ ἄλλα θέματα, κρινόμενα ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀπαραίτητα.

Τὸ τελικὸν τοῦτο πρόγραμμα, μὲ παρατηρήσεις, ὡς πρὸς τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν προτεραιότητα τῶν ὑπὸ ἀνάπτυξιν θεμάτων, θὰ ὑποβάλλεται εἰς τὴν Ε.Ν.Α.Ε.

ἢ τὸν Ἐπιθεωρητὴν μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου πρὸς ἔγκρισιν. Καθίσταται ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατάδηλον ὅτι καὶ εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος τὸν σπουδαιότερον ρόλον θὰ διαδραματίζῃ ὁ ἐκπαιδευτικός.

3. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων — προτιμητέα ἢ μορφή τῆς ὁμιλίας μετὰ συζητήσεως — τὸ βάρος θὰ πίπτῃ εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς, διότι οὗτοι καὶ ἐγγύτερον πρὸς τὰ πράγματα εὐρίσκονται καὶ τὰς ἀνάγκας, τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν κατοίκων γνωρίζουσι κάλλιον παντὸς ἄλλου. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ὅλον ἔργον τῶν Κ.Δ.Ε. ἀποτελεῖ, τρόπον. τινά συνέχειαν τοῦ κυρίως ἐκπαιδευτικοῦ τῶν ἔργου, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιμόρφωσις δὲν εἶναι παρὰ παιδαγωγικὴ ἐπιδίωξις, διὰ τῆς ἀγωγῆς.

Διαμένων ὁ Ἐκπαιδευτικός εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Κέντρου ἔχει καὶ τὸν χρόνον καὶ τὰς δυνατότητας τῆς ὁργανώσεως, τῆς παρακολουθήσεως καὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐπιμορφωτικοῦ τούτου κέντρου. Ἡ συμβολή, ὅθεν, καὶ ἐκ τῶν λόγων τούτων τῶν ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὴν ὅλην ἐπιμορφωτικὴν προσπάθειαν δύναται νὰ εἶναι τεραστία, ὅπωςδὴποτε δὲ ἀνωτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα τῆς τοιαύτης οἰοῦδὴποτε ἄλλου παράγοντος, ἀρκεῖ νὰ στοιχῇ ὁ ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος βίος τῶν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενα. Καθίσταται τούτέστιν ὁ Ἐκπαιδευτικός ἐτι περισσότερον ἡγετικὴ μονάς, κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸς ἄνθρωπος, τοῦ ὁποῦ ὁ βίος δέον ν' ἀποτελῇ τὸ ἀγαθοποιὸν ἔζημα τοῦ βίου ὅλων τῶν κατοίκων. Καὶ τὸ πνεῦμα, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἔχοντα τοῦτο νίκην πρωτίστως ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του.

4. Ἐπειδὴ ἐσυνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε ἐπιφυλακτικὸς καὶ ἐφεκτικὸς εἰς τοιαύτας ἐξορμήσεις, αἱ ὁποῖαι, ἀρχόμεναι μὲ ἐνθουσιασμόν, ἐντυπωσιακὰς εἰσηγήσεις καὶ ἀπεριορίστους ὑποσχέσεις ἐκφυλίζονται μετ' οὐ πολὺ, διότι ἐξ ὑπαρχῆς εἶναι θνησιγενεῖς, ὀφείλω νὰ τονίσω ὅπως ἰδιαιτέρως τὴν ἀνάγκην τῆς, μετὰ προσοχῆς καὶ ρεαλιστικῆς ἐκτιμήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν δυνατοτήτων καὶ προϋποθέσεων, ὁργανώσεως τῶν Κέντρων τούτων, ἵνα μὴ τὸ ἔργον τῶν ἐξορμήσεων αὐτῶν περιορίζεται εἰς τὰς ὠραιολόγους εἰσηγήσεις καὶ τὰς ἐκάστοτε ὑποβαλλο-

μένας παραπλανητικὰς καὶ μὴ ὑποκειμενικὰς ἐκθέσεις.

Τούτου ἕνεκεν εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι τῇ ἀκόλουθα μέτρα:

α) Νὰ ἰδρυθῶσιν κατ' ἀρχὴν ὀλίγα Κ.Δ.Ε. καὶ εἰς τὰς σπουδαιότερας κωμότητες, εἰς ἃς ὑπηρετοῦν, ὅσον τὸ δυνατόν, περισσότεροι ἐκπαιδευτικοί, ὥστε καὶ ὀλιγώτερον νὰ εἶναι τὸ βάρος, τὸ ὁποῖον θὰ πέσῃ εἰς ἕκαστον τούτων καὶ συχνοτέρα ἢ ἐναλλαγὴ τῶν ὁμιλητῶν, κατὰ συνέπειαν καὶ πλεον ἐνδιαφέρουσαι αἱ ὁμιλίας διὰ τοὺς κατοίκους.

β) Προσοχὴ νὰ μὴ μετατραποῦν εἰς δημοτικὰ σχολεῖα, μὲ ἀδιάφορον καὶ ἀνιερὰν διδασκαλίαν διὰ τοὺς ἐνηλίκους, ὡς δυστυχῶς γίνεται σήμερον. Ἔστω δ' εἰς γνῶσιν, ὅτι ὁ ἐνήλικος, καὶ ἐὰν ἀκόμῃ ἐλησμόνησε τελείως ὅ,τι ἔμαθε κατὰ τὰ ἔτη τῆς εἰς τὰ σχολεῖα φοιτήσεώς του, οὐδέποτε ἐπιθυμεῖ νὰ γυρίσῃ ὀπίσω εἰς αὐτά.

Ἐπίσης δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅτι ἡ ἐπιμόρφωσις δὲν εἶναι ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις. Ἡ ἐπιμόρφωσις διαρκοῦσα ὅσον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφορᾷ κυρίως εἰς ὅσους ἔχουν ἤδη ἐν ἐπάγγελμα.

γ) Ὅπωςδὴποτε ὁ Ἐκπαιδευτικός, γνωστὸς καὶ καθ' ἡμέραν ἀναστραφόμενος μετὰ τῶν κατοίκων, ἐξαντλεῖ, καὶ πρέπει νὰ ἐξαντλῇ τὸ πνευματικόν του ταμεῖον, μὴ θέτων ποτὲ τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν μόδιον. Δι' ὃ καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ γνώσεις καὶ ἐμπειρίας, ἀναφερομένας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς δραστηριότητος καὶ τοὺς χώρους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καθίσταται ἐπιβεβλημένη ἡ καθολικὴ καὶ οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ ὅλων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὅλων τῶν τοπικῶν παραγόντων (ἐπιστημόνων, ἐπαγγελματιῶν, τεχνικῶν κ.λ.π.). Διὰ ταῦτα ἡ Ν.Ε.Λ.Ε., ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ τοιαῦτα προγράμματα, θὰ ὀρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων καὶ τοὺς ὁμιλητάς. Ἐὰν καταστῇ δυνατὴ ἡ καθολικὴ συμμετοχή, τότε καὶ τὸ ἔργον θὰ καταμερισθῇ καὶ μάλιστα κατ' εἰδικότητα, καὶ αἱ ὁμιλίας θὰ εἶναι περισσότερον ἐνδιαφέρουσαι καὶ ὁ χρόνος λειτουργίας τῶν Κέντρων θὰ εἶναι μεγαλύτερος. Ἐκ πάντων τούτων καθίσταται φανερόν, ὅτι ἡ λειτουργία τῶν Κέντρων ἐπιμορφώσεως ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον, ἐκ τῆς

ὑπὸ τῶν Νομαρχῶν ὁργανώσεως τῶν Κ.Δ.Ε. καὶ πρὸ παντὸς τῆς κινήσεως τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τοὺς Νομοὺς τῶν ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ. Τὸ Ὑπουργεῖον Ἑσωτερικῶν, ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐπιμόρφωσιν τοῦ Λαοῦ, ἐξέδωκε ἐγκύκλιον περὶ ὁμιλιῶν κ.τ.λ. Δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ σκόπιμος καὶ ἑλλογος ὁργάνωσις τῶν ὑπὸ τῶν Νομαρχῶν.

δ) Προβάλλει εὐθὺς ἀέμσως τὸ θέμα τῆς ἀντιμετιπίσεως τῶν σχετικῶν δαπανῶν. Τὸ θέμα τοῦτο τὸ ἔχει ἀντιμετωπίσει, τοῦλάχιστον θεωρητικῶς, ἡ Κ.Ε.Λ.Ε. καὶ δὲν θὰ ἀσχοληθῶ ἐγώ.

Δὲν δύναμαι ὁμως νὰ μὴν ἐκθέσω τὰς ἀντιθέτους ἐπὶ τινων σημείων ἀπόψεις μου. Πρέπει νὰ συνηθίσωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν συλλογικὴν προσφορὰν καὶ ἐργασίαν καὶ δὴ τὴν συστηματικὴν προσφορὰν, ἀμισθί. Ἡ δυσπιστία τῶν πολλῶν καὶ ἡ ἰδιοτέλεια τῶν ὀλίγων, συντελοῦντος καὶ τοῦ ὑπετροφικοῦ κακοῦ ἀτομισμού μας, ἀποτελοῦν τὰς κυριωτέρας αἰτίας τῆς ἀποτυχίας τῶν τοιούτων ἐκδηλώσεων.

Φρονῶ, ὅτι, πλὴν τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Κ.Π.Δ.Ε., ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀνωτέρα τῶν 1000 δραχμῶν μηνιαίως, οὐδεὶς ἕτερος δέον ν' ἀμείβεται. Μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἡ Ν.Ε.Λ.Ε. δέον νὰ ἐξασφαλίζῃ τὰ μεταφορικὰ μέσα, ἢ νὰ καταβάλλῃ τὸ ἀντίτιμον τῶν εἰσιτηρίων. Αἱ ἐπακολουθοῦσαι συνεστιάσεις τῶν τοπικῶν παραγόντων καὶ τῶν ὁμιλητῶν δὲν ἀσκοῦν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν...

ε) Ἑτέρα βασικὴ προϋπόθεσις, ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὁποίας δὲν γνωρίζω ἐὰν καὶ τίνι τρόπῳ ἔχει ἀντιμετωπισθῇ ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, εἶναι ἡ ἐξασφάλισις στέγης καὶ τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὕλικου ἐξοπλισμοῦ τῶν Κ.Δ.Ε. Βεβαίως, ἀναγκαστικῶς κατ' ἀρχήν, τὰ Κ.Δ.Ε. θὰ στεγασθοῦν εἰς τὰ Δικαστήρια τῶν δημοτικῶν σχολείων, μὲ ἀναποφεύκτους τὰς πολλὰς καὶ σοβαρὰς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς λειτουργίας αὐτῶν καὶ μὲ περιωρισμένην τὴν ἐν γένει δραστηριότητα τῶν Κέντρων.

Εἶναι ἀνάγκη ἐκάστη Κοινότης ν'

ἀποκτήσῃ τὸ πνευματικόν τῆς ἐντευκτήριον. Βασικοὶ χώροι τῶν Κοινοτικῶν καταστημάτων θεωροῦνται, καθ' ἡμᾶς, τὸ Γραφεῖον, μία ἀποθήκη καὶ μία μεγάλη αἴθουσα, ἥτις θ' ἀποτελῇ τὸ πνευματικόν κέντρον — ἀναγνωστήριον τοῦ χωρίου. Εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην θὰ συνεδριάξουν οἱ τοπικοὶ παράγοντες καὶ οἱ διάφοροι Σύλλογοι, εἰς αὐτὴν θὰ λαμβάνουν χώραν διάφοροι ψυχαγωγικαὶ ἐκδηλώσεις — πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ εὐθύνην τῶν τοπικῶν ἀρχῶν — καὶ εἰς αὐτὴν θὰ στεγάζεται τὸ Κ.Δ.Ε. Θεωροῦμεν τὸν χώρον τοῦτον ἀπαραίτητον. Προσοχὴ μόνον νὰ μὴ μετατρέπεται εἰς χαρτοπαικτικὴν λέσχην ἢ εἰς κέντρον μοντέρνων ἐρωτογενῶν χορῶν, καὶ

στ) Ἀπαραίτητος τέλος προϋπόθεσις θεωρεῖται ἡ ἐξασφάλισις τῆς προθύμου προσελεύσεως τῶν ἐνηλίκων εἰς τὸ Κέντρον Ἐπιμορφώσεως, οὐσης ταύτης ἀπολύτως ἐθελοντικῆς. Δὲν τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ ἡ δυνατότης τῆς μαθήσεώς των, δεδομένου ὅτι, ὡς διεπίστῳθη πειραματικῶς (Thorndike) καὶ ἄλλοι, ἡ ἡλικία δὲν ἀποτελεῖ σπουδαῖον παράγοντα μαθήσεως. Ἡ πλέον μάλιστα κατάλληλος ἡλικία θεωρεῖται ἡ μεταξὺ τοῦ 18ου καὶ 25ου ἔτους. Ἡ μείωσις τῆς δυνατότητος μαθήσεως ἀρχεταὶ ἀπὸ τοῦ 40οῦ ἔτους. Ἀποβαίνει ὁμως προβληματικὴ ἡ ἐξασφάλισις τῆς θελήσεώς των πρὸς μάθησιν, παρ' ὅλον ὅτι ἐξαρτᾶται αὕτη τόσον ἀπὸ τὰ διαφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, αἵτινες οὐδέποτε ἐξαφανίζονται, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ βασικὸν κίνητρον μαθήσεως, ὡς εἶναι ἡ ἐμφυτος τάσις τοῦ εἶδέναι καὶ ἡ τοιαύτη τῆς προβολῆς τοῦ Ἐγώ, τῆς ἐπιθυμίας δηλονότι τοῦ καθενὸς νὰ φαίνεται σπουδαῖος.

Εἶναι ἀνάγκη, ὅθεν, νὰ στοιχῇ ἡ ὅλη ἐργασία τῶν Κέντρων τούτων πρὸς τὰ διαφέροντα τῶν φοιτῶντων, ἡ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀτμόσφαιρα νὰ εἶναι θερμὴ καὶ ἐλκυστικὴ. Ἀμφότερα ταῦτα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰ ἀναπτυσσόμενα καὶ συζητούμενα θέματα, ἀπὸ τὴν ὅλην ὁργάνωσιν τῶν Κέντρων καί, ὅλως ἰδιαιτέρως, ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τῶν ὁμιλητῶν καὶ δὴ τῶν Διευθυντῶν.

Οὗτοι πρέπει νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς ἐνηλίκους, ὡς μαθητάς, δὲν πρέπει νὰ τοὺς

προσβάλλουν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύουν, διὰ τῶν ὁμιλιῶν των, πνεῦμα ὑπεροχῆς.

Ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτήν, οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ εἶναι ἀναντιρρήτως οἱ πλέον ἐνδεδειγμένοι, διότι, γνωρίζοντες ὅτι ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀρχὴ πάσης γνώσεως καὶ ὅτι, ὡς εἶπεν ὁ Γκαῖτε, «μάνθανομε μόνον ἀπὸ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀγαπᾶμε καὶ θυσιάζομε» ἀρκούμενοι δὲ εἰς τὴν

ἠθικὴν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν προσπορίζει ἡ διαρκὴς πνευματικὴ δημιουργία καὶ ἡ καθημερινὴ μετάγγις τῆς ψυχῆς των εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν των, τοποθετοῦν πάντοτε τὸ ἑαυτὸν των χαμηλότερον, ὀπίσω ἀπὸ τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ μὴν αἰσθάνωνται ἐκεῖνοι τὸ καταθλιπτικὸν καὶ προσβλητικὸν βᾶρος τῶν ἰδικῶν των γνώσεων.

Κ. Μαλοῦκος

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ "L' EDUCATION", ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Ὑπὸ Εὐριπίδῃ Σούρλα
Παιδαγωγοῦ

Ὁ δάσκαλος εἰς τὸ νεώτερον Σχολεῖον δὲν κυριαρχεῖ ἐπὶ τῆς τάξεως ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἑδρας του, ἀλλὰ ἐργάζεται καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς μαθητὰς του κοῖ ἐκπαιδεύεται καὶ ὁ ἴδιος. Ἡ κυριαρχία του ἐξαφανίζεται καὶ εἰς τὸ παιδαγωγικόν του ἐπάγγελμα προβάλλει ὁ ἕρως του ὁ Παιδαγωγικὸς.

Georgee Dubal
Psyhanatiste

I

Ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουν μίαν διαφωτιστικὴν προβολήν, εἰς τὸ Περιοδικόν «Ἡ Ἀγωγή» τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, φέρομεν εἰς φῶς ἓνα ἄρθρον τοῦ ψυχαναλυτοῦ Georgee Dubal μὲ τὸν τίτλον:

Τὸ Σχολεῖο καὶ τὸ Παιδί.

Ἄς ἀκούσωμεν τὸ περιεχόμενόν του μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν κατανόησιν καὶ σὲ μετάφρασιν ἀπὸ τὴν ταπεινότητά μας τῶν πιὸ χτυπητῶν, πρωτοτύπων, βαθυστοχάστων καὶ χαρακτηριστικῶν ἀπόψεων τοῦ ὡς ἄνω ἀρθρογράφου.

II

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀνταποκριθοῦμε στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας καὶ στὶς πνευματικὰς ἐπιδόσεις τοῦ κόσμου τοῦ μέλλοντος αἱ ὁποῖες θὰ ἐπιτρέψουν τὴν διανοητικὴν ἐπάνθησιν στὸν πιὸ ζηλευτὸν βαθμόν, πρέπει νὰ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν ρῆσιν τοῦ Spence, ὅτι:

«Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς Ἀγωγῆς»

Κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν ὁμῶς ρῆσιν τοῦ Ransseau

«Τῆς σκέψεως προηγείται ἡ αἰσθησις»

Συνεπῶς:

Διὰ νὰ ἔχομεν οἰκείωσιν πρὸς τὴν ὀρθὴν σκέψιν, πρέπει νὰ ἐθιστῶμεν προηγουμένως εἰς τὸ νὰ αἰσθανόμεθα ὀρθῶς.

Μὲ ἄλλα λόγια:

Γιὰ νὰ ἐθιστῶμεν εἰς τὴν ὀρθὴν διάνοησιν, πρέπει νὰ διαθέτομεν ἐπίσης πολλὴν προβολὴν καὶ τῆς καρδιᾶς μας δηλαδὴ ἀντίληψιν.

Γιὰ νὰ λύσωμεν δηλαδὴ τὸ πρόβλημα τοῦ Σχολείου πρέπει νὰ καταβάλωμεν μίαν πρ ο σ π ά θ ε ι α ν ἑ ν α ρ μ ο ν ι σ μ ο ῦ τῶν κάτωθι προοπτικῶν:

Τοῦ μαθητοῦ,

Τοῦ Διδασκάλου, καὶ

Τῶν Γονέων.

Ἔως σήμερα κατωρθώσαμε, μέχρις ἐνὸς σημείου νὰ ἑναρμονίσωμε τὴν ἀποψιν Διδασκόντων καὶ Γονέων ἀλλ' ἡ ἑναρμόνισις τῶν σχέσεων τῶν Διδασκόντων καὶ τῶν Μαθητῶν εἶναι δυστυχῶς ἀκόμη σπανία.

B'

Ὁ Freud εἰς τὸ ἔργον του: «Ἡ Ζωή μου καὶ ἡ Ψυχανάλυσις» παρατηρεῖ ἴδι «ἐκεῖνο ποὺ συμβαίνει σ' ἓνα παιδί τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν εἶναι κάτι σχεδὸν ἀπίστευτον».

Στὴν ἡλικίαν δηλαδὴ αὐτὴ τὰ παιδιὰ εἶναι ἀπὸ ἀπόψεως διανοητικῆς λίαν ἀφυπνισμένα.

Πρόκειται περὶ μιᾶς χρονικῆς περιόδου ἐπανθήσεως διανοητικῆς.

Κατὰ τὴν περίερον ὁμῶς τῆς εἰσόδου τῶν εἰς τὸ Σχολεῖον παρατηρεῖται μία διανοητικὴ κατὰπτωσις.

Κατὰ τὴν προσχολικὴν περίερον τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὰ παιδιὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ ἐκφράζονται ἐπάνω σ' ἓνα ἐν:ργητικὸ σχεδιάγραμμα.

Πρόκειται περὶ τῆς πρώτης φάσεως τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τὴν ὁποίαν κατεργάζεται ὁ χαρακτήρ, δηλαδὴ ἡ ἐνεργὸς συμπεριφορὰ πρὸς τὰς σχετικὰς ἐπιδόσεις τῆς διατροφῆς καὶ τῶν ἔσω ἐκκρίσεων.

Ἡ παρατηρουμένη όμως ἐξ ἁρθρωσις κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰσόδου των εἰς τὸ Σχολεῖον — ἐν σχέσει πρὸς τὴν περίοδον τῆς προσχολικῆς των ἀνατάσεως — ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Σχολεῖον εὐρίσκεται εἰς ἀδυναμίαν νὰ ὑπολογίσῃ τὴν βαθμίδα τοῦ συναισθηματικοῦ ἐπιπέδου τῶν παιδιῶν, καὶ ἀγνοεῖ — κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς φοιτήσεώς των — τόσον τὴν εὐαισθησίαν τῶν παιδιῶν ὅσον καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐσωτερικῶν των συναισθημάτων.

Πρόκειται δηλαδὴ περὶ τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς παιδικῆς ἡλικίας κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ παιδί ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀγάπης ἐκ μέρους τῆς δασκάλας του καὶ τῆς ὑποστηρίξεως ἐκ μέρους τῶν Γονέων του, ὅταν ὑποχρεοῦται νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.

Ἡ περίπτωσις αὕτη τὸ τοποθετεῖ σὲ μιὰ κατώτερη βαθμίδα καὶ τὸ ἀναγκάζει νὰ ἀποκρούει κάθε τι ποῦ ἀντίκειται εἰς τὸν πλοῦτον τῶν ἐσωτερικῶν του συναισθημάτων.

Ἐὰν όμως θέλωμεν νὰ τὸ μετεωρίσωμεν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐκφραστικῶν του δυνατοτήτων θὰ ἦτανε εὐχῆς ἔργον, πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸ Σχολεῖον νὰ τοῦ προσφέρωμεν ὑπὸ μορφὴν παιγνιώδη τὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.

Παρατηρήθη δὲ ὅτι ἕνα παιδάκι ποῦ γνωρίζει νὰ διαβάζῃ στὰ τρία χρόνια τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, ἢ καὶ προτύτερα ἀκόμη, αὐξάνει τὰς ἐπιτυχεῖς ἐπιδόσεις του κατὰ ἕνα ὑπέρροχον τρόπον.

Γ'

Μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὸ Σχολεῖον, τὸ παιδί νοιώθει τὴν ἠθικὴν, σὰν κάποιον ἐξωτερικὸν ἐξαναγκασμόν, σὰν κάποιον δηλαδὴ ἐχθρὸν εἰς τὸν ὁποῖον ὑποχωρεῖ, ἐὰν ἡ ἀπειλὴ εἶναι τόσο ἰσχυρά, ὥστε νὰ κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ἀγάπην.

Κατὰ τὴν περίοδον όμως τῆς φοιτήσεώς του εἰς τὸ Σχολεῖον ἡ Κοινωνία ἐνίκησε τὸ παιδί καὶ μένει μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ ἐνηλίκες ἔχουν δίκαιον. Καὶ ἔτσι συμβαίνει ὥστε:

Μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας του νὰ σέβεται τοὺς Κανονισμούς, χωρὶς νὰ ἐπιζητεῖ νὰ τοὺς κατανοήσῃ, ἐκτὸς ἐὰν κάποτε νοιώθῃ καὶ κάποιο συναισθηματικὸν ἀδίκαιον.

Κατὰ τὸ 11ον όμως ἔτος τῆς ἡλικίας του δηλαδὴ περὶ τὸ τέρμα τῆς πρώτης σχολικῆς περιόδου ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συζητήσῃ καὶ νὰ κατανοήσῃ.

Ἐὰν δὲ συμπέσει νὰ τὸ ἐρωτήσουν διὰ τοὺς κανόνας τῶν παιγνιδιῶν του, θὰ ἴδῃ τις ὅτι τοὺς σέβεται, γιὰτὶ νοιώθῃ τὸν ἑαυτὸν του ἱκανὸν νὰ τοὺς τροποποιήσῃ μὲ τοὺς συνομήλικάς του, ἐνῶ ἀντιθέτως, κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς παιδικῆς του ἡλικίας μένει μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ Κανονισμοὶ προέρχονται ἢ ἀπὸ τὸν Θεόν ἢ ἀπὸ κάποιον πρόγονον, ὅτι ἐκφράζουν ἕνα χαρακτήρα ἀπόλυτον καὶ συνεπῶς ἐκεῖνο ποῦ θὰ μπορούσε νὰ κάμῃ θὰ ἐνετοπίζετο — γιὰ νὰ βεβαιωθῇ ἢ νὰ συνεργασθῇ ἢ νὰ δείξῃ ἀισθήματα ἀπάτης.

Κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του παρατηρεῖται ἕνα τέλειον ἀνοιγμα τοῦ κόσμου, μιὰ τελεία δηλαδὴ προβολὴ τοῦ κόσμου.

Κατὰ τὸ στάδιον δηλαδὴ αὐτὸ τῆς ἡλικίας του ὅλον τὸ διαφέρον του — τὸ διανοητικὸν ἐπὶ παραδείγματι ἀντικρύζει τὰ πράγματα πέραν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ἡ ἀντικειμενικότης τῆς κρίσεώς του τοῦ ἐπιτρέπει νὰ δεχθῇ τὴν διαλεκτικὴν τῶν συμπληρωματικῶν καὶ ἀντιθετικῶν ἀπόψεων μὲ τὴν ἠθικὴν τῶν διφορουμένων κατὰ τὰς ἀπόψεις τῆς Simone de Beauvoir.

Ὡς χαρακτηριστικὸν δὲ παράδειγμα τῆς πορείας τοῦ πνεύματός του, ἐπικαλοῦμαι καὶ περίπτωσιν ἐνὸς μαθητοῦ ὅστις ἐἀπεκλήθη:

«Δυναμίτις τοῦ Krupp».

Ἐκεῖνο ποῦ δυσκολεύει περισσότερο τὰ παιδιά νὰ ἀνεχθοῦν τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὠρίμων, εἶναι ἡ ἀσυναρτησία καὶ ἡ ἀσάφεια τῶν ἐνηλίκων καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι χρησιμοποιοῦν τὴν κυριαρχικὴν θέσιν των καὶ τὰς νευρωτικὰς των ἐκδηλώσεις γιὰ νὰ ἐπιβληθοῦν στὰ παιδιά, ἐν ὁνόματι τῶν λεγομένων ἠθικῶν πιέσεων.

Οἱ Γονεῖς ἢ οἱ διδάσκοντες ποῦ ἀντικρύζουν τὰ παιδιά μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς ἠθικῆς τοῦ Σχολικοῦ Προγράμματος θὰ εἶναι πάντοτε μακρὰν τῆς πραγματικότητος καὶ ἡ ἐπίδρασις ἡθετικὴ ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ ἀσκήσουν θὰ διαταράσσεται καὶ θὰ ἀνατρέπεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ παιδί νοιώθοντας τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀκατανόητον ἐκ μέρους τῶν Γονέων καὶ διδασκόντων του, θὰ ἔχει πάντοτε τὴν τάσιν νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἢ νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τῆς κωμωδίας ποῦ τοῦ ἐπιβάλλει ἡ συμπεριφορὰ τῶν ἐνηλίκων.

Ἔτσι:

Μεταξὺ τοῦ πόλου τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ τοῦ πόλου τῆς ἐφηβείας, ἡ Πατριαρχικὴ στάσις μας ἐδημιούργησε μιὰν λαβανθάνουσαν ζώνην, ἢ καλύτερα: μιὰν ζώνην ἀντιπαιδικότητος, ἡ ὁποία εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος γιὰ τις ἀντιδράσεις καὶ τὰ ψευδῆ προβλήματα ποῦ δημιουργεῖ.

Ἀντιτασσόμεθα εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Σχολείου γιὰτὶ θέλομεν νὰ διαφυλάξωμεν ἐκεῖνο ποῦ μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι προνόμια ἡμῶν τῶν ἐνηλίκων καὶ τῶν Γονέων.

Ὅπως δὲ κάθε κυρίαρχος, δὲν θέλομεν νὰ μετᾶσχουν καὶ τὰ παιδιά εἰς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὰς προνομίας μας.

‘Ο Fromm εις τὸ περίφημον σύγγραμμά του «Ὁ φόβος τῆς ἐλευθερίας», παρατηρεῖ δι: ἡ ἐννοια τῆς ἐλευθερίας δὲν ὑφίσταται διὰ τὸν ἀσκοῦντα ἐξουσίαν.

Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ κυριάρχους καὶ κατωτέρους ἀπὸ ἄτομα δηλαδὴ ποὺ κατέχουν τὴν δύναμιν καὶ ἀπὸ ἄλλα ποὺ δὲν τὴν ἔχουν.

Αἱ Σαδισμο-Μαζοχισταὶ ὠθήσει τῶν, δὲν τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ κατανοήσουν τὴν ἀλληλεγγύην.

Καὶ ἐφ’ ὅσον παραμένομεν εἰς τὸν ψεύτικον αὐτὸν στίβον, εἰς τὸν ὁποῖον στηριζόμεθα διὰ τῆς Ἀγωγῆς μας δὲν μπορούμε νὰ φαντασθοῦμε μίαν ἀλλήλοσχολικὴν ἀτμόσφαιραν ἢ κοινωνικὴν, παρὰ τὴν ἰδικὴν μας.

Εἶναι καιρὸς ὅμως ὅπως καθιερώσωμεν πλέον καὶ εἰς τὴν σχολικὴν μας ἀτμόσφαιραν μίαν ὁμαδικὴν ἐργασίαν τῶν μαθητῶν καὶ νὰ μεταρρυθμίσωμεν παραλλήλως καὶ τὸ σύστημα τῶν διαγωνισμῶν, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ καρφὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ μας συστήματος.

III

Ἐτελειώσαμε...

Ἐνας ἀντίπαλος Παιδαγωγικός, ντυμένος μὲ τὴν ψυχαναλυτικὴν προοπτικὴς τὴν βαθυστόχαστον κρίσιν καὶ ἐρευναν ἔπληξε τ’ αὐτιά μας.

Ἀπὸ τὸν γενικὸν τίτλον τοῦ ἀρθροῦ:

«Τὸ Σχολεῖο καὶ τὸ Παιδί».

Ὁ ἀναγνώστης ἢ ἡ ἀναγνώστρια τῶν ὡς ἄνω ἀπόψεων τοῦ Γάλλου ψυχαναλυτοῦ δὲν θὰ μπορούσε νὰ μαντεύσει πῶς πράγματι καὶ τὸ καινουργιο θὰ ἤρχετο εἰς φῶς ἐν σχέσει μὲ ὅλας τοὺς ποὺ ξεύρουν ἢ διδάχτηκαν στίς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίαις ἢ στὴν μετεκπαίδευσιν.

Καὶ ὅμως...

Αἱ βαθυστόχαστες ἀπόψεις τοῦ George Dnbal δὲν πρέπει νὰ μείνουν ἀπαρατήρητοι, ἐὰν πρόκειται νὰ γεφυρώσωμεν τὸ χάσμα σχετικὰ μὲ τὰ προβλήματα τῆς πρωτοῦ πρωτῆς ἀναγνώσεως ἐκ μέρους τῶν παιδιῶν, τῆς ἐπιβεβλημένης ἐν συνεχείᾳ μεταρρυθμιστικῆς μορφῆς στὸ ἀντίκρουσμα τῶν παιδιῶν μὲ πεσταλότσειον ἀγάπην κατὰ τὰ χρόνια τῆς φοιτήσεως τῶν στὸ λαϊκὸ Σχολεῖο, τῆς διδακτικῆς μορφῆς τῆς ἐλευθέρας πνευματικῆς ἐργασίας μὲ τὴν μετατροπὴν τῆς τάξεως μὲ ομάδες ἐργασίας καὶ μὲ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ συστήματος τῶν διαγωνισμῶν καὶ τῶν ἐξετάσεων.

Τρέφομεν τὴν ἐλπίδα δι: αἱ ὡς ἄνω ἀπόψεις τοῦ Γάλλου ψυχαναλυτοῦ θὰ τύχουν τῆς δεούσης κατανόησεως ἐκ μέρους τῶν Συναδέλφων — ἀμφοτέρων τῶν φύλων — τοῦ λαϊκοῦ μας Σχολείου τόσο ἐἰς τὴν διδακτικὴν τῶν λερουργίαν, ὅσον, καὶ εἰς τὴν ἐπιβεβλημένην προσπάθειάν των τὴν σύνταξιν ψυχολογικῶν δελτίων τῶν μαθητῶν τῆς τάξεώς των.

Η ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ

*Υπό **Νικολάου Γιαννούλη**

Διδ/λου μετ/ντος ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ
Ἀθηνῶν, διδάκτορος τῆς Φιλοσ. Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης (Tybingen)

Θὰ ἐκόμιζε κανεὶς γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, ἂν ἤθελε νὰ ἀφιερῶσθαι εἰσαγωγικῶς ἔστω καὶ ὀλίγας λέξεις, περὶ τῆς σημασίας τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως ἐνὸς λαοῦ, ὅχι μόνον διὰ τὴν ψυχροπνευματικὴν ἐξέλιξιν ἐνὸς ἐκάστου ἀτόμου κεχωρισμένως ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθόλου ἐξέλιξιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, πνευματικὴν, οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν, πολιτικὴν, μὲ ἄλλας λέξεις διὰ τὴν ἐν γένει πολιτιστικὴν του κατάστασιν.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο: ὅτι ἡ μόρφωσις καὶ ἡ ἐν γένει πολιτιστικὴ στάθμη ἐνὸς λαοῦ δὲν κρίνεται καὶ δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ μεμονωμένας ἐξαιρέσεις ἀτόμων, πού δύναται νὰ ἐπιδείξῃ ὁ λαὸς αὐτός, ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν εὐρίσκωνται τὰ ἄτομα αὐτά, εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὴν Τέχνην, εἰς τὴν διανόησιν, γενικῶς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μορφωτικὴν καὶ πολιτιστικὴν του στάθμην, ὡς συνόλου λαμβανομένου, τ.δ. ἀπὸ τὴν στοιχειώδη του ἐκπαίδευσιν.

Τὴν στοιχειώδη αὐτὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν παρέχει τὸ δημοτικὸν λεγόμενον σχολεῖον. Ὁ εὐρύτερος σκοπὸς τοῦ σχολείου αὐτοῦ εἶναι ἡ ὑποβοήθησις τοῦ ἀτόμου κατὰ τὴν προσπάθειαν τῆς ἐντάξεώς του εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁμάδα, εἰς τὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προέρχεται. Ἡ ὁμαλὴ καὶ ἀπρόσκοπτος αὐτὴ ἐνταξίς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ ἄτομον ὠρισμένας γνώσεις, δεξιότηας καὶ συνηθείας, πού ἀναλαμβάνει συστηματικὰ νὰ μεταβιβάσῃ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὸ σχολεῖον εἰς τὰ νεαρὰ ἄτομα.

Ἐπειδὴ ὅμως κάθε κοινωνικὴ ὁμάδα δὲν εἶναι κάτι τὸ στατικόν ἀλλὰ τὸ δυναμικόν, τὸ εὐρυσκόμενον ἐν διαρκῇ ἐξελίξει, εἶναι ὑποχρεωμένον τὸ στοιχειώδες σχολεῖον, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ γενικοῦ του σκοποῦ, νὰ παρακολουθῇ συνεχῶς τὰς κοινωνικὰς ἐξελίξεις καὶ νὰ ἀναθεωρῇ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σκοπούς, μέσα καὶ μεθόδους. Ἰδιαιτέρως ἐπιτακτικὴ εἶναι ἡ ὑποχρέωσις αὐτὴ εἰς ἐποχὰς πού παρατηροῦνται ἀπαιτώδεις ἐξελίξεις μιᾶς κοινωνίας. Ἄν ταῦτα πτώσεις αὐτὰς τὸ σχολεῖον δὲν προσαρμόσῃ τοὺς σκοπούς, τὰ μέσα καὶ τὰς μεθόδους του εἰς τὰς νέας ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς θὰ παραμείνῃ ἕνα ξένον καὶ νεκρὸν σῶμα ἐντὸς ἐνὸς ζώντος ὁργανισμοῦ. Θὰ ἀπωλέσῃ δηλαδὴ τὴν βασικὴν καὶ ὁργανικὴν του ἀποστολὴν καὶ θὰ ἀποβῇ παρακωλυτικὸν στοιχεῖον τῆς ὁμαλῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως.

Ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ὅσον ἀλματώδους καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐξέλιξις μιᾶς κοινωνίας πάντα κυριαρχοῦν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῆς τὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀμέσου καὶ ἀποτέρου παρελθόντος τῆς. Αὐτὴ ἡ ἀναμφισβήτητος πραγματικότης ἐπιτάσσει εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν διατήρησιν καὶ μετάδοσιν εἰς τὴν νέαν

γενεὰν ἀπαραιτήτων καὶ ἀναντικαταστάτων πολιτιστικῶν στοιχείων τῆς παραδόσεως.

Νὰ ἀποφευχθῇ δηλαδὴ ἕνα βαθὺ χάσμα μεταξὺ τοῦ χθὲς καὶ τοῦ σήμερον καὶ ἂν ἕνα τοιοῦτον δημιουργεῖται νὰ γεφυρωθῇ.

Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος δηλαδὴ καλλιέργεια καὶ διατήρησις τῶν γνησίων καὶ ἀπαραιτήτων πολιτιστικῶν στοιχείων τῆς παραδόσεως, ἀπὸ τὸ ἄλλο πρόσληψις καὶ ἀφομοίωσις κάθε νεοῦ γνησίου πολιτιστικοῦ στοιχείου πού αἱ σημεριναὶ καὶ μελλοντικαὶ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι ἐπιτάσσουν.

Πολλάκις τὰ διάφορα ρεύματα τῆς ἐξελίξεως καταστρέφουν ἀπαραιτήτους κοινωνικὰς μορφὰς ζωῆς πρὶν κἂν ἀντικατασταθοῦν ὑπὸ ἄλλων (μοντέρνων) νέων. Ὁ ρόλος τοῦ στοιχειώδους σχολείου εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς εἶναι ἡ διαφύλαξις τῶν παλαιῶν αὐτῶν μορφῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, πρὸς ἀποφυγὴν κοινωνικῶν κρίσεων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τῶν ἄλλων σχολείων μὲ περισσοτέραν ἐπιστημονικὴν ἢ τεχνικὴν κατεύθυνσιν καὶ συγχρόνως ὁ ἰδιαιτέρος ρόλος τοῦ σχολείου αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐργάτου τοῦ ἀπὸ τοῦ «ἐπιστήμονος» διδασκάλου.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις τῶν ἀναγκῶν τῆς συγχρόνου ζωῆς πού τὴν χαρακτηρίζει κατ' ἐξοχὴν ἕνας ταχὺς ρυθμὸς τεχνικῆς ἐξελίξεως ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους τοῦ κάθε ἀτόμου εἰς οἰανδήποτε βαθμίδα τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας καὶ ἂν εὐρίσκεται, ἠδὲν ἡμιθέως γνώσεις, περισσοτέρας καὶ καλλιτέρας δεξιότηας, πνευματικὰς, ψυχικὰς καὶ σωματικὰς, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἄμεσον παρελθόν.

Ἀκόμη καὶ τὰ κατὰ παράδοσιν ἀσκούμενα ἐπαγγέλματα τοῦ κτηνοτρόφου καὶ τοῦ γεωργοῦ ἀπαιτοῦν εὐρύτεραν καὶ πλουσιωτέραν μόρφωσιν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μία πλευρὰ τοῦ παιδαγωγικοῦ προβλήματος πού ἔχει ὡς γενεσιουργὸν αἰτίαν τὸν λεγόμενον τεχνικὸν πολιτισμὸν καὶ ἡ πλέον ἐπιφανειακὴ. Ἡ βαθύτερα καὶ συγχρόνως πολυπλοκώτερα του πλευρὰ εὐρίσκεται ἄλλοῦ: Εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνον πού ἡ τεχνικὴ ἀρχίζει νὰ ἐξουσιάζῃ τὸν ἄνθρωπον. Χρονολογικῶς τὸ σημεῖον αὐτὸ συμπίπτει μὲ τὴν ἐκβιομηχάνισιν μιᾶς χώρας. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ ἄνθρωπος ἐξουσιάζει τὴν τεχνικὴν εἰς τὴν ἀπλουστέραν τῆς μορφήν, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὅμως ἀρχίζει νὰ γίνεταί δοῦλος τῆς.

Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου, μὲ τὴν βαθύτεραν καὶ πλαυτέραν σημασίαν τῆς λέξεως, ἡ ἀπαμάκρυνσις τοῦ κινδύνου νὰ γίνῃ δοῦλος τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σύγχρονα καὶ πλέον σοβαρὰ προβλήματα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ κάθε παιδαγωγοῦντος σχολείου.

Κατόπιν των ανωτέρω τίθεται το ερώτημα: τὸ σημερινὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως μὲ τὴν ἐξαετῇ ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν τὸ ὁποῖον προσλαμβάνει τὰ παιδιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 5 1/2 ἐτῶν καὶ τὰ παραδίδει εἰς τὴν κοινωνίαν εἰς ἡλικίαν 11 1/2 ἐτῶν, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς κοινωνίας; Μιᾶς κοινωνίας τῆς ὁποίας τὴν νέαν μορφήν συνθέτουν κυρίως τὰ κατωτέρω στοιχεία: α) ἡ σύνδεσις τῆς μὲ τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν μὲ ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἐπακόλουθα, β) ἡ ἀρξάμενη καὶ μὲ γοργὸν ρυθμὸν συνεχιζομένη ἐκβιομηχάνισις τῆς, γ) ἡ συνεχιζομένη ἀστικοποίησις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς εὐθείαν ἀναλογίαν μὲ τὴν ἐκβιομηχάνισιν τῆς, δ) ὁ μὲ καλπάζοντα ρυθμὸν ἐξηλεκτρισμὸς τῆς, ε) τὸ πλούσιον συγκοινωνιακὸν τῆς δίκτυον, στ) τὸ διαρκῶς αὐξανόμενον ρεῦμα τοῦ τουρισμοῦ καὶ ζ) τὸ συνεχῶς βελτιούμενον βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ τῆς. Θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ εὐρίσκεται πέραν τῶν ὁρίων τῆς λογικῆς διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα καταφατικὴν ἀπάντησιν. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιβεβλημένη ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν προβάλλει ἡ ταχύτερα ἀναδιοργάνωσις τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Πρῶτον βῆμα τῆς ἀναδιοργάνωσεως αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ αὐξήσις, σταδιακὴ ἔστω, τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ἀπὸ ἑξ εἰς ἐπτὰ, ὁκτὼ καὶ ἑννέα ἐτη. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἔχει γίνεαι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν αἰσθητή. Ὁ τελευταῖος Α.Ν. 129/1967 περὶ ὁργάνωσεως τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἀναφέρει εἰς τὸ ἄρθρον 3 παραγρ. 1 «Ἡ ὑποχρεωτικὴ φοίτησις εἶναι ἐξαετῆς δυναμένη νὰ παραταθῇ εἰς ἑννεαετῇ διὰ Β. Διαταγμάτων ἐκδιδομένων προτάσει τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων καὶ Οἰκονομικῶν». Ὁ νομοθέτης ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος θεωρεῖ τὴν ἐξαετῇ ἐκπαίδευσιν ἀνεπαρκῆ διὰ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας καὶ ὅτι θὰ πρέπει εἰς τὸ μέλλον νὰ παραταθῇ εἰς ἑννεαετῇ, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέψουν οἱ οἰκονομικαὶ καὶ λοιπαὶ συνθῆκαι.

Ἐκτὸς τῶν κοινωνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν λόγων καὶ καθαρῶς παιδαγωγικοὶ καὶ ἀνθρωπιστικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν αὐξήσιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως διὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῶν μαθητῶν ποῦ δὲν ἐπισκέπτονται ἀνώτερα σχολεῖα ἢ διακόπτουν πρόωγως τὴν ἀρξάμενην φοίτησιν τῶν εἰς αὐτὰ καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ μέρος τῶν μαθητῶν τὸ πολυπληθέστερον.

Τὰ παιδιὰ αὐτὰ εἶναι ὑποχρεωμένα εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 11 1/2, 12 ἢ 13 ἐτῶν ἢ νὰ ἐνταχθοῦν ὡς βοηθητικὰ δυνάμεις εἰς χειρονακτικὰ ἔργα, πρᾶγμα ποῦ καὶ ὁ νόμος ἀπαγορεύει ἢ νὰ μείνουν χωρὶς συστηματικὴν ἀπασχόλησιν περιφερόμενα ἄσκοπως ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ρύμας, μὲ σοβαρὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς τῶν ὑγείας καὶ ἐξελίξεω, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις. !

Ἡ αὐξήσις τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως συνδέεται ἄμεσα ἀφ' ἑνὸς μὲν μὲ τὴν ἐξωτερικὴν ὁργάνωσιν τῶν σχολείων: τύποι καὶ διάρκεια σπουδῶν εἰς ἕκαστον τῶν σχολείων τούτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ὁρ-

γάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν, ἡ ὁποία πάλι εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ πλῆθος ψυχολογικῶν, διδακτικῶν, καὶ γενικώτερον παιδαγωγικῶν προβλημάτων.

Τὸ πρόβλημα δηλαδὴ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως δὲν εἶναι τόσον ἀπλοῦν ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως εἰς τὸν ἀδαῆ φαίνεται, οὔτε εἶναι μόνον πρόβλημα διδασκάλων καὶ αἰθουσῶν διδασκαλίας τ.ἐ μόνον οἰκονομικόν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι πρόβλημα κοινωνικόν, παιδαγωγικόν καὶ ψυχολογικόν. Ὡς ἐκ τούτου μία ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις τοῦ προϋποθέτει ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν μέσων καὶ τεραστίαν ὀργανωτικὴν καὶ παιδαγωγικὴν προεργασίαν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν, Ἐνα πειραματικὸν στάδιον εἶναι ἀναγκαῖον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐγκαίρως πρέπει νὰ μελετηθῇ, ὥστε ὅταν αἱ οἰκονομικαὶ καὶ λοιπαὶ συνθῆκαι τὸ ἐπιτρέψουν νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν. Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσηιν καὶ μόνον δύναται νὰ προσδοκῇ κανεὶς πλούσια καὶ θετικὰ ἀποτελέσματα, ἀποφευγόμενων τῶν προχειροτήτων ἀναστατώσεων καὶ αὐτοσχεδιασμῶν, ποῦ θὰ εἶχον βεβαίαν τὴν ἀποτυχίαν ἢ τὰ πενιχρὰ ἀποτελέσματα.

Β. Ἐπειδὴ σχεδὸν κανένα κοινωνικὸν φαινόμενον δὲν παρουσιάζεται ξαφνικὰ, ἀλλὰ αἰρῖται τοῦ εὐρίσκονται εἰς τὸ ἄμεσον ἢ ἀπότερον παρελθόν ἢ βαθυτέρα κατανόησις τοῦ, ἡ ὁποία ὑποβοηθᾷ τὰ μέγιστα τὴν ἐπιτυχεστέραν ἀντιμετώπισιν τοῦ, προϋποθέτει τὴν ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τοῦ.

Ἀπὸ μία σύντομη ἱστορικὴ ματιὰ διαπιστοῦται ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ὁργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως μιᾶς χώρας (τύποι σχολείων, διάρκεια σπουδῶν εἰς αὐτὰ) εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν παίρνει ὁ νομοθέτης ἐναντι τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς χώρας τοῦ. Ἄν δηλαδὴ ὁ νομοθέτης παραδέχεται ποιοτικὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς πατρίδος τοῦ, προερχομένας εἴτε ἐκ κληρονομικότητος εἴτε ἐξ ἀγωγῆς, ποῦ εἰς κάθε περίπτωσιν πρέπει νὰ διατηρηθοῦν, ὁργανώνει χωριστοὺς τύπους σχολείων διὰ τὰς διαφορὰς αὐτὰς κοινωνικὰς τάξεις. Ὅταν ὁμως ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς θεωρεῖ κατὰ βάσιν ὁμοίους καὶ ἂν μὲν παραδέχεται διαφορὰς τινὰς τὰς θεωρεῖ ποσοτικὰς καὶ οὐχὶ ποιοτικὰς, ὅπως δευτερευούσης σημασίας, διοργανώνει μίαν σειρὰν ἀπὸ σχολικὰς βαθμίδας τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐπισκέπτονται ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τόσα ἐτη ὅσα εἶναι καὶ τὰ ἐτη τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ὁργανώνει δηλαδὴ τὸ λεγόμενον ἐνιαῖον σχολεῖον. Ἄν τὴν πρώτην ὁργάνωσιν τῶν χωριστῶν σχολείων τὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀριστοκρατικὴν, τὴν δευτέραν δυνάμεθα νὰ τὴν χαρακτηρίσωμεν ὡς δημοκρατικὴν.

Τὴν πρώτην μορφήν τῆς ὁργάνωσεως τῶν ἰδιαιτέρων σχολείων τὴν συναντοῦμεν εἰς κράτη τῆς Εὐρώπης πρὶν ἀπὸ τὸν 1ον Παγκόσμιον πόλεμον. Τὴν δευτέραν μορφήν τοῦ ἐνιαίου σχολείου τὴν συναντοῦμεν σήμερον εἰς ἄρκετὰ δυτικοευρωπαϊκὰ κράτη εἰς ὅλα τὰ κομμουνιστικά καὶ εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς καὶ εἰς τὰς ἑτη τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως ἀπὸ κράτος εἰς κράτος διαφέρουν.

Τὸ ἐνιαῖον σχολεῖον ἀρχίζει νὰ κατακτᾷ βραδέως ἔδαφος μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἂν καὶ πρὸ αὐτῆς εἶχεν θερμούς ὁπαδοὺς ὅπως π.χ. τὸν Κομένιον, ὁ ὁποῖος τὴν Μεγάλην Διδακτικὴν τοῦ τὴν χαρακτηρίζει σὰν τὴν τέχνην «ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ὅλα νὰ διδάσκη» καὶ ὑποδεικνύει συγχρόνως τρόπους ἰδρύσεως καὶ ὁργανώσεως σχολείων εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ χωρία εἰς τὰ ὅποια «ὀλόκληρος ἡ νεότης, ἀμφοτέρων τῶν φύλων χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, ταχέως, εὐχαρίστως καὶ θεμελιωδῶς, θὰ μορφωθῇ ἐπιστημονικῶς, θὰ διαπαιδαγωγηθῇ ἠθικῶς καὶ θὰ πληρωθῇ ὑπὸ εὐσεβείας».

Οὐσιαστικῶς ὅμως τὸ ἐνιαῖον σχολεῖον ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ εἰς τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Εἰς τοῦτο συντέλεσαν τρία κυρίως φιλοσοφικά ρεύματα, ὁ ρωμαντισμὸς ὁ μαρξισμὸς καὶ ἡ ἀμερικανικὴ παιδαγωγικὴ κίνησις μὲ κύριον ἐκπρόσωπον τὸν John Dewey. Ὁ τελευταῖος τονίζει ὅτι ὁ δημοκρατικὸς τρόπος σκέψεως δὲν συνάδει μὲ ξεχωριστὰς τάξεις ἀπὸ ἀπόψεως μορφώσεως. Κάθε ἀπομόνωσίς τινος σημαίνει ἀπονάρκωσιν καὶ συγχρόνως τὸν θάνατον τῆς Δημοκρατίας.

Κατὰ τὴν γνώμην μας, ὅταν ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις μιᾶς χώρας δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἑξ ἑτη, ὅπως εἰς τὴν πατρίδα μας, τὸ κύρος τοῦ ἐνιαίου σχολείου παραμένει ἀναμφισβήτητον. Προβληματικὴ καθίσταται ἡ ὑπαρξίς του, ὅταν τὰ ἑτη τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως αὐξηθοῦν εἰς ἑπτὰ, ὀκτὼ καὶ ἑννέα. Τὸ ἐννιαῖον σχολεῖον μὲ ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν πέραν τῶν ἑξ ἐτῶν ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τοῦ τὴν γραμμὴν εἰς Ρωσίαν καὶ Ἀμερικὴν. Τὸν τελευταῖον καιρὸν ὅμως ἀκούονται φωναὶ ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς χώρας διὰ μιαν διαφοροποίησιν τῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ σχολείου τούτου.

Κυρίως δύο πραγματικότητες ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνιαίου σχολείου.

Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος νοημοσύνη καὶ διαφέροντα εἶναι εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διαφορετικά, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ζητήσῃ τὴν κυρίαν ἀπασχόλησιν τοῦ εἰς ἓναν περιορισμένον τομέα τοῦ πολιτισμοῦ πρὸς τὸν ὅποιον θὰ πρέπει νὰ προσανατολισθῇ, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, ὅχι βέβαια ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν προεφηβικὴν ἡλικίαν.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν σοβαρῶν αὐτῶν μειονεκτημάτων ἔχει διαμορφωθῇ ἓνα τρίτον σύστημα ὁργανώσεως τῶν σχολείων, τὸ ὅποιον ἀκολουθοῦν τὰ περισσότερα τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις ἐκτείνεται πέραν τῶν ἑξ ἐτῶν.

Κατ' αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς κοινῆς βάσεως ἐνὸς ἐνιαίου σχολείου τὸ ὅποιον ἐπισκέπτονται ὅλα τὰ παιδιὰ μιᾶς χώρας ἀπὸ κοινοῦ τέσσερα, πέντα ἢ ἑξ ἑτη οἰκοδομοῦνται δύο ἕως τρεῖς τύποι σχολείων : α) τὸ γυμνάσιον, β) ἡ ἀνωτέρα βαθμὶς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, μέχρι ἐξαντλήσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως, γ) τὸ μέσον σχολεῖον, ἓνα εἶδος ἀστικοῦ σχολείου.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν καὶ φαινομενολογικὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ ἐρώτημα. Ποία θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ὁργάνωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς πατρίδος μας, ὅταν ἡ πο-

λιτεία ἀποφασίσῃ τὴν αὔξησιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως ἀπὸ ἑξ εἰς ἑπτὰ, ὀκτὼ καὶ ἑννέα. Περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι ἔχομεν νὰ ἐπιλέξωμεν μετὰ τοῦ ἀμιγθοῦς ἐνιαίου σχολείου καὶ τῆς παραλλαγῆς του. Ἡ ἀριστακρατικὴ ὁργάνωσις τῶν χωριστῶν σχολείων ἀνήκει ὀριστικῶς εἰς τὸ παρελθόν ὡς ἐπίσημος κρατικὴ ὁργάνωσις τοῦλάχιστον ἐντὸς τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν.

Ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τὸ ἐξαστὲς ἐνιαῖον δημοτικὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος μας θὰ πρέπει νὰ μείνῃ ἀθικτον. Ἐπάνω δὲ εἰς αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ οἰκοδομηθοῦν οἱ κύκλοι τῶν ἀνωτέρων σχολείων.

Καθ' ἡμᾶς οἱ κύκλοι αὗτοι εἶναι δύο : τὸ γυμνάσιον καὶ ἡ ἀνωτέρα τριετὴς βαθμὶς τοῦ ἐννεαστοῦς δημοτικοῦ σχολείου.

Εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὁργανώσεως τοῦ γυμνασίου, ἂν δηλαδὴ πρέπει νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο κύκλους ἢ ἂν παραλλήλως μετὰ τὰς πρώτας ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας τάξεις τοῦ πρέπει νὰ ἰδρυθοῦν ἄλλαι τάξεις ἐνὸς μέσου σχολείου, διὰ τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν μαθητῶν ποὺ δὲν δύνανται ἢ δὲν σκοπεύουν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸν γυμνασιακὸν κύκλον κλπ. δὲν ὑπεισερχόμεθα.

Δὲν τασσόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀμιγθοῦς ἐνιαίου σχολείου ἐξ αἰτίας τῶν σοβαρῶν μειονεκτημάτων τοῦ τὰ ὅποια ἀνωτέρω ἀνεφέρθησαν. Ἐκτὸς τούτου εἶδομεν ὅτι καὶ εἰς χώρας εἰς τὰς ὁποίας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐφηρμόσθη ζητεῖται ἀπόκλισις ἐξ αὐτοῦ.

Τὸ ὅφ' ἡμῶν προτεινόμενον μοντέλον ὁργανώσεως μιᾶς ἐννεαστοῦς ὑποχρεωτικῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἀπλοῦν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνῃ ὅτι εἶναι καὶ ἀπλοῦν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν του.

Ἡ προβληματικότης τοῦ μοντέλου αὐτοῦ εὐρίσκεται κυρίως εἰς τὴν δευτέρα βαθμίδα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἢ ὁποία περιλαμβάνει τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις (Ζ'. Η'. καὶ Θ'). καὶ τὴν ὁποίαν θὰ ἐπισκέπτονται οἱ μαθηταὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ φοιτήσουν εἰς τὸ γυμνάσιον ἢ κατὰ τὰς εἰσαγωγικὰς τῶν ἐξετάσεως ἀπεκλείσθησαν ἀπ' αὐτό.

Συγκεκριμένως θὰ πρέπει νὰ δοθοῦν ἀπαντήσεις εἰς ὁργανωτικά ἐρωτήματα καὶ ἐρωτήματα ἐσωτερικῆς λειτουργίας τῆς βαθμίδος αὐτῆς. Κατ' ἀρχὴν ἡ δευτέρα αὕτη βαθμὶς δὲν δύναται νὰ ἰδρυθῇ εἰς ὅλα τὰ ὑπάρχοντα πλήρη δημοτικά σχολεῖα, διότι ἓνας μέγας ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν θὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ γυμνάσια οὔτε εἰς τὰ ὀλιγοθέσια δημοτικά σχολεῖα τῆς υπαίθρου, ἀλλὰ εἰς κεντρικά σχολεῖα εἰς τὰ ὅποια θὰ συγκεντροῦνται οἱ μαθηταὶ τῶν γειτονικῶν χωρίων τῆς βαθμίδος φυσικὰ αὐτῆς.

Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν λειτουργίαν ἐκτὸς τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος θὰ πρέπει νὰ λυθοῦν προβλήματα ἐπιλογῆς καὶ ἐπιμορφώσεως τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Περιττὸν εἶναι νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ σχολεῖα τῆς δευτέρας αὐτῆς βαθμίδος θὰ πρέπει νὰ προικισθοῦν μὲ πλούσια ἐποπτικὰ ὄργανα καὶ μέσα διδασκαλίας καὶ μὲ ἰδιαιτέρους χώρους χειροτεχνικῶν μαθημάτων Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας, διότι ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν βαθμίδα αὐτὴν θὰ λάβῃ περισσότερον πρακτικὴν

κατεύθυνσιν καὶ κατεύθυνσιν ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ.

Ἀνεφέρθησαν ἐλάχιστα ἐκ τῶν βασικῶν προβλημάτων ὀργανώσεως καὶ ἐσωτερικῆς λειτουργίας τῶν σχολείων τῆς βαθμίδος αὐτῆς, ἵνα καταδειχθῇ ἡ ἀναγκαιότης μιᾶς τεραστίας προεργασίας θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς καὶ ἡ ἀναγκαιότης ἐνὸς πειραματικοῦ σταδίου, διαρκείας δύο ἰσῶς καὶ τριῶν ἐτῶν εἰς περιωρισμένης περιοχᾶς τῆς πατρίδος μας π.χ. εἰς μίαν ἀστικήν, μίαν ἡμιαστικήν, μίαν πεδινήν, μίαν ὁρεινήν καὶ μίαν νησιωτικήν.

Μὲ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως λύεται ριζικῶς καὶ ἓνα ἄλλο τεράστιο πρόβλημα ἐσωτερικῆς λειτουργίας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου: τὸ γλωσσικόν. Δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα εἶναι δύο πραγματικότητες ποὺ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον κατ' ἐξοχὴν δὲν δύναται νὰ ἀγνοήσῃ καὶ νὰ ἀντιπαρέλθῃ. Διὰ τοῦτο σύμφωνα μὲ τὸ ἰσχύον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα κατὰ τὰ πρῶτα τρία ἔτη διδάσκεται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα τρία ἡ καθα-

ρεύουσα μὲ ἀποτέλεσμα οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη νὰ ἐκμανθάνωται. Τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνεται παρ' ὅλην τὴν διάθεσιν τεραστίας ψυχοπνευματικῆς ἐνεργείας ἐκ μέρους τῶν νεαρῶν βλαστῶν εἶναι ἡ γλωσσικὴ σύγχυσις ποὺ σημαίνει ἐν ταύτῃ καὶ πνευματικὴν σύγχυσιν μὲ τεραστίας ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου πνευματικῆς μορφωτικῆς, καὶ ἠθικῆς ἀκόμῃ στάθμης τοῦ λαοῦ μας. Ἐνῶ μὲ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως δίδεται ἡ δυνατότης διδασκαλίας καὶ ἐκμαθήσεως τῆς δημοτικῆς κατὰ τὰ πρῶτα ἑξ σχολικὰ ἔτη καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς καθαρευούσης εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδαν τοῦ 9ετοῦς δημοτικοῦ σχολείου.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων, κοινωνικῶν, παιδαγωγικῶν, ψυχολογικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν ποὺ ἐνεφέρθησαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς παρούσης μελέτης καὶ μόνον ὁ τελευταῖος γλωσσικὸς λόγος συνηγορεῖ διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτεραν αὐξήσιν τῶν ἐτῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως, ἔπειτα φυσικὰ ἀπὸ ἐμπεριστατωμένην θεωρητικὴν καὶ πειραματικὴν προπαρασκευήν.

Η ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ιωάννου Χαραλαμποπούλου

Υποδιευθυντοῦ Μαρασλείου Παιδ. Ἀκαδημίας
Πτυχιούχου τῶν Παιδαγωγικῶν καὶ τῆς Ψυ-
χολογίας τῶν Παν/μίων Ἑξέστερ-Ἀγγλίας καὶ
Ἑδιμβούργου-Σκωτίας.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

1. ΤΕΣΤ ΜΕ ΣΕΙΡΕΣ ΑΡΙΘΜΩΝ (Τέστ νοήσεως)

Τὰ παρακάτω τέστ μὲ σειρὲς ἀριθμῶν εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τέστ γιὰ τὴν διάγνωσιν τῆς νοημοσύνης τοῦ παιδιοῦ. Γιὰ νὰ δυνηθῇ τὸ παιδί νὰ ἀπαντήσῃ σωστά, ἀπαιτεῖται νὰ γίνη ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνάλυσις καὶ σύνθεσις ἐξέτασις καὶ συναγωγή, συμπερασμάτων. Γιὰ νὰ ἀνεύρῃ καὶ κατανοήσῃ μὲ βεβαιότητα τὸν Νόμον ἀπὸ τὸν ὁποῖο διέπονται κάθε σειρά ἀριθμῶν, ἀπαιτεῖται ἀπὸ μέρους τοῦ ἐπ α γ ω γ ι κ ὸ ς σ υ λ λ ο γ ι σ μ ὸ ς, μὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ: ἐξέτασις, ὑπόθεσις καὶ ἐπαλήθευσις. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμε ὅτι ὅσο περισσότερο ἓνα τέστ δοκιμάζει τὴν κριτικὴν ἱκανότητα τοῦ παιδιοῦ, τόσο ἐγγίζει τὴν βαθύτερη οὐσίαν τῆς νοημοσύνης αὐτοῦ. Ἡ ἐπισταμένη δὲ ἐξέτασις τοῦ τέστ αὐτοῦ ἀποκαλύπτει τὴν ὑπαρξίαν κριτικῆς ἱκανότητος. Ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς λογικῆς, ὅπως ἀκριβῶς παρουσιάζονται στὰ προβλήματα τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὑπάρχουν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ στὰ ἐν λόγω τέστ ἀπὸ σειρὲς ἀριθμῶν. Τὰ παρατιθέμενα τέστ διαφόρων ψυχολόγων εἶναι εἰλημμένα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Philip Ballard Group Tests of intelligence

Α' Σειρὰ Ἀριθμῶν 5'
(Γιὰ Ἡλικία 10 - 14 ἐτῶν)

Γράψε τοὺς ἐπομένους δύο ἀριθμοὺς στὸ τέλος ἐκάστης σειρᾶς.

1)	12	11	10	9	8	7	—	—
2)	1	3	5	7	9	11	—	—
3)	9	9	8	8	7	7	—	—
4)	1	5	2	5	3	5	—	—
5)	1	1	3	3	5	5	—	—
6)	6	9	12	15	18	21	—	—
7)	4	35	30	25	20	15	—	—
8)	6	2	5	2	4	2	—	—
9)	1	2	4	8	16	32	—	—
10)	2	3	6	7	10	11	—	—
11)	9	12	10	13	11	14	—	—
12)	8	9	11	12	14	15	—	-δ
13)	10	7	9	6	8	5	—	-δ
14)	2	4	5	10	11	22	—	-δ
15)	1	4	9	16	25	36	-δ	-δ
16)	9	2	4	7	11	16	—	—

Δείγματα ἄλλων μορφῶν σειρᾶς ἀριθμῶν εἶναι τὰ κάτωθι:

Δ' σειρὰ ἀριθμῶν

Διάγραψε τὸν ἕξ ἀριθμὸ ἀνὰ κάθε μιὰ ἀπὸ τὰς παρακάτω σειρὰς:

26	3	7	31	13	17
18	22	30	24	6	12
81	27	11	1	9	3
8	2	16	32	6	4
7	28	21	35	14	27
18	16	4	8	20	12
5	9	3	4	1	7
75	62	20	10	15	25
17	49	4	24	13	18

2. ΤΕΣΤ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΩΝ

Κατωτέρω παρατίθεται ἓνα τέστ συλλογισμῶν ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ἀγγλοῦ ψυχολόγου C. Valentine: Intelligence Tests for Children γιὰ παιδιὰ ἡλικίας 7 - 15 ἐτῶν.

Λέγετε στο παιδί: «Έδω είναι ένα μικρό αίνιγμα, πού στο τέλος έχει μια εύκολη έρώτησι. Διάβασέ το μεγαλοφώνως και έπειτα διάβασέ το άλλη μια φορά. Προσπάθησε να βρής την απάντησι και να μου την ειπής. Μή βιάζεσαι, έχεις καιρό».

Διαβάστε το μαζί του αν χρειασθῇ βοήθεια, ἢ ἂν εἶναι ἀνάγκη διαβάσῃ το μερικὲς φορές, ἐφόσον ἐπιθυμῇ τοῦτο.

α) «Φαίνεται πώς θα βρέξη, αλλά εγώ θα καθήσω μέσα στο σπίτι σήμερα. Θα χρειασθώ όμπρέλα σήμερα;»

χρειασθῶ ὁμπρὲλα σήμερα;»
 Ὅταν τὸ παιδί δώσῃ τὴν ἀπάντησί του, εἴτε ὀρθή εἶναι εἴτε ἐσφαλμένη, ἐρωτήσετέ το: «Πῶς τὸ ξέρεis; Ἐξήγησέ μου γιατί». Ἡ ἐξήγησις πού θὰ δώσῃ τὸ παιδί πρέπει νὰ δείχνῃ ὅτι ἡ ἀπάντησις του, ἂν ἦταν σωστή, δὲν ἦτο ἀπλή εἰκασία. Ἐὰν ἡ ἀπάντησις ἦτο ἐσφαλμένη, προσπαθώντας τὸ παιδί νὰ ἐξηγήσῃ τὸ γιατί, ἴσως νὰ καταλάβῃ τὸ λάθος του. Μπορεῖτε τότε νὰ τοῦ εἰπῇτε: «Προσπάθησε πάλι», καὶ ζήτησέ του πάλι τὸ γιατί.

Βαθμολογία:

Βαθμολογία:			
1)	1η προσπάθεια —	Απάντησις σωστή και καλός συλλογισμός	— Βαθμός 1
	1η » —	» » » κακός »	— Βαθμός 1/4
	1η » —	» » » έσφαλμένη	— Βαθμός 0
2)	2α προσπάθεια —	Απάντησις σωστή και καλός συλλογισμός	— Βαθμός 1/2
	(Νά προστεθῇ στο 1/4 ἂν βαθμολογήθηκε στὴν πρώτη προσπάθεια)		
	2α προσπάθεια —	Απάντησις σωστή και κακός συλλογισμός	— Βαθμός 0
	2ο » —	Απάντησις έσφαλμένη	— Βαθμός 0
3)	3η προσπάθεια —	Απάντησις σωστή και καλός συλλογισμός	— Βαθμός 1/4
	(Νά προστεθῇ στο 1/4 ἂν βαθμολογήθηκε στὴν πρώτη προσπάθεια)		
	3η προσπάθεια —	Απάντησις σωστή και κακός συλλογισμός	— Βαθμός 0
	3η » —	Απάντησις έσφαλμένη	— Βαθμός 0
	Ανώτατος βαθμός = 1		

2ος Συλλογισμός

Ο Νίκος είπε στις αδελφές του : «Μερικά από τα άνθη μου είναι παπαρούνες»

Ο Νίκος είπε στις αδελφές του : «Μερικά από τὰ ἄνθη μου εἶναι παπαρούνες»
Οἱ ἀδελφές του ἤξεραν ὅτι ὅλες οἱ παπαρούνες εἶναι κόκκινες. Ἔτσι ἡ Μαρία τοῦ εἶπε: «Ὅλα
τὰ ἄνθη σου πρέπει νὰ εἶναι κόκκινα»

«Κανένα από τὰ ἄνθη σου δὲν εἶναι κόκκινο».

Ποιό κορίτσι εἶπε τὸ σωστό;

Ποιό κορίτσι είπε το σωστό;
(Ο δηγίες και βαθμολογία όπως στο παραπάνω τέστ «α»)

8 E T Ω ν

α. — Λέγετε : «Προσπάθησε νὰ λύσης αὐτὸ τὸ αἰνίγμα». Μετὰ διάβασέ στο παιδί μερικὲς φορές τὸ παρακάτω κείμενο. Ἄφησε τὸ παιδί νὰ παρακολουθῇ τίς λέξεις ποὺ διαβάζεις, ἂν βεβαίως εἶναι ἱκανὸ νὰ διαβάζῃ. Ὁδηγίες καὶ βαθμολογία ὅπως στὸ τέστ γιὰ τὴν ἡλικία τῶν 7 ἐτῶν.

1) «Είναι Κυριακή, και την Κυριακή τὸ ἀπόγευμα ἡ Μαρία συνήθως βγάζει περίπατο τὸν μπέμπη, ἢ πηγαίνει ἡ ἴδια στὸν κινηματογράφο, ἢ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν θεία της, ἢ πηγαίνει μὲ τὸ τρό-
λεϋ στὸ νεκροταφεῖο. Σήμερα ἡ Μαρία δὲν κρατεῖ χρήματα μαζί της καὶ ὁ μπέμπης κοιμάται. Ποῦ νο-
μίζεις ὅτι μπορεῖ νὰ πῇ ἡ Μαρία;»

2. α) 'Ο Γιάννης είναι ψηλότερος από τὸν Χρῆστο. 'Ο Χρῆστος εἶναι ψηλότερος ἀπὸ τὸν Παναγιώτη. Ποιὸς εἶναι ψηλότερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς; (Διάβασε τὸ ἀργὰ τρεῖς φορές προτοῦ νὰ ἀπαντήσῃ τὸ παιδί).

β) 'Η 'Ιωάννα είναι παχύτερη από την Μαρία, και ἡ Κατίνα παχύτερη από την 'Ιωάννα. Ποιά είναι ἡ παχύτερη ἀπ' ὅλες;» (Διάβασέτο τρεῖς φορές)

γ) 'Ο Νίκος τρέχει γρηγορώτερα από τὸν Δημητράκη. 'Ο Γιάννης τρέχει ἀργότερα ἀπὸ τὸν Δημητράκη. Ποιὸς τρέχει πιὸ ἀργά, ὁ Νίκος ὁ Δημητράκης ἢ ὁ Γιαννάκης; (Διάβασέ το τρεῖς φορές).

Βαθμολογία:

Τὸ παιδί πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ σὲ ὅλα σωστά. Ἐὰν μία ἀπάντησις εἶναι ἐσφαλμένη, ρώτησε «γιατί;», καὶ ἂν προσπαθώντας νὰ σᾶς ἐξηγήσῃ τὸν λόγον καταλάβῃ τὸ λάθος του καὶ σᾶς δώσῃ τὴν ὀρθὴ ἀπάντησι, λογαριάζεται ὅτι πέρασε τὸ τέστ. Ἄν ἀναντήσῃ σωστά μόνο στὶς δύο, λαμβάνει 1/2 βαθμό.

9. ἔ. τ. ὦ. ν.

9 3 T 5 V

«Ὁ Πέτρος ἔχει ἡμιαργία κάθε Τετάρτη καὶ Σάββατον καὶ δολήκληρη ἀργία τὴν Κυριακὴν. Ἐγὼ ἐργάζομαι ὅλη τὴν ἡμέρα ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀπογεύματα τῆς Δευτέρας, Τετάρτης, Παρασκευῆς καὶ τὴν Κυριακὴν. Θέλω νὰ πάρω τὸν Πέτρο στὸν ἐμπορροράπητ νὰ τοῦ ἀγοράσω ἓνα καινούριο κο-
στούμι. Ποιὸ ἀπόγευμα μποροῦμε νὰ πᾶμε μαζί;»

(Οδηγίες και βαθμολογία όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών. Αν το παιδί σας απαντήσει ότι θα μπορούν να πάνε την Τετάρτη, το απόγευμα γιατί τα καταστήματα παραμένουν κλειστά, βαθμολογήσετό το με 1 βαθμό. Αν το παιδί μιλάς επαρχιακής κομπολόως σας υποδείξει την Κυριακή, λέγετε: «Όχι, δλα τα καταστήματα είναι κλειστά σε αυτή την πόλι κατά την Κυριακή», και δώσετε εις αυτό την εύκαιρία να κάμη νέα προσπάθεια).

10 έ τ ώ ν

«Αν έχω περισσότερα από ένα δεκάρικο, θα χρησιμοποιήσω η ταξι η τρόλεϋ. Αν όμως βρέχη θα πάω η με τρόλεϋ η με λεωφορείο. Τώρα βρέχει και έχω στην τσέπη μου δύο δεκάρικα. Πώς νομίζεις ότι θα πάω σπίτι μου;»

Οδηγίες όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών.

11 έ τ ώ ν

«Ο γιατρός είναι βέβαιος ότι η Μαρία έχει προσβληθή από κάποια άρρώστεια. Αν έχη σπιθουράκια, είναι μάλλον άνεμοβλογιά, Ιλαρά, η όστρακιά. Εάν παρουσιάξη κρύωμα η βήχα, τότε μάλλον θα έχη κοκκύτη, Ιλαρά η παρωτίτιδα. Κάμποσες ημέρες τώρα φταρνίζεται και βήχει και τώρα στο πρόσωπο και στα χέρια της παρουσιάζονται σπιθουράκια. Τι άρρώστεια νομίζετε να έχη η Μαρία;»

Β α θ μ ο λ ο γ ί α όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών.

12 έ τ ώ ν

Λέγετε στο παιδί: «Διάβασε αυτή την Ιστορία μεγαλοφώνως. Στο τέλος αυτής υπάρχει μια ερώτησις. Διάβασε την Ιστορία προσεκτικά και μετά απάντησε στην ερώτησι αυτή. Αν θέλεις, μπορείς, πριν απαντήσεις, να διαβάσης την Ιστορία δυό η τρεις φορές».

(Βοήθησε το παιδί να διαβάση την Ιστορία η διάβασέ την έσύ αν είναι ανάγκη — Β α θ μ ο λ ο γ ί α όπως στο τεστ των 7 ετών).

1. «Ένας άνθρωπος εύρεθή μισοπεθαμένος με κομμένον τον λαιμό του, και στο πίσω μέρος του άριστερου μπράτσου του υπήρχον αποτυπώματα από αίμα άριστερής παλάμης χειριού. Ο άστυφύλαξ νομίζει ότι είναι απόπειρα αυτοκτονίας. Λές να έχη δίκαιο ο άστυφύλαξ;»

(Οδηγίες όπως για την ηλικία των 12 ετών.

Β α θ μ ο λ ο γ ί α όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών).

Σ υ λ λ ο γ ι σ μ ό ς 1ος. «Οι άρουραίοι τρώγουν το μέλι που άποθηκεύουν οι άγριομέλισσες. Το μέλι που άποθηκεύουν οι γριομέλισσες είναι η κυριώτερη τροφή τους. Κοντά στις πόλεις υπάρχουν περισσότερες γάτες από όσες στην έξοχή. Οι γάτες σκοτώνουν κάθε είδος ποντικίου. Πού νομίζεις ότι υπάρχουν περισσότερες άγριομέλισσες κοντά στις πόλεις η στην έξοχή;»

Σ υ λ λ ο γ ι σ μ ό ς 2ος. «Ξεκινώ από την, Εκκλησία και περπατώ 100 μέτρα. Στρίβω δεξιά και περπατώ 50 μέτρα. Στρίβω πάλι δεξιά και περπατώ 100 μέτρα. Πόσα μμέτρα μακριά είμαι τώρα από την Έκκλησία;»

14 έ τ ώ ν

(Οδηγίες όπως για την ηλικία των 12 ετών.

Β α θ μ ο λ ο γ ί α όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών).

«Ένα κιλό κρέας ψήνεται σε μισή ώρα. Δύο κιλά θα ψηθούν σε τρία τέταρτα της ώρας. Τρία κιλά θα ψηθούν σε μία ώρα. Όκτώ κιλά κρέας θα ψηθούν σε δυό ώρες και ένα τέταρτο της ώρας. Έννέα κιλά κρέας θα ψηθούν σε δύο ώρες και μισή.

Από τα παραπάνω μπορείς να βρής έναν απλό κανόνα, με τον όποιο να μπορής να υπολογίσης από το βάρος ενός κομματιού κρέατος πόσες ώρες χρειάζεται να ψηθή;

15 έ τ ώ ν

(Οδηγίες και Β α θ μ ο λ ο γ ί α όπως στο τεστ για την ηλικία των 7 ετών)

Ο Γιάννης είπε: «Χθές, πριν πέση ο πρώτος πυροβολισμός, άκουσα το ρολόι του τοίχου να κτυπά τις ώρες. Δεν μέτρησα πόσες φορές χτύπησε, αλλά είμαι βέβαιος ότι χτύπησε περισσότερες από μία φορά, και νομίζω ότι ο αριθμός των χτύπων ήταν μόνος.» — Ο Γιάννης ήταν έξω όλο το πρωί, και το ρολόι του σταμάτησε στις 5 παρά 5' το ίδιο απόγευμα. Πότε νομίζεις, παιδίμου, ότι έπεσε ο πυροβολισμός

3. ΤΕΣΤ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΩΝ (Έπαγωγικοί συλλογισμοί)

Η άξία του τέστ των παραλογισμών (AbSurdities) είναι εκτός πάσης άμφιβολίας. Έπ' αυτού ο Terman γράφει: «Η διάκρισις των παραλογισμών άποτελεί ένα από τα καλύτερα και πλέον χρήσιμα τέστ στην όλη κλίμακα νοημοσύνης. Έλάχιστα έπηρεάζεται από την σχολική μόρφωσι και τις γνώσεις του παιδιού και άποτελεί ένα από τα καλύτερα κριτήρια προς διάγνωσιν του έμφύτου στοιχείου που όνομάζεται κ ο ι ν ό ς ν ο υ ς ». Στα τέστ των παραλλογισμών οι άπαιτούμενες για την λύσι των γνώσεις είναι κοινές σε όλους τους έξεταζομένους, μικρούς και μεγάλους. Έτσι ο αριθμός των όρθών απαντήσεων έξαρτάται από την διοφορά στο βαθμό της συνθετικής Ικανότητας του παιδιού. Κατωτέρω παρατίθενται α) οι παραλογισμοί του άγγλου ψυχολόγου Philip Ballard και β) οι παραλλογισμοί των άμερικανών ψυχολόγων Terman και Merrill. Πρώτον παρατίθενται 32 από τους 34 παραλογισμοί Ρ. του Ballard, ταξινομημένοι κατά βαθμό δυσκολίας, σε πέντε σει-

ρές, κατάλληλοι για παιδιά ηλικίας από 11 και άνω (11 - 17 ετών), στους οποίους ο Ballard παρέ-
νέβαλε 4 ψευδοπαράλογισμούς.

Ο εξεταστής δίδει στα παιδιά ένα έντυπο με τις 38 αυτές προτάσεις και λέγει: «Μερικές από
τις παρακάτω προτάσεις είναι λογικές, ενώ άλλες είναι παράλογες. Προσπαθήστε να διακρίνετε
ποιές από αυτές είναι παράλογες και ποιές λογικές. Για κάθε λογική πρόταση γράψτε στο φύλλο τών
απαντήσεων τον αριθμό της και δίπλα την λέξη «λογική». Αλλά για κάθε παράλογη πρόταση γράψτε
δίπλα στον αριθμό της την λέξη «παράλογη» και εν συνεχεία γράψτε τους λόγους για τους οποίους
την θεωρείτε ως παράλογη». Ο χρόνος είναι απεριόριστος.

α) ΤΟ ΤΕΣΤ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΩΝ BALLARD

ΣΕΙΡΑ Α' (80%)

1. Ένας στρατιώτης σέ ένα γράμμα προς την μητέρα του έγραφε: «Σου γράφω την παρούσα
έπιστολή κρατώντας στο ένα μου χέρι το ξίφος και στο άλλο το πιστόλι μου».

2. Λέγεται ότι σέ μια πόλι της Ελλάδος υπάρχουν δύο λείψανα του Άποστόλου Παύλου.
Το ένα λείψανο είναι ή κεφαλή του Άποστόλου όταν ήτο παιδί, και το δεύτερο ή κεφαλή του όταν
ήτο άνδρας.

3. Ένας ηλικιωμένος κύριος παρεπονείτο ότι δέν ήμπορούσε πλέον νά κάνη το γύρο του πάρ-
κου, όπως συνήθιζε νά κάνη καθημερινώς. Γι' αυτό τώρα κάνει το μισό γύρο του πάρκου και ξαναγυ-
ρίζει

4. Το έτος 1960 παντρεύτηκαν περισσότερες γυναίκες παρά άνδρες.

5. Ένας κυνηγός, ό όποιος είχε χρησιμοποιήσει όλες τις σφαίρες του όπλου του, κατεδιώ-
κετο από μία άρκουδα Μ. Για νά σωθή έτρεξε και ανέβηκε σέ ένα δένδρο. Όταν όμως έφτασε στήν
κορυφή του δένδρου θυμήθηκε ότι και ή άρκουδα μπορεί νά ανεβαίνη σέ δένδρα. Έτσι, για νά άπο-
φύγη τον κίνδυνο αυτό, έσυρε το δένδρο μαζί του και έφυγε.

ΣΕΙΡΑ Β' (60 - 80%)

6. Ένα άγόρι πού ήθελε νά πάη στον κινηματογράφο, αλλά δέν είχε όμως χρήματα, έσκέ-
φθη την έξης πονηρία. «Θά πάω, είπε, μπροστά στήν είσοδο του κινηματογράφου και θά περπατώ
προς τα πίσω, ώστε ό άνθρωπος πού στέκεται στήν είσοδο νά νομίση ότι βγαίνω από τον κινημα-
τογράφο και νά μή μου ζητήση το εισιτήριο».

7. Ένας δάσκαλος είπε στους μαθητάς του: «Αύριο πρωί θά έχωμε γραπτούς διαγωνισμούς
στήν Αριθμητική, στους όποιους θά λάβουν μέρος όσοι από σάς θέλετε» επομένως όποιος άπουσίαση
θά τιμωρηθή.

8. Ένας λόχος στρατιωτών έκανε βηματισμό. Ένας στρατιώτης του λόχου κατηγορούσε
όλους τους στρατιώτες ότι βημάτιζαν λάθος.

9. Ένας ναύτης πήρε διαταγή από τον καπετάνιο νά τραβήξη με τα χέρια του από την θά-
λασσα ένα καραβόσχοινο. Το μήκος του σχοινιού ήταν τόσο μεγάλο, ώστε ό ναύτης σταμάτησε το
τράβηγμα λέγοντας: «φαίνεται πώς κάποιος θά έχη κόψει το σχοινί».

10. Το φεγγάρι είναι χρησιμότερο από τον ήλιο, γιατί μάς φωτίζει την νύχτα όπου το χρεια-
ζόμαστε ενώ ό ήλιος μάς φωτίζει την ήμέρα, όπου δέν τον χρειαζόμαστε.

11. Ό σημερινός κόσμος δέν είναι πολιτισμένος: Ρίχνουμε άνθη στον τάφο ενός ανθρώπου μό-
νον όταν πεθάνη.

12. Ένα παιδί πού τραύλιζε ήρθε από το χωριό του στήν Αθήνα Όταν έρωτήθη γιατί τραύ-
λιζε περισσότερο στήν Αθήνα, άπάντησε: «γιατί ή Αθήνα είναι Μ- μ- μ- μ- μεγαλύτερη πόλις».

13. Ένας άνδρας είπε στον ύποδηματοποιό του: «Είσαι πολύ χονδροκέφαλος» σου είπα νά
κάνης το ένα παπούτσι μεγαλύτερο από το άλλο, και έσύ έκανες το ένα μικρότερο από το άλλο.

14. Ένας άνθρωπος πού συνεβούλευε ότι πρέπει όλοι μας νά κάνωμε οίκονομία, είπε: «Όλοι
μας πρέπει νά άποφεύγωμε την σπατάλη και νά κάνωμε οίκονομία. Όποιος από έμάς λ.χ. αγοράζει
4 κοστούμια τον χρόνο, νά αγοράζη τρία, όποιος αγοράζει τρία, νά αγοράζη δύο, και ούτω καθεξής».

ΣΕΙΡΑ Γ' (40 - 60%)

15. Στην Αμερική υπάρχει ένα δένδρο, πού είναι τόσο ύψηλό, ώστε χρειάζονται δύο άνδρες
και ένα παιδί για νά ίδούν την κορυφή.

16. Ένας άνθρωπος διάβαζε την έξης διαφήμιση: «Αγόρασε μία θερμάστρα "Πίτσος" και
γλυτώνεις το μισό πετρέλαιο από όσο καίς τώρα». Μετά από αυτό, πήγε και άγόρασε δύο θερμά-
στρες «Πίτσος», για νά γλυτώση όλο το πετρέλαιο πού έκαιγε.

17. Ένας άνθρωπος πού λησμονούσε εύκολα έδωσε στο μαντήλι του έναν κόμπο για νά θυμη-
θή κάτι. Ξαφνικά θυμήθηκε ότι την τελευταία φορά πού είχε κάνει το ίδιο, δέν θυμόταν γιατί πράγμα
είχε δέσει τον κόμπο. Έτσι, για νά είναι σίγουρος, αυτή την φορά έδωσε δύο κόμπους: ό πρώτος
κόμπος νά του υπενθυμίση ότι έπρεπε νά θυμηθή κάτι, και ό δεύτερος κόμπος για νά του θυμίση τί
άκριβώς ήταν αυτό το κάτι.

18. Δέν ξεγελιέμαι για τον έαυτό μου, γιατί δέν νομίζω ότι είμαι έξυπνος ούτε το μισό από
ό,τι πράγματι είμαι.

19. Ένας χωρικός ήρθε στήν Αθήνα κατά το διάστημα του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου,
και διάβασε σέ έναν πίνακα: «Τρώγε λιγώτερο ψωμί: κάνε αυτό τώρα». Έτσι, πήγε άμέσως σέ ένα
εστιατόριο για νά κάνη αυτό τώρα.

20. «Δέν αγαπῶ τὰ κρεμμύδια», εἶπε ἓνα παιδί, «καί εἶμαι εὐχαριστημένος πού δέν τὰ αγαπῶ γιατί ἂν τὰ αγαποῦσα, θά ἔτρωγα κρεμμύδια ὅλη τήν ἡμέρα, καί ἐγώ μισῶ τὰ ἀπαίσια πράγματα».

21. Ἕνας χωρικός δικαζόταν μέ τήν κατηγορία ὅτι ἔκλεψε ἓνα κουνέλι. Πέντε μάρτυρες κατέθεσαν ἐνόρκως ὅτι τόν εἶδαν μέ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια νά κλέβη τὸ κουνέλι. Ὁ κατηγορούμενος ὁμως εἶπε ὅτι, μπορούσε νά ἀποδείξη τήν ἀθωότητά του, προσκομίζοντας 50 μάρτυρες, πού θά κατέθεταν ὅτι δέν τόν εἶχαν ἰδῆ νά κλέβη τὸ κουνέλι.

ΣΕΙΡΑ Δ'. (20 - 40%)

22. «Ἐχω παρατηρήσει», εἶπε ἓνας γέρος, «πῶς ὅταν δέν πεθαίνω τὸν μῆνα Μάρτιο, ὅλο τὸν ὑπόλοιπο χρόνο εἶμαι καλά».

23. Ἐδῶ καί κάμποσα χρόνια, ἔλεγαν νά μετακινήσουν τήν Κυριακή ἀπὸ τὸ τέλος, στὴ μέση τῆς ἐβδομάδος, ὥστε νά διαιρηθῇ ἡ ἐβδομάδα σὲ δύο ἴσα μέρη.

24. Ἐσύ εἶσαι λεπτὸς στὸ σῶμα. Ἐγώ εἶμαι λεπτότερος ἀπὸ σένα. Ἀλλὰ ὁ Νίκος εἶναι λεπτότερος ἀπὸ ὅσο εἶμαστε καί οἱ δύο μας μαζί.

25. Ἕνας ἄνθρωπος ποτέ δέν χρησιμοποιοῖ μεγάλες λέξεις ὅταν μπορεῖ νά εἰπῇ τὰ ἴδια πράγματα μέ μικρότερες λέξεις, διότι ὅταν οἱ λέξεις εἶναι μεγάλες ἡ ἔννοια εἶναι ἀσαφὴς λόγω τῆς ἀσυνήθους ὀρολογίας, καί συνεπῶς διακυνδυνεύουσι τὸ εὐληπτον ἢ καί σαφήνεια.

26. Οἱ τρεῖς ἄνθρωποι γελοῦσαν. Ζαφνικά σταμάτησαν νά γελοῦν, μόλις τὸ βλέμμα τοῦ καθενὸς ἀντίκρουσε τοὺς ἄλλους δίπλα στὸ τραπέζι.

27. Ἕνας ἄνθρωπος βλέποντας μερικά γουρούνια νά κυλιοῦνται στὴν λάσπη, εἶπε: «Δέν πρέπει νά ἀπορῇ κανεὶς γιατί ὀνομάζονται γουρούνια».

ΣΕΙΡΑ Ε'. (6 - 20%)

28. Ἕνας ἄνθρωπος πού εἶχε ἀγοράσει ἓνα σκύλο παρεπονέθη στὸν πωλητὴ του ὅτι τὰ πόδια τοῦ σκύλου ἦσαν πολὺ κοντά. Ὁ πωλητὴς ἀπάντησε: «Εἶναι ἀρκετὰ μακριὰ ὥστε νά φθάνουν στὸ ἔδαφος, δέν εἶναι; τί ἄλλο λοιπὸν θέλεις;»

29. Ἕνας φακίρης, μέ μιὰ ἀγγελία του στὸν τύπο ζητοῦσε ἓναν γίγαντα καί ἓνα νᾶνο. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ἓνα ἄνδρας μετρίου ἀναστήματος καί προσεφέρθη νά ὑποδηθῇ καί τοὺς δύο ρόλους, διότι ὅπως ἰσχυρίσθη ἦταν ὁ μικρότερος γίγας καί ὁ μεγαλύτερος νάνος τοῦ κόσμου.

30. Δυὸ ἀγόρια πού στέκονταν μπροστὰ στὸ ρολοῖ τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς πόλεως, λίγα λεπτά προτοῦ τὸ ρολοῖ κτυπήσῃ 12, ἔβαλαν στοίχημα ποῖός ἀπὸ τοὺς δύο τοὺς θά μπορούσε νά κρατήσῃ περισσότερον χρόνον τὴν ἀναπνοή του. Κανένα ὁμως δέν κέρδισε στὸ τέλος, γιατί τὸ πρῶτο παιδί κράτησε τὴν ἀναπνοή του ἀπὸ τὸ πρῶτο χτύπημα τοῦ ρολοιοῦ μέχρι τὸ ἕκτο, καί τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ ἕκτο ἕως τὸ δωδέκατο χτύπημα.

31. Κάθε κανόνας, ἀκόμη καί ὁ παρὼν, ἔχει τὶς ἐξαιρέσεις του.

32. Τὸ ἄλογο ὑποτάσσεται στὸν ἀφέντη του γιατί τὰ μάτια του βλέπουν τὰ πράγματα ὑπὸ μεγένθυσι καί συνεπῶς ὁ ἀφέντης φαίνεται στὸ ἄλογο πολὺ πιὸ μεγάλος ἀπὸ ὅσο πράγματι εἶναι.

Ἀπὸ τὰ 2.000 παιδιά στὰ ὁποῖα ἐδόθη τὸ ἀνωτέρω τέστ, ἔλυσαν ὀρθῶς τὴν σειρὰ Α 80% τὴν σειρὰ Β 60-80%, τὴν σειρὰ Γ' 40-60%, τὴν σειρὰ Δ' 20-40%, καί τὴν σειρὰ Ε' 6-20% αὐτῶν. Κανένα δὲ παιδί δέν ἀπάντησε ὀρθῶς σὲ περισσότερους ἀπὸ 32 ἐκ τῶν 34 παραλογισμῶν. Τὸ ποσοστὸν ἐπιτυχίας δίδει τὸ ἐπίπεδο νοημοσύνης τοῦ παιδιοῦ. Τὸ ποσοστὸν ἐπιτυχίας τοῦ κανονικοῦ ἐνηλίκου εἶναι 50%, ἀπαντᾷ δηλαδὴ στοὺς 17 ἀπὸ τοὺς 34 παραλογισμούς. Ὁ μέσος ὁρος ἐπιτυχίας, στὰ 2.000 παιδιά στὰ ὁποῖα ἐφηρμόσθη, ὑπῆρξε κατὰ ἡλικία ὁ κάτωθι:

Μέσος Ὁρος:	13	14	15	17	18	19	19
Ἡλικία:	11	12	13	14	15	16	17

ΤΟ ΤΕΣΤ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΩΝ ΤΩΝ TERMAN - MERILL

ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΩΝ

Τὸ παιδί διακρίνει παραλογισμούς ὅπως οἱ παρακάτω:

7 ἔ τ ὦ ν

Εἰκονογραφημένοι παραλογισμοί:

Δείχνουμε στὸ παιδί 4 εἰκόνες μέ τὴν σειρὰ, στὴν κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑπάρχει κάτι τὸ παράλογο καί ἐρωτοῦμε κάθε φορὰ τὸ παιδί. Τί παράλογο, τί ἀνόητο ὑπάρχει σὲ αὐτὴ τὴν εἰκόνα;

Τὸ παιδί γιὰ νά περάσῃ τὸ τέστ πρέπει νά διακρίνῃ τοὺς παραλογισμούς πού ὑπάρχουν στὶς 3 ἀπὸ τὶς 4 εἰκόνες.

8 ἔ τ ὦ ν

Προφορικοὶ παραλογισμοί:

«Θά σοῦ διαβάσω μιὰ πρόταση, ἡ ὁποία ἔχει κάτι τὸ παράλογο μέσα της. Ἀκουσε προσεκτικὰ καί λέγε μου πού εἶναι τὸ ἀνόητο;

(α) «Ένας άνθρωπος εύρεθη κλειδωμένος στο δωμάτιό του με τα χέρια του δεμένα πίσω στην πλάτη του και δεμένα μαζί τα δυό του πόδια. Λένε πώς μόνος του κλειδώθηκε μέσα στο δωμάτιο του» Τί άνόητο βρίσκεις σέ αυτή τήν πρότασι;

(β) «Από τό αυτόκίνητο του Γιάννη ξέφυγε μιá από τις 4 ρόδες. 'Ο Γιάννης δέν μπόρεσε νά ξαναβάλει στήν θέση της τήν ρόδα και γι' αυτό όδήγησε τό αυτόκίνητο σέ ένα γκαράζ γιά νά τό επιδιορθώσουν». Τί άνόητο βρίσκεις στήν πρότασι αυτή;»

(γ) «Διάβασα στήν έφημερίδα ότι ένας άστυνομικός πυροβόλησε έναν κακοποιό. 'Η πρώτη σφαίρα τόν έφόνευσε, αλλά ή δεύτερη σφαίρα δέν τόν έβλαψε καθόλου» Τί άνόητο βρίσκεις στήν πρότασις αυτή;

(δ) Ένας μηχανικός έλεγε ότι όσα περισσότερα βαγόνια ήσαν δεμένα στο τραίνο, τόσο γρηγορότερα μπορούσε νά τρέχει τό τραίνο» Τί άνόητο βρίσκεις σ' αυτή τήν πρότασι;

Τό παιδί πρέπει γιά νά περάσει τό τέστ, νά διακρίνη τούς 3 από τούς 4 παραλογισμούς.

9 έ τ ω ν

(α) «Του Γιάννη τά πόδια είναι τόσο μεγάλα ώστε είναι ύποχρεωμένος νά τραβā τά παντολόνια του πάνω από τό κεφάλι του».

(β) «Ένας άνθρωπος πήγε μιá ήμέρα στο ταχυδρομείο και έρώτησε αν είχε κανένα γράμμα. «Πώς ονομάζεσαι, τόν έρώτησε ό ταχυδρομικός υπάλληλος».

«Γιατί ρωτάς; τό όνομά του είναι γραμμένο πάνω στο φάκελλο τής έπιστολής μου», απάντησε ό άνθρωπος.

(γ) «'Ο πυροσβέστης έτρεξε πρós στο σπίτι πού είχε πιάσει πυρκαγιά, έφόρεσε τήν ειδική στολή και τήν μάσκα του, και άφού κάπνισε πρώτα ένα τσιγάρο, άρχισε νά σβύνη τό καίόμενο σπίτι»

(δ) «Σέ ένα παλιό νεκροταφείο τής Έλλάδος ανέκάλυψαν ένα μικρό κρανίο, πού πιστεύουν ότι είναι του Χριστόφορου Κολόμβου όταν ήταν ηλικίας 10 έτών».

(ε) «Μία ήμέρα είδαμε μερικά παγόβουνα πού είχαν έντελώς λυώσει από τό θερμό ρεύμα του Gulf»

Τό παιδί πρέπει γιά νά περάσει τό τέστ, νά διακρίνη 3 από τούς 5 παραλογισμούς.

10 έ τ ω ν

Είκονογραφημένοι παραλογισμοί: Δείχνουμε στο παιδί μιá εικόνα στήν όποία όποία ένας λευκός άνδρας δεχεται τήν επίθεση από 3 'Ινδιάνους. 'Αντί όμως νά πυροβολήση με τό όπλο του τούς 2 'Ινδιάνους πού είναι λίγα μόνο μέτρα μακριά του, έτοιμοι νά τόν χτυπήσουν, αυτό πυροβολεί τόν τρίτο 'Ινδιάνο πού βρίσκεται σέ μεγάλη άπόστασι από αυτόν.

11 έ τ ω ν

(α) 'Ο δικαστής είπε στήν κατηγορούμενο: «Τό δικαστήριο σου επιβάλλει τήν ποινή του θανάτου και έλπίζω πιά νά βάλεις μυαλό στο μέλλον».

(β) Τό τελευταίο σιδηροδρομικό δυστύχημα έγινε πρò 5 έτών και από τότε μόνο ένα δυστύχημα έγινε, στο όποιο έφονεύθη ένα άτομο.

(γ) 'Όταν γίνεται σιδηροδρομικό δυστύχημα, τό τελευταίο βαγόνι είναι αυτό πού ζημιώνεται περισσότερο από τά άλλα. Γι αυτό άπεφάσισαν προτού ξενικā ένα τραίνο, νά βγάζουν και νά αφήνουν στο σταθμό τό τελευταίο βαγόνι του.

Τό παιδί πρέπει, γιά νά περάσει τό τέστ, νά διακρίνη 2 από τούς 3 παραλογισμούς.

12 έ τ ω ν

*Επαναλαμβάνονται στο παιδί οι προηγούμενοι παραλογισμοί, οι αναφερόμενοι άντιστοιχώς στήν ηλικία του 9 έτών, και τό παιδί, γιά νά περάσει τό τέστ, πρέπει νά διακρίνη 4 από τούς 5 παραλογισμούς.

13 έ τ ω ν

4. ΤΕΣΤ ΚΟΙΝΟΥ ΝΟΥ

(Γιά παιδιά ηλικίας 10 - 14 έτών)

'Ο Γιάννης έχει μιá άδελφή τής 'Ιωάννα, έναν άδελφό τόν 'Αντώνη, και έναν εξάδελφο τόν Νίκο. Νά άπαντήσεις στις παρακάτω 6 έρωτήσεις:

1. Ποιά είναι ή άδελφή του 'Αντώνη;
2. Ποιός είναι ό εξάδελφος τής 'Ιωάννας;
3. Ποιά είναι ή εξάδελφη του Νίκου;

4. Ποιός είναι ο αδελφός του 'Αντώνη;
5. Πόσους αδελφούς έχει η 'Ιωάννα;
6. Πόσα εξαδέλφια έχει ο Νίκος;

Πέντε αγόρια, ο Νίκος, ο 'Αντώνης, ο Γιάννης, ο Βασίλης και ο Σωτήρης εκάθισαν σε μία γραμμή. Ο 'Αντώνης κάθισε στην μία άκρη της γραμμής και ο Γιάννης στην άλλη άκρη. Ο Βασίλης κάθισε μετά τον 'Αντώνη, και ο Νίκος κάθισε μετά τον Γιάννη. Τώρα να απαντήσεις στις παρακάτω 5 ερωτήσεις:

7. Πόσα παιδιά κάθισαν μεταξύ του 'Αντώνη και του Γιάννη;
8. Ποιός κάθισε ακριβώς στο μέσον;
9. Ποιός κάθισε μεταξύ του Βασίλη και του Νίκου;
10. Ποιός κάθισε μεταξύ του Σωτήρη και του Γιάννη;
11. Πόσα παιδιά κάθισαν μεταξύ του Βασίλη και του Γιάννη;

Τώρα να απαντήσεις στις παρακάτω υπόλοιπες ερωτήσεις:

12. Η Μαρία είναι μεγαλύτερη από την 'Ολγα και η Μαργαρίτα είναι μεγαλύτερη από την Μαρία. Ποιά είναι η μικρότερη από τις τρεις;
13. Η 'Ολγα είναι τώρα τόσων χρονών όσο ήταν η 'Αννα πρό δύο ετών. Ποιά είναι η μεγαλύτερη;
14. Πόσες γιαγιάδες έχεις; (Δεν πειράζει αν τυχόν έχουν πεθάνει)
15. Ο Γιάννης και ο Χρίστος έφαγαν οι δυό τους 16 μήλα. Ο Γιάννης όμως έφαγε διπλάσια μήλα από όσα έφαγε ο Χρίστος. Πόσα μήλα έφαγε ο Χρίστος;
16. Πρό πέντε ετών ο Τάκης ήταν δυο χρόνια μεγαλύτερος από τον Γιώργο. Πόσα χρόνια είναι ο Τάκης μεγαλύτερος σήμερα;
17. Ένας ποδηλατιστής έτρεξε ένα χιλιόμετρο μ' ένα ποδήλατο του οποίου η μπροστινή ρόδα ήταν μεγάλη και η πίσω ρόδα μικρή. Ποιά ρόδα έκανε τις περισσότερες στροφές —ή μεγάλη ή η μικρή; Ποιά από τις δυο έγύριζε γρηγορώτερα;

5. ΤΕΣΤ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ

Διάβασε με προσοχή την παρακάτω παράγραφο και συγκρίνατε αυτή με το διάγραμμα. Το διάγραμμα δίνει τα ίδια πράγματα με την παράγραφο.

Π α ρ ά γ ρ α φ ο ς

Ο κύριος και η κυρία Σταυροπούλου είχαν τρία παιδιά: 1) την 'Ελένη (τη μεγαλύτερη), 2) την Μαρία και 3) Τον Γιάννη (ο μικρότερος). Η 'Ελένη παντρεύτηκε τον κύριο Θωμά Σκυλίτση, και γέννησαν ένα παιδί, τον Νίκο. Ο Γιάννης παντρεύτηκε την δεσποινίδα Γεωργία Ρέβελ, και έκαναν δυο παιδιά, τον Χρίστο και την 'Ελεσάβετ.

Δ ι ά γ ρ α μ μ α 1 ο ν

Θωμάς Σκυλίτσης = 'Ελένη	Κος και Κα Σταυροπούλου	Γιάννης = Γεωργία Ρέβελ
Νίκος	Μαρία	Χρίστος 'Ελισάβετ

Τώρα να απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

- α) Τι συγγένεια έχει ο Νίκος με την Μαρία;
- β) Πόσες θείες έχει ο Χρίστος;
- γ) Ποιό είναι το επώνυμον του Νίκου;
- δ) Ποιό είναι το επώνυμον της 'Ελισάβετ;
- ε) Ποιός είναι ο Θείος του Νίκου;

Δ ι ά γ ρ α μ μ α 2 ο ν

Κος και Κα Κα Βενέτη	Κος και Κα Βλάχου	Κος και Κα Δημάκη
*Αλεξ Χρίστος Νίκη	= Μαρία Ριρίκα Γιάννης	Σπύρος = Μάρθα 'Ιωάννα
Φίλιππος Δήμητρα	Παύλος	

*Από το παραπάνω διάγραμμα να απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

- α) Ποιό είναι το επώνυμον του Παύλου;
- β) Τι συγγένεια έχει η Δήμητρα με τον Γιάννη;
- γ) Τι συγγένεια έχουν η Δήμητρα με τον Παύλο;
- δ) Τι συγγένεια έχουν η Δήμητρα με τον κύριο Βλάχο;
- ε) Πόσες θείες έχει ο Παύλος;
- στ) Πόσους θείους έχει ο Φίλιππος;
- ζ) Ποιοι είναι οι παππούδες και ποιές οι γιαγιάδες του Παύλου;

ΜΕΣΑ ΠΡΟΣ ΒΕΛΤΙΩΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΚΘΕΤΕΙΝ ΓΡΑΠΤΩΣ

Υπό Κ. ΣΥΓΓΡΟΥ

Επιτίμου Επιθεωρητοῦ Δημοτ. Εκπ/εως

Ἐν τῶν πολυπλοκωτέρων καὶ δυσχερεστέρων ζητημάτων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ἐν τῇ καθ' ἡμέραν σχολικῇ πράξει, εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν γραπτῶν ἐκθέσεων τῶν μαθητῶν. Τοῦτο δύναται νὰ περιλαμβάνῃ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν σημασίαν τῶν ἐκθέσεων, τὰ εἶδη αὐτῶν, τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του τὸ σχολεῖον πρὸς βελτίωσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ ἐκθέτειν γραπτῶς καὶ ἄλλα ἐπὶ μέρους κεφάλαια. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπελέγη ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τὸ ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι ἀναγραφόμενον, διότι νομίζομεν, ὅτι τοῦτο ἀπτεταί περισσότερον τοῦ διαφέροντος τῶν ἀόκνων ἐργατῶν τοῦ Δημοτικοῦ μας Σχολείου.

Εἶναι πολὺ φυσικόν, πλεῖστοι διδάσκαλοι νὰ θέτουν κατὰ καιροὺς εἰς ἑαυτοὺς τὸ ἐρώτημα: Πῶς ἡμπορῶ νὰ κάμω τοὺς μαθητάς μου νὰ γράφουν καλὰς ἐκθέσεις; Τὸ αὐτὸ ἐθέσαμεν καὶ ἡμεῖς ἐρώτημα εἰς τὸν ἑαυτὸν μας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλικῆς ὑπηρεσίας μας. Ἐπεχειρήσαμεν μάλιστα νὰ εὐρῶμεν μίαν ἀπάντησιν, μίαν λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα γενικῶς τῶν γραπτῶν ἐκθέσεων τῶν μαθητῶν.

Μελετῶντες σχετικὰ βιβλία, προβληματιζόμενοι καὶ ἀποκτῶντες διαρκῶς νέας ἐμπειρίας, ἐσταχυολογήσαμεν ἐκ τοῦ σπουδαίου τούτου κλάδου τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, ὅ,τι καλύτερον, κατὰ τὴν γνώμην μας, εὐρομεν καὶ ἡδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἐναρμονίσαντες δὲ διαφόρους ἀπόψεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ τῶν ἡμετέρων ἀπόψεων, αἰτίνες προήλθον κυρίως ἐκ τῆς κτηθείσης ἐν τῇ σχολικῇ πράξει πολυετοῦς ἡμῶν πείρας, προσεπλήθησαμεν νὰ εὐρῶμεν μέθοδον κατάλληλον, ἀφορώσα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραπτῶν ἐκθέσεων. Ἡ μέθοδος αὕτη, περιλαμβάνουσα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, χωρὶς νὰ ἀποτελῇ πανάκειαν πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος, δύναται, νομίζομεν, νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν περὶ τὸ γράφειν ἐπιτυχεῖς ἐκθέσεις, ἰδίως δὲ ὅταν εἰς τὸ Σχολεῖον ἀκολουθῇ ἐνιαία πορεία εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων. Τοῦτο εἴχομεν διαπιστώσει ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν τῇ σχολικῇ ἡμῶν πράξει.

Καὶ νῦν προβαίνομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τονίζοντες διὰ τινων ἐπαναλήψεων ὠρισμένα σημεῖα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα θεωροῦμεν, σπουδαία.

Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ὄρων πρὸς ἐπιτυχίαν μιᾶς σχολικῆς ἐργασίας εἶναι ἡ ἔγερσις εὐαρέστου θυμικῆς καταστάσεως καὶ ἡ πρόκλησις διαφέροντος. Τὸ συναίσθημα ἀποτελεῖ ἀξιόλογον συντελεστὴν τῆς μαθήσεως καὶ τῆς ἐπιτυχίας· ἀφυπνίζει καὶ κρατύνει τὴν βούλησιν, κατευθύνει πολλάκις τὴν νόησιν καὶ διεγείρει τὸ διαφέρον, τὸ ὁποῖον εἶναι βᾶσις πάσης ἐνεργείας.

Ἵνα ὁμοῦς προκληθοῦν εὐάρεστα συναισθήματα καὶ ἐγερθῇ τὸ διαφέρον, πρέπει νὰ γνωρίζη

τις, τί θὰ πράττῃ καὶ πῶς θὰ πράττῃ ἐν δεδομένῃ περιπτώσει. Ἡ γνώσις περὶ τοῦ πρακτέου εἶναι εἰς τῶν ἀπαραιτῶν ὄρων πάσης, ἀπαιτούσης προσπάθειάν τινα ἐπιτυχίας.

Προκειμένου περὶ τοῦ κλάδου τῶν ἐκθέσεων τὰ ἀνωτέρω ἔχουν σημαντικὴν ἰσχύν. Ἡ ἐκθεσις εἶναι σχολικὴ ἐργασία ὑψίστης σπουδαιότητος· εἶναι ἡ συνισταμένη πολλῶν μαθημάτων, τὸ κάτοπτρον, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι δυνατόν νὰ ἀπεικονίζεται ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ μαθητοῦ. Ὅθεν ἰδιαίτερα φροντίς πρέπει νὰ καταβάλλεται πρὸς εὗρεσιν τῶν μέσων ἐκείνων, διὰ τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καθίσταται ἡ σχολικὴ αὕτη ἐργασία εὐχάριστος καὶ ἐνδιαφέρουσα, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ καταλλήλου προπαρασκευῆς τῆς διδασκαλίας, νὰ βοηθῇ τὸ σχολεῖον τοὺς μαθητάς οὕτως, ὥστε νὰ δύνανται οὗτοι, βελτιούμενοι συνεχῶς, νὰ ἀποδίδουν περισσότερον καὶ καλλίτερον.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ σχολεῖον διαθέτει πρὸς τοῦτο ποικίλης φύσεως μέσα, τὰ ὁποῖα, ἀναλόγως τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῶν ἐκάστοτε παρεχομένων εὐκαιριῶν, δύνανται νὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς θετικὴν βοήθειαν. Διὰ τῶν μέσων τούτων οἱ μὲν ἱκανοὶ εἰς τὸ γράφειν ἐκθέσεις μαθηταὶ γίνονται ἐμπειρότεροι, οἱ δὲ ὑστεροῦντες, μανθάνοντες τὸν τρόπον τοῦ ἐργάζεσθαι, βελτιοῦνται καὶ ἀποδίδουν περισσότερον.

Κατὰ τινες παιδαγωγικοὺς καὶ καθ' ἡμᾶς ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προσπάθεια τῶν διδασκάλων δέον νὰ ἄρχεται λίαν ἐνωρίς.

Ἡδὴ ἀπὸ τὴν πρώτην τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ, ἀφοῦ δημιουργήσωμεν ἀπαραιτήτως ἓνα εὐχάριστον περιβάλλον εἰς τοὺς μικροὺς μαθητάς, θὰ ἐπιζητῶμεν ν' ἀναπτύσωμεν, διὰ παροχῆς καταλλήλων εὐκαιριῶν, τὰς ἰδιαζούσας φυσικὰς ὁρμὰς των, οἷον τὴν ὁρμὴν πρὸς μίμησιν, πρὸς κοινωνίαν, πρὸς γνῶσιν καὶ πρὸς ἀνακοίνωσιν, τὰς κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεις των καὶ τὰς ἐν ἐξελίξει εὐρισκομένας κατὰ τὴν πρώτην σχολικὴν ἡλικίαν πνευματικὰς ἱκανότητας, ὅπως τὴν παρατήρησιν, τὴν μνήμην καὶ τὴν φαντασίαν.

Τὰ ἄφθονα παιδικὰ παιγνίδια, τὰ ἄσματα καὶ αἱ χειροτεχνικαὶ ἐργασίαι προκαλοῦν πάσης φύσεως εὐαρέστους συναισθηματικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἱκανοποιοῦν ποικίλας ἀνάγκας τῶν παιδιῶν. Αἱ λεκτικαὶ ἀσκήσεις, αἱ διηγῆσεις καὶ ἀνακοινώσεις τῶν μαθητῶν ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ διαφέροντος καὶ τῶν βιωμάτων των δίδουν ἀφορμὰς πρὸς λίαν ὠφελίμους συζητήσεις. Κατ' αὐτάς παρωθοῦνται, ὅπως συμμετέχουν λαμβάνοντες τὸν λόγον, εἰ δυνατόν, ἅπαντες οἱ μαθηταί. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, παραλλήλως μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματός των καὶ τὴν γνωριμίαν τῆς πραγματικότητος, συνηθίζουν οὗτοι νὰ ἐκφράζωνται προφορικῶς μετ' εὐχερείας, ἀναπτυσσομένης οὕτω τῆς γλωσσικῆς των ἱκανότητος. Τοῦτο πολὺ θὰ διευκολύνῃ τοὺς μαθητάς, ὅταν ἀργότερον ἀπαιτηθῇ νὰ μετα-

φέρουν τὰ διανοήματά των εἰς τὸν γραπτὸν λόγον.

Κατὰ ταῦτα ἡ προσπάθεια πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν περὶ τὸ ἐκφράζεσθαι γραπτῶς δέον νὰ ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ προφορικῶς ἐκθέτειν. «Ἀπὸ τὰς περὶ τὸν προφορικὸν λόγον ἀσκήσεις ὁρμώμενοι προβαίνομεν εἰς τὰς περὶ τὸν γραπτὸν. Αὗται σκοπὸν ἔχουν νὰ ἐθίζουν εἰς ἀπλὴν, σαφὴ καὶ ζωντανὴν διὰ τῆς γραφῆς παράστασιν τῶν πραγμάτων. Τὸ κορύφωμα δὲ τῶν ἐκθέσεων τούτων εἶναι ἡ κυρίως σύνθεσις (ἐκθέσεις). Προπαρασκευάζεται δὲ ὁ μαθητὴς εἰς αὐτὰς δι' ἀσκήσεων περὶ ἀπλᾶ σημειώματα, δι' ἐλευθέρων μικρῶν καταγραφῶν, δι' ἀσκήσεων λεξιλογικῶν, δι' ἀσκήσεων περὶ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν σύνθεσιν προτάσεων» (Σπ. Καλλιὰφα «Πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως σελ. 27).

Ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ προφορικῶς λόγου εἰς τὸ γραπτῶς ἐκφράζεσθαι δέον νὰ γίνεται ἀβιάστως καὶ συστηματικῶς. Οὕτως ἐκ γραπτῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ χειροτεχνημάτων, ἐκ φράσεων γραφομένων ὑπὸ τῶν μαθητῶν κάτωθεν τῶν ἰχνογραφημάτων καὶ δηλουσῶν τὰ ὑπ' αὐτῶν εἰκονιζόμενα, φθάνομεν βαθμιαίως εἰς τὴν, δι' ὀλίγων λέξεων κατ' ἀρχὰς καὶ διὰ περισσοτέρων κατόπιν, γραπτὴν διατύπωσιν τῶν ἀνακοινώσεων των.

Αἱ ἀνακοινώσεις εἶναι τὸ πρῶτον εἶδος ἐκθέσεων, τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως εὐχαριστεῖ τοὺς μαθητὰς. Μετὰ ταῦτα οἱ περίπατοι, αἱ διδακτικαὶ ἐπισκέψεις τῆς τάξεως, αἱ ἐκδρομαὶ δίδουν ἀφορμὰς πρὸς γραφὴν ἐπ' εὐκαιρίαις ἐκθέσεων, εἰς τὰς ὁποίας τὸ θέμα εἶναι κοινὸν δι' ἅπασαν τὴν τάξιν. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ καταβάλλεται προσπάθεια, ἵνα ἐθίζωνται οἱ μαθηταὶ καὶ παρατηροῦν ὀρθῶς καὶ συστηματικῶς, λαμβάνοντες σαφὴ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος. Εἶναι δὲ λίαν ὠφέλιμον, ὁδηγοῦμενοι οὗτοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καταλλήλως, πρὶν γράψουν ἐκθεσιν, νὰ διηγούνται τί εἶδον, τί ἤξκουσαν, τί ἡσθάνθησαν, τί ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν κλπ.

Εἰς τὰς δύο κατωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ, ὡς εἰκός, δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ γράφωνται ἐκθέσεις ὑφ' ἀπάντων τῶν μαθητῶν. Τοῦτο θὰ γίνεταί προοδευτικῶς καὶ ἀβιάστως· οὕτω κατ' ἀρχὰς γράφουν ἐκθέσεις μόνον οἱ ἱκανώτεροι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁμῶς καὶ οἱ ὑστεροῦντες, μιμούμενοι τοὺς πρῶτους καὶ ἀποκτώντες περισσοτέρας γνώσεις καὶ ἱκανότητος, κατορθώνουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐκφράζωνται γραπτῶς.

Ὡς καταλληλότερα δὲ ἡμέρα γραφῆς ἐκθέσεων εἰς τὰς ἀνωτέρω τάξεις προτιμητέα, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἡ Δευτέρα· διότι τὰ περισσότερα θέματα δὲν ἀναφέρονται εἰμὴ εἰς τὴν γραπτὴν ἐν συντόμῳ διατύπωσιν ἀνακοινώσεων τῶν μαθητῶν, οἱ ὁποῖοι, λόγῳ τῆς μεσολαβούσης Κυριακῆς ἀργίας, ἔχουν συχνάκις πρόσφατα βιώματα καὶ ἐντυπώσεις. Αἱ δὲ ἐπ' εὐκαιρίαις σχολικῶν περιπάτων, διδακτικῶν ἐπισκέψεων, ἐκδρομῶν, σχολικῶν ἐορτῶν κλπ. ἐκθέσεις σκόπιμον εἶναι νὰ γράφωνται τὸ ταχύτερον καὶ ἀφοῦ προηγηθῇ προφορικὴ ἐκθεσις τῶν παρατηρηθέντων.

Βεβαίως ἡ ὑπὸ μαθητῶν τῆς Α' καὶ Β' Δημοτ. σύνταξις ἐκθέσεων δὲν εἶναι ὑπεχρεωτική, οὐδὲ γίνεται εἰς τακτὴν ὥραν. Αὗται δὲ καταγράφονται εἰς φύλλα χάρτου, ὅπου ἀφίενται καὶ χώροι πρὸς εἰκονογράφειν τοῦ θέματος.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἱκανῶς διευκολύνεται ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ προφορικῶς εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, ὅστις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ προστάδιον τῶν ἐκθέσεων.

Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς συνιστᾶται ὁ ἀκόλουθος τρόπος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γραπτῶς ἐκφράζεσθαι. Ἀπὸ ἐρεῦνας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, διεπιστώθη, ὅτι ἡ ὑπαγόρευσις τῶν ἐκθέσεων — ἀνακοινώσεων — μαθητῶν τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ Δημοτ. Σχολείου καὶ ἡ καταγραφὴ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου αὐξάνει τὴν μαθητικὴν παραγωγικότητα καὶ ἀναπτύσσει ἕνα ζῆλον πρὸς τὸ γραπτῶς ἐκφράζεσθαι. Πιστεύεται, ὅτι τὸ παιδί, τὸ ὁποῖον ἐκθέτει προφορικῶς, ὅταν ἀκούῃ ἢ βλέπῃ γεγραμμένα τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα, αἰσθάνεται τὰς ἱκανοποιήσεις τῆς προσωπικῆς προβολῆς. Ὁ διδάσκαλος, καθ' ὃν χρόνον ὁ μαθητὴς διηγείται, κρατεῖ σημειώσεις διὰ συντετμημένων λέξεων. Ἐν συνεχείᾳ λέγει εἰς τὴν τάξιν, ὅτι ἡ ἱστορία ἦτο τόσον ἐνδιαφέρουσα, ὥστε τὴν κατέγραψεν. Εἶναι δυνατόν νὰ γράφωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀρκετὰ διηγήσεις τῶν παιδιῶν. Αὗται καθαρογράφωνται κατόπιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἐνῶ δίδεται εἰς τοὺς μαθητὰς μία σιωπηρὰ ἐργασία. Αἱ καταγραφαί εἰς ἐκθέσεις πρέπει νὰ ἀναγινώσκονται αὐθημερόν.

Πολλοὶ Ἀμερικανοὶ διδάσκαλοι τῆς πρώτης ἀναγνώσεως βασίζονται ἐπὶ τῶν ὑπαγορευθεισῶν «ἱστοριῶν πείρας» τῶν παιδιῶν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ πρώτου ἀναγνωστικοῦ καὶ τὴν ἀσκήσιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Αἱ λέξεις καὶ αἱ φράσεις τῶν παιδιῶν, γεγραμμέναι ἢ τυπωμέναι, κάμνουν ἐντύπωσιν εἰς αὐτὰ καὶ προκαλοῦν περισσότερο ζῆλον πρὸς τὸ ἀναγινώσκειν.

Μεγάλῃ σημασίᾳ πρέπει νὰ ἀποδίδεται ὡσαύτως εἰς τὸν προφορικὸν λόγον τοῦ διδασκόντος, εἰς τὸ καλὸν ἀναγνωστικὸν βιβλίον καὶ εἰς τὸν τρόπον διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν: «Εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ὕφους δύο διαθέτει μέσα τὸ σχολεῖον, τὸν λόγον τοῦ διδασκόντος καὶ τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον. Ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ὁμιλῇ ὑποδειγματικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διανοητικὴν κατάστασιν τῶν μαθητῶν... Κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου δεικνύει τὸ κάλλος ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν προτάσεων, ὁδηγεῖ εἰς τὴν κατασκευὴν ὁμοίων ἐκφράσεων, οὐχὶ σπανίως δὲ δι' ἀπομνημονεύσεως πλουτίζει τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν μὲ καλὰ κατὰ τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον τεμάχεια» (H. GAUDIG - ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ «Σύγχρονος Διδακτική» σελ. 390 κ.έ.

Ἀναμφιβόλως ἡ διδασκαλία τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, καταλλήλως διεξαγομένη καὶ προσαρμοζομένη ἐκάστοτε πρὸς τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν, πολλὰ δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἐπὶ τὰ βελτίω ἐξέλιξιν τῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν περὶ τὸ γράφειν ἐκθέσεις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δέον νὰ παρέχωνται πλεῖστα εὐκαιρία πρὸς διήγησιν καὶ πάσης φύσεως ἐπεξεργασίαν τοῦ διδασκομένου κεφαλαίου ἢ ποιήματος. Εἰδικώτερον δὲν πρέπει νὰ παραλείπωνται ἡ μύσις ἀποριῶν, ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐννοίας μικρῶν κεφαλαίων, ἡ γλωσσικὴ καὶ πραγματικὴ ἐπεξεργασία, ἡ εὐρεσις τῶν κυριωτέρων νοημάτων, διὰ

τά οποία δύναται νὰ διατυπώνται γραπτῶς κατὰλληλοι ἐπιγραφαί, καὶ τῆς κεντρικῆς ἰδέας. Πρέπει ἐξ ἄλλου νὰ ἐξαίρωνται τὰ καλολογικὰ στοιχεῖα, νὰ προκαλοῦνται κρίσεις πάσης φύσεως καί, ἐφ' ὅσον ἡ ὕλη παρέχῃ πρόσφορον ἔδαφος, νὰ γίνωνται χαρακτηρισμοὶ προσώπων, πράξεων κλπ.

Σκόπιμον ἐπίσης θεωροῦμεν τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀντιγραφὴν τινων ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων τμημάτων κεφαλαίων ἀναγνώσεως ἢ ποιημάτων καὶ τήν, κατὰ καιροῦς, ἀβίαστον ἀπομνημόνευσιν αὐτῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, ὁποῖαν ἐκπληξιν ἐδοκιμάσαμεν, κατὰ τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδόσεις εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ δειμνήστου ἡμῶν καθηγητοῦ Ν. Ἐξαρχοπούλου, ὅταν ἠκούσαμεν νὰ ἀπαγγέλλῃ οὗτος, ἀλανθάστως, ὁλόκληρα τμήματα ἔργων δοκίμων Λατίνων συγγραφέων, τὰ ὁποῖα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διετῆρει καλῶς ἐν τῇ μνήμῃ.

Ἐκτὸς τῆς καταλλήλου διδασκαλίας τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, διὰ τοῦ ὁποῖου πλουτίζεται ἡ μνήμη καὶ ἡ φαντασία, καλλιεργοῦνται ἡ σκέψις, τὸ συναίσθημα καὶ ἡ βούλησις καὶ ἀποκτᾷ ὁ μαθητὴς εὐχέρειαν εἰς τὸ ὀρθῶς καὶ δι' ἐπαρκοῦς λεξιλογίου ἐκφράζεσθαι, ἄλλος παράγων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γραπτῶς ἐκθέτειν εἶναι ἡ ἐν γένει ὁργάνωσις τῆς σχολικῆς ἐργασίας. Αὕτη πρέπει νὰ διέπεται ὑπὸ τοιοῦτων ἀρχῶν, ὥστε νὰ παρέχῃ πολλὰς εὐκαιρίας πρὸς καλλιέργειαν τῆς αὐτενεργείας, πρὸς ὧθισιν εἰς δημιουργικὴν ἐργασίαν καὶ ἐνασχόλησιν τῶν μεγαλυτέρων μαθητῶν εἰς μελέτην καὶ ἔρευναν προβλημάτων ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ διαφέροντος αὐτῶν.

Ἡ παρακολούθησις τῆς ἀναπτύξεως διαφόρων φυτῶν καλλιεργουμένων ἐν τῇ τάξει (ἐντὸς γλαστρῶν) ἢ ἐν τῷ σχολικῷ κήπῳ καὶ ἡ καταγραφή τῶν ἐπ' αὐτῶν γενομένων παρατηρήσεων (εἰς τὴν Δ' Δημοτικῇ), ἡ σύνταξις αὐτοσχεδίων παιδικῶν προσευχῶν, ἡ γραπτὴ περιγραφὴ, ἀνωνύμως, καλῶν πράξεων (εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις), ἡ ἐκουσία ὑπὸ μαθητῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἀνάληψις ἐργασιῶν πρὸς συμπλήρωσιν διδασκομένων μαθημάτων (π.χ. παροχὴ περισσοτέρων πληροφοριῶν περὶ σπουδαίων προσώπων, πραγμάτων, ἱστορ. γεγονότων, φυσικῶν φαινομένων κλπ.), εἶναι ἀσχολίαι λίαν εὐχάριστοι καὶ συνάμα λίαν ὠφέλιμοι.

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀνάγνωσις ἐκλεκτῶν βιβλίων ἐκ τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης καὶ καλῶν παιδικῶν περιοδικῶν καὶ τέλος ἡ κατάλληλος ὁργάνωσις σχολικῶν ἐκδρομῶν καὶ ἐορτῶν εἶναι ἐκ τῶν συντελεστικῶν μέσων, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δεξιότητος περὶ τὸ γράφειν ἐκθέσεις. Κατὰ τὰς ἐκδρομὰς καλὸν εἶναι νὰ μὴ ἀφίενται οἱ μαθηταὶ ἐντελῶς ἐλεύθεροι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὥρα ψυχαγωγίας, καθ' ἣν, ὅσοι ἐκ τῶν μαθητῶν ἐπιθυμοῦν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, θὰ λέγουν αἰνίγματα καὶ ἀνέκδοτα, θὰ ἀπαγγέλλουν ποιήματα, θὰ παρουσιάζουν συντεθέντας ἢ διασκευασθέντας ὑπ' αὐτῶν μονολόγους ἢ διαλόγους, κωμωδίας, δραματικὰς σκηνὰς κλπ. Κατὰ δὲ τὰς σχολικὰς ἐορτὰς σκόπιμον εἶναι νὰ γίνεται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἡ ἐπιλογὴ τῆς καταλλήλου σχολικῆς ἐργασίας καὶ νὰ ἀνευρίσκειται, συντίθεται ἢ δια-

σκευάζεται ὑπ' αὐτῶν εἰδικὴ ὕλη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ προγράμματος.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἡ μεθοδικὴ μετάβασις ἐκ τοῦ προφορικοῦ λόγου εἰς τὸν γραπτόν, ἡ προσωπικότης τοῦ διδάσκοντος, ἡ ἐπιτυχὴς διδασκαλία τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος καὶ ἡ ἐν γένει ὁργάνωσις τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἔχουν, νομίζομεν, μεγάλην σπουδαιότητα.

Ἵνα δὲ οἱ μαθηταὶ γίνωνται ἐπιτηδειότεροι εἰς τὴν γραφὴν ἐκθέσεων, ἀποδίδομεν ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης, ἐξ ἧς λαμβάνονται τὰ θέματα τῶν ἐκθέσεων, καὶ εἰς τὴν μεθοδικὴν προπαρασκευὴν τῶν μαθητῶν εἰς τὸν κλάδον τοῦτον.

Ἡ ὕλη δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐκάστοτε βαθμίδα τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν καὶ νὰ ἐμπίπτῃ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν αὐτῶν. Κατόπιν δέον νὰ ἐνδιαφέρῃ αὐτά, διότι οὕτω προκαλοῦνται εὐάρεστα συναισθήματα, τὰ ὁποῖα παρωθοῦν εἰς τὴν μετὰ προθυμίας ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας. Πρέπει δὲ ἰδιαιτέρως νὰ καταβάλλεται προσπάθεια, ὅπως τὰ παρεχόμενα πρὸς ἀνάπτυξιν θέματα μὴ παρέχουν δυσκολίας εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ περιεχομένου τῶν ἐκθέσεων. Ἡ πρόχειρος ἐπιλογὴ ἐνὸς κοινοῦ θέματος δι' ὅλην τὴν τάξιν δὲν ἐπιτυγχάνει συνήθως. Χρειάζεται προπαρασκευὴ. Καὶ ἡ καλυτέρα προπαρασκευὴ, νομίζομεν, συνίσταται εἰς τὴν γραφὴν ἐκθέσεως ἀπλῆς μορφῆς, μὲ τὸ δοθησόμενον θέμα, ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν διδάσκαλον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οὗτος δύναται νὰ προβλέψῃ τὰ πάσης φύσεως δυσχερείας, τὰς ὁποίας θὰ συναντήσουν οἱ μαθηταὶ τοῦ καὶ νὰ ἄρῃ αὐτὰς διὰ συζητήσεως μετ' αὐτῶν καὶ διὰ καταλλήλων ὁδηγιῶν τοῦ. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἄς λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν θεμάτων ἀνάγκη ν' ἀνευρίσκωμεν διανοήματα προερχόμενα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐμπειριῶν τοῦ παιδός. Τοιαῦτα δὲ θέματα κυριώτατα παρέχει οὐχὶ ἡ ὕλη τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ κόσμου τῆς ἀμέσου παιδικῆς ἐποπτείας καὶ βιωματικῆς ἐμπειρίας. Ὁ παιδικός, ὁ καθ' ἡμέραν βίος, εἶναι ὁ τὴν ἀρίστην εἰς σύνθεσιν παρέχων ὕλην· ἐν αὐτῷ ζῇ, βλέπει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἀκούει διὰ τῶν ὠτων του, διανοεῖται, δρᾷ, συναισθάνεται, πάσχει ὡς υἱὸς ἢ ὡς ἀδελφός, ὡς μαθητής, ὡς συμμαθητής, ὡς μέλος τῆς παιδικῆς κοινωνίας. Ὅπερ δὲ αὐτὸς ἀντελήφθη, συνησθάνθη, διανοήθη, κεῖται ἐγγύτατα πρὸς τὸν νοῦν αὐτοῦ» (H. GAUDIG- ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ «Ἡ Σύγχρονος Διδακτική» σελ. 381 κ.ε.).

Κατὰ ταῦτα ἡ οἰκογένεια, τὸ σχολεῖον, τὸ φυσικὸν περιβάλλον καὶ ἡ κοινωνία μὲ τὰς ποικίλας ἐν αὐτῇ ἐκδηλώσεις, ἔνθα ζῇ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ μικρὸς μαθητής, προσφέρουν κατάλληλον ὕλην εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων.

Τὰ νέα τῆς ἡμέρας, αἱ παντοειδεῖς ἀνακοινώσεις, τὰ «Ἡμερολόγια», τὰ παρατηρήματα τῶν μαθητῶν, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ὕλης τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας, παρέχουν πρόσφορον ἔδαφος εἰς τὴν βαθμιαίαν καὶ συστηματικὴν μεταφορὰν τοῦ προφορικοῦ λόγου εἰς γραπτὴν σύντομον ἐκθεσιν.

Αἱ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις γραφόμεναι ἐκθέσεις δέον νὰ περιλαμβάνουν κατὰ τὸ πλεῖστον θέματα ἐλεύθερα. Ἡ σχολικὴ ὁμῶς ζωὴ, καταλλή-

λως οργανουμένη, δίδει Ικανὰς εὐκαιρίας καὶ πρὸς γραφὴν ἐκθέσεων μὲ κοινὸν δι' ὅλην τὴν τάξιν ἢ διὰ μίαν ὁμάδα ταύτης θέμα.

Οὕτω π.χ. οἱ μαθηταὶ περιγράφουν προφορικῶς καὶ κατόπιν γραπτῶς ἐπίσκεψιν τινα, γενομένην διὰ διδακτικοῦς σκοποῦς εἰς τι κατάστημα, ἐργοστάσιον κλπ. Εὐχαριστοῦν κατόπιν δι' ἐπιστολῆς τὸν καταστηματούχον ἢ ἐργοστασιάρχον. Ἐν τῇ τάξει ἀπομιμοῦνται τὰς ἐργασίας τοῦ καταστήματος, συνθέτοντες σὺν τοῖς ἄλλοις καλλιτεχνικὰς ἐπιγραφάς, τιμοκαταλόγους, διαφημίσεις, περιγραφὰς κ.ἄ. Ἐὰν συμβῇ νὰ ἀσθενήσῃ συμμαθητὴς των, ἀποστέλλουν εἰς αὐτὸν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἐρωτοῦν περὶ τῆς ὑγείας του, ἐκθέτουν τὰ νέα τῆς τάξεως καὶ εὐχονται εἰς αὐτὸν ταχεῖαν ἀνάρρωσιν. Τέλος κατὰ τὴν ὁργάνωσιν σχολικῶν ἐορτῶν ἢ χειροτεχνικῶν ἐκθέσεων συντάσσουν προγράμματα, προσκλητήρια, περιγραφὰς κλπ.

Ἡ καταγραφή ἐκθέσεων εἰς ἰδιαίτερον τετράδιον ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Γ' Δημοτικοῦ. Εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐπομένην, ἡ μορφή αὐτῶν περιορίζεται κυρίως εἰς περιγραφάς, διηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις. Δύνανται δὲ μερικά θέματα νὰ εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθερα, νὰ ἐκλέγουν δηλαδὴ ταῦτα μόνοι των οἱ μαθηταί.

Εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις αἱ περισσώτεραι ἐκθέσεις πρέπει νὰ περιλαμβάνουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, θέματα κοινὰ δι' ὅλην τὴν τάξιν, θὰ φροντίζωμεν ὅμως, ὥστε ταῦτα νὰ ἐνδιαφέρουν τοὺς μαθητάς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ θέματα ἐξευρίσκονται συχνάκις διὰ συνεργασίας μαθητῶν καὶ διδασκάλου. Εἰς πολυπληθεῖς τάξεις δίδονται ἐνίοτε ἀρκετὰ θέματα, ἕκαστος δὲ μαθητὴς ἐκλέγει πρὸς ἀνάπτυξιν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ. Καλὸν εἶναι νὰ θηρεύωμεν καὶ τὰ ἐπ' εὐκαιρίας θέματα. Τοιαῦτα δὲ λ.χ. εἶναι ἡ περιγραφή ἐπισήμων (ἐθνικῶν, θρησκευτικῶν) ἢ σχολικῶν ἐορτῶν, διδακτικῶν ἐπισκέψεων, περιπάτων, ἐκδρομῶν, φυσικῶν φαινομένων, ἐκτάκτων σημαντικῶν γεγονότων, ἢ ἀλληλογραφία μετ' ἄλλων σχολείων κλπ.

Αἱ ἐπιστολαὶ πρέπει νὰ γράφονται μόνον, ὅταν παρουσιάζεται ἡ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη, εἰς ἰδιαίτερον φύλλον χάρτου, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐντὸς φακέλλου. Ἐπὶ τοῦτου δὲ θὰ ἀναγράφονται τὸ ὄνομα καὶ ὁ τόπος διαμονῆς τοῦ παραλήπτου.

Ἀπαραίτητον θεωροῦμεν καὶ τὴν ἐκμάθησιν εἰς τοὺς μαθητάς τῆς Στ' Δημοτικοῦ τοῦ τρόπου συντάξεως αἰτήσεων καὶ ἀναφορῶν πρὸς τὰς Ἀρχάς, ὡς προβλέπεται καὶ τὸ νέον Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα Μαθημάτων. Αὗται δέον νὰ γράφονται εἰς κόλλας διαγωνισμοῦ, ὡς συνηθίζεται εἰς τὴν πράξιν.

Δύνανται ὡσαύτως νὰ λαμβάνονται θέματα καὶ ἐξ ἄλλων μαθημάτων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν, τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ γίνεται ἀντιγραφή γνώσεων ἀλλὰ δημιουργικὴ ἐργασία ἀφιεμένης καὶ ἱκανῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν φαντασίαν.

Κατὰ τὰς διασκευὰς κεφαλαίων ἐκ τοῦ Ἀναγνωστικοῦ (π.χ. πρὸς δραματοποίησιν) ἢ μεταφορὰς ποιημάτων (κυρίως ἱστορικοῦ περιεχομένου καὶ ὅχι λυρικοῦ) εἰς τὸν πεζὸν λόγον, κατὰ τοὺς χαρακτηρισμοὺς ἱστορικῶν προσώπων κλπ.

ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς μαθητάς, ἐὰν τὸ ἐπιθυμοῦν, νὰ ἐργάζονται μὲ ἀνοικτὰ τὰ βιβλία των.

Εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐκθέσεων δύναται νὰ γίνεταί καὶ χρῆσις τῆς ψυχολογικῆς μεθόδου LIPPS. Κατ' αὐτὴν δίδεται ὡς ἐρέθισμα (θέμα) μία λέξις ἀπλῆ, ἐκφράζουσα ἀντικείμενον τῆς ἀμέσου ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν (π.χ. γάλα, αὐτοκίνητον, οὐράνιον τόξον, τριαντάφυλλον κλπ.) ἢ ζεῦγος λέξεων, δηλουσῶν ὡσαύτως γνωστὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα συνδέονται μεταξύ των στενῶς καθ' ὠρισμένον τρόπον σχέσεως (π.χ. ἐκκλησία-σταυρὸς, κλωστή-βελόνη, ὕδωρ-πάγος, δάσος-πεύκον κλπ.). Οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν ἐντὸς καθωρισμένου χρόνου ν' ἀναπτύξουν τὸ θέμα των ἀνευ βοηθείας τινός.

Ἡ μέθοδος τοῦ LIPPS, ὡς ἐκτίθεται ἐν εἰδικῇ συγγραφῇ, παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διδάσκοντα τὰς ἐκθέσεις, νὰ κατατάσῃ ταύτας ἀναλόγως τῆς ἀξίας των καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν διανοητικὴν ἐξέλιξιν τῶν μαθητῶν.

Μνημονευτέα ἐνταῦθα καὶ ἡ μέθοδος τῶν τριῶν λέξεων. Αὕτη ἀποτελεῖ τμήμα σειρᾶς LIPPS, ἐπινοηθέντων ὑπὸ ὁμάδος διδασκάλων ἐν Λυβέκκῃ Γερμανίας. ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν W. DORINE πρὸς μέτρησιν τῆς γενικῆς νοημοσύνης 9ετῶν μαθητῶν δημοτ. σχολείων.

Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην δίδονται εἰς τοὺς μαθητάς τρεῖς λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὀφείλουν οὗτοι νὰ σχηματίσουν συνεχῆς ὅλον πλήρες ἐννοίας. Αἱ λέξεις αὗται εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1) «Ἴππος-μέλισσα-ἵππεὺς κλημνισθεῖς», 2) Περὶ-εργὸς νέος-θύρα-αἱμορραγία ρινὸς», 3) «Περιπατητής-θύελλα, ὁπῇ εἰς τὴν κεφαλὴν» καὶ 4) «Κλέπτης-κύων-φυλακή».

Νομίζομεν, ὅτι καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐκθέσεων δύναται ἐνίοτε νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀναπτύσσει καὶ τὴν δημιουργικὴν φαντασίαν τῶν μαθητῶν, ἀρκεῖ βεβαίως ὁ διδάσκων νὰ ἐπινοῇ τὰς ἐκάστοτε τρεῖς καταλλήλους λέξεις.

Ἰδιαίτερα προσοχὴ πρέπει νὰ καταβάλλεται εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ θέματος τῶν ἐκθέσεων. Τὸ θέμα δύναται νὰ εἰσαυποῦται κατὰ ποικίλους τρόπους, οἷον διὰ μιᾶς ἢ περισσοτέρων λέξεων, διὰ μιᾶς ἢ περισσοτέρων προτάσεων καὶ τέλος δι' ἐρωτηματικῆς προτάσεως ἢ περιόδου. Συνήθως, ὅσον συντομώτερον διατυποῦται ἐν θέμα, τόσον περισσώτερα περιλαμβάνει, δυνάμενον νὰ ἀναπτυχθῇ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις (π.χ. ἡ ἐξοχή) ὅσον δὲ ἐκτενέστερον διατυποῦται, τόσον ἐντοπίζεται καὶ περιορίζεται (π.χ. ἡ ἐξοχὴ κατὰ τὴν ἀνοιξιν). Ἐν πάσει δὲ περιπτώσει τὸ θέμα πρέπει νὰ εἶναι σαφῶς καὶ στενῶς ὠρισμένον· ὅχι π.χ. «Ἡ ἐκκλησία», ἀλλὰ «Ἡ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ μου», ὅχι «Περιγραφή θυέλλης», ἀλλὰ «Ἡ χθεσινὴ θυέλλα», ὅχι «Τὸ σχολεῖον», ἀλλὰ «Τὸ σχολεῖον μου» κ.λ.π.

Ἐτερον σημεῖον, ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως, εἶναι ἡ κατάλληλος προπαρασκευὴ τῶν μαθητῶν περὶ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν ἐκθέσεων.

Ὁ Ἰδρυτὴς τοῦ Π.Σ.Π.Α. θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἐκθέσεων γράφων ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς: «Αὕτη τελεῖται ἐν συνεργασίᾳ μετὰ διδασκάλου καὶ μαθητῶν καὶ ἀποσκοπεῖ νὰ διευκολύνῃ τοὺς τελευταίους ἐν τῇ ἐργασίᾳ των. Δι' αὐτῆς κυρίως ἐπιζητεῖται νὰ ἀποφευχθῶσι πολ-

λά σφάλματα, ἅτινα ἄλλως εἶναι ἀναπόφευκτα κατὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος καὶ ἅτινα ἐντυπώνονται ἐν τῇ συνειδήσει, εἶναι δὲ δυσχερῆς ἡ ἐξάλειψις αὐτῶν βραδύτερον.

»Ἡ προπαρασκευὴ ἐνδείκνυται κυρίως ἐν ταῖς τάξεσι. Καὶ εἶναι ἐν αὐταῖς διεξοδικωτέρα, ἀναφερομένη εἰς τὰ ἐπόμενα σημεῖα:

α) Οἱ μαθηταὶ προκαλοῦνται νὰ δηλώσωσι, τί γνωρίζουσι περὶ τοῦ περιεχομένου, ὅπερ πάντοτε πρέπει νὰ ἀντλήται ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν αὐτῶν.

β) Ἐπακολουθεῖ βραχεῖα κατὰταξις τῆς ἀλληλουχίας τῶν νοημάτων, ἅτινα πρέπει νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῇ ἐκθέσει. Οὕτω καθορίζεται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως καὶ προάγεται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἡ δεξιότης τῶν μαθητῶν περὶ τὸ ὀρθῶς ἐκφράζεσθαι καὶ διατυποῦν πρεπόντως τὰς ἰδέας. Ἀπαιτεῖται ὁμως προσοχή, ὅπως μὴ παρέχονται ἔτοιμοι γνώσεις, δυνάμεναι νὰ εὐρεθῶσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Μετὰ τὴν τοιαύτην προπαρασκευὴν τοῦ περιεχομένου εἶναι ἀναγκαῖα καὶ γλωσσικὴ προπαρασκευὴ αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνορθογραφιῶν καὶ ἄλλων γλωσσικῶν σφαλμάτων, ἅτινα ὡσαύτως εὐχερῶς ἐγκολάπτονται ἐν τῇ συνειδήσει καὶ δυσχερῶς ἀποσπῶνται ἀπ' αὐτῆς διὰ μεταγενεστέρως ἐργασίας. Ἐν πρώτοις, ὀρθογραφοῦνται αἱ κυριώταται λέξεις, αἱ ὁποῖαι ὑποτίθεται, ὅτι θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐν τῇ ἐκθέσει, καὶ τῶν ὁποίων ἔχει τὴν ὑπόνοιαν ὁ διδάσκαλος, ὅτι δὲν κατέχουσιν οἱ παῖδες τὴν ὀρθογραφίαν. Αἱ λέξεις αὗται δύνανται καὶ νὰ καταγράφωνται ἐπὶ τοῦ πίνακος. Γίνεται ὡσαύτως δασκίσις περὶ τὸ διατυποῦν τὴν αὐτὴν ἰδέαν κατὰ πλείονας τρόπους.

»Ἡ τοιαύτη διεξοδικὴ προπαρασκευὴ εἶναι, ὡς εἶπομεν, ἀναγκαῖα ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσιν. Ἐν δὲ ταῖς ἀνωτέραις περιορίζεται ἡ τοιαύτη ἐργασία εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν κυρίων νοημάτων τῶν ἐκθέσεων καὶ τῆς ἀλληλουχίας αὐτῶν... Ἀπασαὶ δ' αὗται αἱ ἐργασίαι τελοῦνται ἐν συνεργασίᾳ διδασκάλου καὶ μαθητῶν. Ἐκ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου ὁδηγούμενοι οἱ παῖδες δύνανται μόνοι νὰ εὐρίσκωσι τὸ προσήκον, μόνον δ' ἐν ἀδυναμίᾳ αὐτῶν παρέχει ὁ διδάσκαλος τὸ ζητούμενον». (Ν. Ἐξαρχοπούλου «Αἱ ἐκθέσεις ἰδεῶν»). Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσ. Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν ἔτους 1956-57 (σελ. 232-233).

Ἴνα δὲ καταδειχθῇ ἡ σημασία τῶν ἀνωτέρω, ἀρκεῖ νὰ φαντασθῶμεν, τί θὰ ἐπακολουθῇ, ἐὰν ὁ διδάσκων ἀναθέσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ νὰ γράψουν π.χ. ἓνα χαρακτηρισμόν, ἢ νὰ μεταφέρουν ἓνα ποίημα εἰς πεζὸν λόγον, ἢ νὰ συντάξουν μίαν αἵτησιν, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχη γίνει λόγος περὶ αὐτῶν ἐν τῇ τάξει.

Ὡς εἰκὸς προπαρασκευαστικὴ ἐργασία δὲν γίνεται εἰς τὰς ἐλευθέρας ἐκθέσεις, ὅπου ἕκαστος μαθητῆς ἐπιλέγει πρὸς σύνταξιν ἴδιον θέμα, οὔτε ὅταν θέλῃ τις νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν μέθοδον DOPING ἢ τὴν μέθοδον τῶν τριῶν λέξεων τοῦ DORING.

Λίαν σκόπιμον εἶναι, πρὸ τῆς καταγραφῆς ἐκθέσεως τινος, νὰ παρέχωνται εἰς τοὺς μαθητὰς γενικαὶ τινες χρήσιμοι ὁδηγίαι, αἱ ὁποῖαι, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, καλὸν εἶναι νὰ ἐπαναλαμβάνωνται. Βεβαίως αἱ ὁδηγίαι αὗται εἶναι ἀνάλογοι μετὰ τὴν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ διδασκαλία

τῶν ἐκθέσεων. Οὕτω συνιστῶμεν π.χ. εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ περιορίζωνται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διδομένου θέματος ἀποφεύγοντες πᾶσαν φλυαρίαν ἢ ἐπιδείξιν ἀνωφελῶν γνώσεων. Νὰ σχηματίζουν μικρὰς προτάσεις. Νὰ σκέπτονται καὶ νὰ γράφουν μόνον ὅ,τι ἐννοοῦν καλῶς, ἀποφεύγοντες ἐξεζητημένας ἢ ξενικὰς λέξεις καὶ ἐκφράσεις. Νὰ ἐκφράζωνται μὲ σαφήνειαν, ἀκρίβειαν καὶ ἀπλότητα. Νὰ ποιῶνται λελογισμένην χρῆσιν εἰκόνων καὶ κοσμητικῶν ἐπιθέτων, ἀποβλέποντες κυρίως εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος. Νὰ χωρίζουν τὴν ἐκθεσὶν τῶν εἰς τμήματα καὶ παραγράφους. Νὰ ἀποφεύγουν ἐπαναλήψεις ἰδίων λέξεων καὶ νοημάτων. Νὰ συνδέουν καλῶς τὰ διανοήματα τῆς ἐκθέσεως καὶ νὰ αἰτιολογοῦν δεόντως τὰς σκέψεις καὶ τὰς γνώμας τῶν. Νὰ καθαρογράφουν, νὰ μὴ ἐξέρχωνται τοῦ περιθωρίου κ.τ.τ.

Τέλος συνιστῶμεν εἰς τοὺς μαθητὰς, προτοῦ παραδῶσιν τὴν ἐκθεσὶν τῶν, νὰ ἀναγινώσκουν αὐτὴν ἐκ νέου, προσέχοντες περισσότερο καὶ διορθοῦντες ἐκφραστικὰ ἢ ὀρθογραφικὰ λάθη καὶ συμπληροῦντες τὴν στίξιν. Ἐπιτρέπομεν δὲ καὶ τὴν χρῆσιν ὀρθογρ. λεξικοῦ, εἰς δσοὺς ἐπιθυμοῦν τοῦτο.

Πρέπει τέλος νὰ καταβάλλεται προσπάθεια, ὅπως οἱ μαθηταὶ χρησιμοποιοῦν γλῶσσαν ὁμοιογενῆ, ὡς ὑπόδειγμα ἔχοντες τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀναγνώστη τοῦ βιβλίου.

Ἐκ τῶν ἤδη λεχθέντων κατεδείχθησαν, νομίζομεν, τὰ μέσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει εἰς τὴν δάιδεσιν τοῦ τοῦ σχολείου πρὸς βελτίωσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γράφειν ἐκθέσεις.

Ἴνα ὁμως τελεσφορήσουν ταῦτα, δεόν νὰ ἀποδίδεται ἰδιαίτερα προσοχή εἰς τὸν κατάλληλον τρόπον τῆς κρίσεως καὶ διορθώσεως τῶν ἐκθέσεων, διότι ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀναπτυχθέντων συντελεστικῶν μέσων.

Περὶ τοῦ τρόπου διορθώσεως τῶν ἐκθέσεων ἐκτίθενται κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῶν ἀσχολουμένων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διάφοροι ἀπόψεις. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ τινες ὑπέρμαχοι τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τοῦ μαθητοῦ, οἵτινες ἀπορρίπτουν ἐντελῶς τὴν διόρθωσιν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι αὕτη προξενεῖ βλάβην, ὅτι καταστρέφει τὴν προερχομένην ἐκ τῆς δημιουργίας χαρὰν, τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὸ διαφέρον τοῦ μαθητοῦ, ὁ ὁποῖος, λέγουσιν, ἀποθαρρύνεται, παρατηρῶν τὰ ἐν τῷ τετραδίῳ σημειούμενα πάσης φύσεως λάθη. Οὗτος δηλαδὴ, ὡς φαίνεται, ἀποδίδουν σημασίαν μόνον εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως, καὶ μάλιστα, καθ' ὃν τρόπον ἀναπτύσσεται τοῦτο ἐλευθέρως ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ. Δὲν λαμβάνουν πιθανῶς ὑπ' ὄψιν τῶν, ὅτι ἡ ποιότης μιᾶς ἐκθέσεως δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ ἀδέσμευτον τοῦ περιεχομένου, νὰ γράφῃ δηλ. ὁ μαθητῆς ὅ,τι θέλει καὶ ὅπως θέλει, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχή ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος, τὴν σαφήνειαν, τὴν καλὴν διάρθρωσιν τῶν ἐκτιθεμένων, τὴν ἀκριβῆ ἀπεικόνισιν τῆς πραγματικότητος, τὴν ὁμοιογένειαν τῆς γλώσσης, τὴν σύνταξιν, τὴν ὀρθογραφίαν κλπ.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: ἐὰν ἀφίνωμεν τοὺς μαθητὰς νὰ γράφουν ὅλως ἐλευθέρως καὶ κατὰ τὴν δὲν διορθώνωμεν τὰς ἐκθέσεις τῶν καὶ δὲν καταπολεμῶμεν ὠρισμένα σφάλματα, πόσον περιεχομένου, ὅσον καὶ μορφῆς, πῶς εἶναι δυνατόν

να παρέχωμεν εις αὐτοὺς βοήθειαν πρὸς βελτίωσιν των; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαλείψωμεν ὠρισμένας ἐσφαλμένας παραστάσεις των, αἱ ὁποῖαι, ἐντυπούμεναι ἐν τῇ συνειδήσει, δυσκόλως κατόπιν λεταβάλλονται;

Οὐδὲ μία ἀμφιβολία πρέπει νὰ ὑπάρχη, ὅτι ἡ διόρθωσις τῶν ἐκθέσεων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἶναι ἀπαραίτητος. Ὁρθότατα δὲ ἀναγράφεται εἰς τὸ Νέον Ἀναλυτικὸν Πρόγραμμα Μαθημάτων, ὅτι αὕτη θὰ γίνεταί τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς.

Τρόποι διορθώσεως ὑπάρχουν, ὡς γνωστὸν διάφοροι. Ἀντιπαρερχόμενοι τούτους, ἵνα μὴ μακρηγοροῦντες, ἐξέλθωμεν τοῦ θέματος, ἐκθέτομεν κατωτέρω ἓνα τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐφημέσαμεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐν τῇ σχολικῇ ἡμῶν πράξει καὶ ὁ ὁποῖος ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν, διότι οἱ μαθηταὶ μας ἐβελτιοῦντο συνεχῶς καὶ ἀπέδιδον ἱκανῶς εἰς τὴν σύνταξιν ἐκθέσεων.

Καθ' ἡμᾶς ἡ διάρθρωσις τῆς ἐργασίας διορθώσεως τῶν ἐκθέσεων ἀκολουθεῖ τὰ ἐξῆς τρία στάδια: 1) Τὴν ἀνάγνωσιν κατ' οἶκον πασῶν τῶν ἐκθέσεων ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, τὴν διόρθωσιν αὐτῶν καὶ τὴν ἀναγραφὴν ὑπ' αὐτοῦ χαρακτηρισμοῦ ἢ παρατηρήσεων εἰς τὸ τέλος ἐκάστου γραπτοῦ. 2) Τὴν ἀνάγνωσιν ἐκθέσεων τινῶν ἐν τῇ τάξει, συζητήσιν ἐπ' αὐτῶν, κρίσεις ἐπὶ τοῦ περιεχομένου καὶ συναγωγὴν ὠφελίμων διδαγμάτων ὑπὸ τῶν μαθητῶν, πρὸς περαιτέρω βελτίωσιν αὐτῶν καὶ ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως παρατηρηθέντων σφαλμάτων καὶ 3) Τὴν συζήτησιν ἐπὶ κειρίων (κοινῶν) ὀρθογρ. σφαλμάτων, τὴν γραφὴν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ διατύπωσιν σχετικῶν ὀρθογραφικῶν ἢ γραμματικῶν κανόνων.

Κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς διορθώσεως ὁ διδάσκαλος ἀναγινώσκει κατ' οἶκον μετὰ προσοχῆς τὰς ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν τοῦ καὶ ὑπογραμμίζει τὰ παντὸς εἶδους σφάλματα. Ἰδιαιτέρως σημειώνει ἐπὶ τεμαχίου χάρτου ὠρισμένα λάθη ὀρθογραφικά, γραμματικά, συντακτικά, πραγματολογικά, λογικά κλπ., ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐπακολουθήσῃ συζήτησις ἐν τῇ τάξει. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστης ἐκθέσεως γράφει ὁ διορθῶν ὠρισμένας παρατηρήσεις ἐν σχέσει μὲ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ὀρθογραφίαν, ἀναφέρουν κυρίως προτερήματα τοῦ γραπτοῦ καὶ ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς χαρακτηρισμούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι πιθανόν νὰ ἀποθαρρύνουν τὸν μαθητὴν. Δι' αὐτῶν ἰδιαιτέρως ἐπαινεῖ τοὺς ἀδυνάτους μαθητάς, δι' ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει εἰς τὰς ἐκθέσεις των, σημειῶντων διὰ τῶς ἢ ἄλλου τινὸς σημείου ἐπιτυχῇ τμήματα κλπ. Ἐὰν δὲν εὕρῃ τίποτε τὸ ἀξιόλογον, τότε προσπαθεῖ διὰ παραινετικῶν φράσεων, ὡς π.χ. «Προσπάθησε περισσότερον καὶ θὰ ἐπιτύχῃς» κ.ἀ. νὰ δώσῃ θάρρος εἰς αὐτοὺς. Εἶναι δὲ προτιμότερον, νομίζομεν, νὰ θέτῃ ὁ κρίνων τὰς ἐκθέσεις ἔστω καὶ μίαν μονογραφὴν, παρὰ διὰ γραπτῶν παρατηρήσεων νὰ ἐπιτιμᾷ τοὺς ὑστεροῦντας.

Ἴνα δὲ ὁ σκοπὸς τῆς διορθώσεως ἀποβῇ ἐπωφελής, ἐκλέγει ὁ διδάσκων ὠρισμένας χαρακτηριστικὰς ἐκθέσεις, αἱ ὁποῖαι, ἀναγινωσκόμεναι ἐν τῇ τάξει, δίδουν ἀφορμὴν πρὸς ποικίλας παρατηρήσεις καὶ κρίσεις λίαν χρησίμους πρὸς συναγωγὴν διδαγμάτων διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ ἐκθέτειν γραπτῶς.

Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν πολλὰς ἀπαιτήσεις. Ἐνταῦθα ὑπογραμμίζονται μὲν τὰ παντὸς εἶδους σφάλματα, ἀλλὰ ὁ διδάσκαλος διορθώνει πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ἀφίνει δὲ εἰς τοὺς μαθητάς νὰ διαρθώσουν μόνον τὰ σφάλματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὠφείλουν νὰ γνωρίζουν ἐκ τῆς ἐν τῇ τάξει διδασκαλίας.

Εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις δύναται νὰ ἀκολουθῇται ὁ χρησιμοποιοῦμενος ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολεῖῳ τρόπος. Κατ' αὐτὸν ἀπαντᾷ τὰ σφάλματα ὑπογραμμίζονται δι' ἐρυθρὰς μελάνης, ἐν δὲ τῷ περιθωρίῳ ὑποδεικνύεται τὸ εἶδος αὐτῶν δι' ἰδιαιτέρου συμβόλου· π.χ. Ο (ὀρθογραφικὸν σφάλμα), Γρ. (γραμματικόν), Στ. (στίξεως), Ε. (ἐκφραστικόν), Πρ. (πραγματικόν), (ἀπορία διδασκάλου) κ.τ.τ. Τὰ σύμβολα ταῦτα, μετὰ τῆς ἐπεξηγήσεως των, θὰ ἔχουν ἀναγραφὴ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τετραδίου τῶν ἐκθέσεων.

Κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον ἀναγινώσκονται εἰς ἐπῆκοον τῶν μαθητῶν ὀλίγαι χαρακτηριστικαὶ ἐκθέσεις, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων παρέχει πρόσφορον ἔδαφος πρὸς εὐρείαν συζήτησιν καὶ κριτικὴν καὶ αἱ ὁποῖαι, ὡς ἐλέχθη, ἔχουν ἐπιλεγῇ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Τοῦτο καθ' ἡμᾶς εἶναι τὸ σπουδαιότερον καὶ λεπτότερον σημεῖον τῆς δλης ἐργασίας· διότι ἐκ τῆς συζητήσεως δίδονται εὐκαιρίαι εἰς τοὺς μαθητάς νὰ διατυπώσουν διαφόρους κρίσεις καὶ συλλογισμούς, ἀπαιτήτους εἰς τὴν συναγωγὴν λίαν ὠφελίμων διδαγμάτων καὶ ἀποφυγὴν ἐπαναλήψεως ἐν τῷ μέλλοντι τῶν διαπιστωθέντων σφαλμάτων. Πολλοὶ μαθηταί, τῶν ἀνωτέρων κυρίως τάξεων, οὐχὶ δυσκόλως δύνανται νὰ ἀνεύρουν εἰς μίαν ἐκθεσιν π.χ. ὅτι τὸ περιεχόμενον αὐτῆς δὲν εἶναι ἐντὸς τοῦ δοθέντος θέματος, ὅτι ὑπάρχουν φράσεις περιτταί, ὅτι ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὴν κρινομένην ἐκθεσιν τὰ ἴδια νοήματα καὶ αἱ ἴδιαι λέξεις, ὅτι αὕτη εἶναι μονότονος, ὅτι ἔχει μακρὰς περιόδους, δὲν ἔχει ἀναλογίαν, ἀρχίζει ἢ τελειώνει ἀποτόμως, ἔχει κενά, εἶναι ἡμιτελής, δὲν ἔχει ἀκρίβειαν καὶ σαφήνειαν, ὅτι τὰ γραφόμενα δὲν εἶναι λογικά, ὅτι ὑπάρχουν λάθη ἐκφραστικά, πραγματικά κ.τ.τ. Πάντα ταῦτα, ὡς εἰκός, προσπαθοῦν οὗτοι νὰ ἀποφεύγουν εἰς τὸ μέλλον.

Διὰ νὰ ἀποκτήσουν βεβαίως οἱ μαθηταὶ τὴν ἱκανότητα νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἐκφράζονται ὡς ἀνωτέρω, ἀπαιτεῖται κατάλληλος αὐτῶν προπαρασκευή. Ταύτην ἐπεχειρήσαμεν, εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ, διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος τρόπου: Εἰς τὰς ἀρχὰς ἐκάστου σχολικοῦ ἔτους ἐδίδομεν, εἰς τοὺς νέους δι' ἡμᾶς μαθητάς, κοινόν, ἀλλὰ πλούσιον θέμα ἐκθέσεως, τὸ ὁποῖον οὗτοι ἀνέπτυσσον ἀνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας ἡμῶν. Μετὰ ταῦτα ἀνεγινώσκομεν κατ' οἶκον ὅλας τὰς ἐκθέσεις καὶ ἐπελέγομεν δύο ἐξ αὐτῶν, τὴν καλλιτέραν καὶ τὴν χειροτέραν. Εἰς ἄλλην ὥραν παρουσιάζομεν εἰς τοὺς μαθητάς μας πρὸς κρίσιν τὰς δύο ἐκθέσεις. Οὗτοι ἀπῆντων στερεοτύπως, ὅτι ἡ πρώτη ἦτο πολὺ καλὴ, ἐνῷ ἡ δευτέρα δὲν ἦτο καλὴ. Ἀμέσως ἐχωρίζομεν διὰ κιμωλίας τὸν μαυροπίνακα εἰς δύο μέρη, ἀνεγινώσκομεν ἐκ νέου τὴν καλλιτέραν ἐκθεσιν καὶ προετρέπομεν τοὺς μαθητάς νὰ εἰπουν, τί καλὸν εὔρον εἰς αὐτήν. Τὰ γνωρίσματα τῆς ἐπιτυχούς ἐκθέσεως ἐγράφομεν εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος τοῦ πίνακος. Κά-

τόπιν ήρωτώμεν αὐτούς, πῶς ἡ ἀναγνώσθαις ἐκθέσεις θὰ ἦτο ἀκόμη καλλιτέρα. Διὰ συζητήσεως καὶ διὰ τῆς βοηθείας ἡμῶν συνεπληροῦντο καὶ ἄλλα γνωρίσματα μιᾶς ἀρίστης ἐκθέσεως. Μετὰ ταῦτα ἀνεγινώσκονεν τὴν χειροτέραν ἐκθεσιν καὶ ἐζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ εἰπουν τὰ μειονεκτήματα αὐτῆς. Ταῦτα ἐγράφομεν εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ πίνακος. Ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ εὕρουν οἱ μαθηταί, τὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς. Τέλος ἐγένετο ἀξιολόγησις καὶ ἀρίθμησις τῶν γνωρισμάτων τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκθέσεως καὶ τῆς ἀνεπιτυχοῦς καὶ κατεγράφοντο ταῦτα εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα τοῦ προχείρου τετραδίου των, ἵνα συμβουλευῶνται αὐτά, ὡς ἂν ἤσθάνοντο τὴν ἀνάγκην.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ διὰ τῆς καταλλήλου διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν κατ'ὠρθωνον οἱ μαθηταί ἡμῶν νὰ συζητοῦν εὐχερῇ καὶ νὰ προβαίνουν εἰς ποικίλας κρίσεις, κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐκθέσεων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀνεγινώσκετο ἐκάστοτε, εἰς τὴν εἰδικὴν ὥραν τοῦ Προγράμματος, καὶ ἡ ἀρίστη ἐκθεσις τῆς τάξεως, ἵνα χρησιμεύῃ αὕτη ὡς πρότυπον πρὸς μίμησιν. Ὅμως παρουσιάζοντο κατὰ καιροῦς, ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, πρὸς κρίσιν καὶ ἐκθέσεις ἀνεπιτυχεῖς, ἵνα ἐπισημαίνωνται διάφορα σφάλματα καὶ ἀτέλειαι πρὸς ἀποφυγὴν.

Ἐνίοτε ἀνεγινώσκοντο μόνον αἱ καλλιτερεαὶ ἐκθέσεις καὶ κατετάσσοντο αὗται ἀναλόγως τῆς ἀξίας των. Ἡ ἀρίστη τούτων ἀντεγράφετο ὑπὸ τοῦ γράψαντος εἰς εἰδικὸν τετράδιον, ὅπου συνεκεντρῶνοντο αἱ καλλιτερεαὶ ἐκθέσεις τῆς τάξεως. Ἐκάστη τούτων διεκοσμεῖτο, ὑπὸ ταλαντοῦχου μαθητοῦ, διὰ σχετικοῦ μὲ τὸ θέμα ἱχνογραφήματος.

Εἰς πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις τὸ ὄνομα τοῦ μαθητοῦ, τοῦ ὁποῖου ἐκρίνετο ἡ ἐκθεσις, δὲν ἐδηλοῦτο διὰ λόγους εὐνοήτους.

Ἄλλοτε παρεκινουῦμεν, ὅσους μαθητὰς ἠθελον νὰ ἀναγνώσουν οἱ ἴδιοι τὰς ἐκθέσεις των ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν των, ἐν συνεχείᾳ ἐπηκολούθει κριτικῇ ὑπὸ τῶν τελευταίων. Καθ' ὑπόδειξιν ἡμῶν πρῶτον ἀνευρίσκοντο τὰ προτερήματα τῆς ἀναγνώσθαις ἐκθέσεως, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνεται ὁ κρινόμενος μαθητὴς καὶ διὰ νὰ μὴ συνηθίζουσιν οἱ μαθηταί μόνον νὰ κατακρίνουν. Ὁ κρινόμενος, ἀφοῦ ἤκουε τὰς ἐρίσεις καὶ παρατηρήσεις τῶν συμμαθητῶν του, ἀπῆντα δεχόμενος ἢ μὴ αὐτάς, ἐν τέλει δὲ ἐκρίνε καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἐργασίαν του. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐλαμβάνομεν μέρος καὶ ἡμεῖς, ὡς ἂν παρίστατο ἀνάγκη, δίδοντες τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν καὶ ἐμποδίζοντες τὰς φλυαρίας.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα δύνανται νὰ ἰσχύουν ἐν μέρει καὶ διὰ τὰς Γ' καὶ Δ' τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Ἐνταῦθα ὅμως ἡ συζήτησις διαρκεῖ ὀλίγον, διότι δὲν ἔχουν εἰσέτι ἀναπτυχθῇ αἱ ἀνώτεραι πνευματικαὶ ἱκανότητες τῶν μαθητῶν. Εἰς τὰς τάξεις ταύτας ἀναγινώσκονται περισσότεραι ἐκθέσεις καὶ δὲν ἐπιμένομεν εἰς τὴν διατύπωσιν πολλῶν κρίσεων.

Γενικῶς, ὅσον ἡ τάξις εἶναι ἀνωτέρα, τόσοον αἱ συζητήσεις καὶ αἱ παρατηρήσεις δέον νὰ εἶναι διεξοδικώτεραι.

Διὰ τοῦ λεχθέντος τρόπου δίδεται εὐκαιρία νὰ ἐξαρθοῦν τὰ προτερήματα μιᾶς ἐκθέσεως καὶ

νὰ καταπολεμηθοῦν ὠρισμένα ἐλαττώματα ποιτικῆς φύσεως, ἰδιαίτερος εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Ὁ διδάσκων πρέπει ἀπαραίτητως νὰ ἐπιμένη πολὺ εἰς τὴν καταπολέμησιν ὠρισμένων ἐπιβλαβῶν ἐκφράσεων, δῆθεν λογοτεχνικῶν. Φράσεις πομπώδεις, κεναὶ περιεχομένου, αἰτινες εἶναι ἀποκυήματα νοσηρᾶς καὶ ἀχαλινώτου φαντασίας, πρέπει ἀμειλίκτως νὰ κατακρίνωνται καὶ νὰ ἐκριζώνωνται.

Μετὰ τὴν κρίσιν μερικῶν ἐκθέσεων ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν, διὰ συζητήσεως, εὐρεσιν τῶν πλεονεκτημάτων καὶ μειονεκτημάτων αὐτῶν, ἀκολουθεῖ τὸ τρίτον στάδιον τῆς ἐργασίας μας, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐξετάζονται ὠρισμένα ὀρθογραφικὰ ἢ γραμματικὰ σφάλματα. Ὁ διδάσκων ἀναγινώσκει, ἐκ τῶν τηρηθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ σημειώσεων, λέξεις μὲ καίρια λάθη, εἰ τὰ ὁποῖα περιέπεσαν ἀρκετοὶ μαθηταί εἰς τὴν ἐκθεσίν των. Ἐξακολουθεῖ συζήτησις, καθ' ἣν εὐρίσκεται τὸ ὀρθὸν καὶ γράφεται ἐπὶ τοῦ πίνακος, διατυπῶνται δὲ ὁ οἰκεῖος κανὼν — ἐὰν βεβαίως αἱ λέξεις εἶναι πρόσφοροι —, ὅστις δύναται νὰ καταγράφεται, μετὰ τοῦ σχετικοῦ παραδείγματος, εἰς τὸ τετράδιον τῆς ὀρθογραφίας των.

Ἡ ἐργασία αὕτη, ὡς εἰκὸς δὲν πρέπει νὰ διαρκῇ ἐπὶ πολὺν χρόνον. Κύριος βεβαίως σκοπὸς τῶν ἐκθέσεων δὲν εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὀρθογραφικῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν, ἐν τούτοις ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωμεν τὴν εὐκαιρίαν ἀνεκμετάλλευστον, ἵνα ὠφελῶμεν τοὺς μαθητὰς ἐξαλείφοντες ἀπὸ τὴν συνείδησίν των ἐσφαλμέναι παραστάσεις λέξεων.

Τέλος ἐπιστρέφομεν εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ τετράδιά των, ἵνα διορθώσουν τὰ λάθη μόνοι των, ἐρωτῶντες ἢ χρησιμοποιοῦντες ὀρθογραφ. λεξικόν. Κατ' οἶκον ἀναθέτομεν εἰς αὐτοὺς νὰ γράψουν κάτωθι τῆς ἐκθέσεως των τρεῖς φορὲς ὀρθῶς τὰς λέξεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶχον ὀρθογραφικὰ ἢ γραμματικὰ λάθη.

Ἐνταῦθα ἴσως γεννηθῇ τὸ ἐρώτημα, τί θὰ γίνεται μὲ τοὺς ὑστεροῦντας πολὺ εἰς τὴν ὀρθογραφίαν μαθητὰς. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀντεμετωπίσαμεν ὡς ἑξῆς : Εἰς τὰς πρῶτας ἐκθέσεις αὐτῶν παρελείπομεν τὴν διόρθωσιν μὴ βασικῶν λαθῶν, διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνωμεν αὐτοὺς, προοδευτικῶς δέ, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἐκάμνομεν λεπτομερεστέραν διόρθωσιν, διότι οὗτοι ἐν τῷ μεταξῷ ἐβελτιοῦντο. Πρὸς τοῦτους ἐγράφομεν ἐκάστοτε εἰς τὸ τέλος τῶν ἐκθέσεων των μερικοὺς ὀρθογραφικοὺς κανόνας στοιχοῦντας πρὸς λάθη των, τὰ ὁποῖα, διαρκῶς ἐπανελάμβανον. Οὕτω π.χ. ἐθέτομεν τὸν ἀριθμὸν 1, εἰς ὅσας λέξεις, τονιζομένης εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἔθετον περισπωμένην, τὸν ἀριθμὸν 2, εἰς ὅσας λέξεις ἔθετον ὀξεῖαν, ἐνῶ ἡ λήγουσά των ἦτο βραχεῖα καὶ ἡ τονιζομένη παραλήγουσα μακρὰ κ.ο.κ. Εἰς τὸ τέλος τοῦ γραπτοῦ των ἀνεγράφομεν τὸν οἰκεῖον κανόνα μὲ τὸν ἀριθμὸν, διὰ τοῦ ὁποῖου εἴχομεν σημειώσαι τὰς ἐχούσας λάθη λέξεις.

Ἐὰν ἡ διόρθωσις ἀκολουθῇ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα τρόπον, πιστεύομεν ὅτι, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐφαρμόζονται προσφόρως αἱ διδακτικαὶ ἀρχαὶ τῆς αὐτενεργείας, τῆς κριτικῆς καὶ τοῦ αὐτοελέγχου, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ μαθηταί βελτιοῦνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποκομίζοντες ἐκ τῆς ἐκάστοτε συζητήσεως νέα διδάγματα καὶ

ἀποφεύγοντες ἐπανάληψιν διαπραχθέντων σφαλμάτων. Ὡσαύτως οἱ διδάσκοντες δύνανται νὰ γνωρίζουν καλλίτερον τὰς ἱκανότητας καὶ ἀδυναμίας τῶν μαθητῶν των εἰς τὸ γραπτῶς ἐκθέτειν καὶ νὰ παρέχουν εἰς αὐτοὺς θετικὴν βοήθειαν.

Τὰ ἀναπτυχθέντα πρὸς βελτίωσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν δεξιότητα τοῦ ἐκθέτειν γραπτῶς μέσα, εἰς τὰ ὁποῖα καταλέγομεν καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκθέσεων, ἐχρησιμοποιήθησαν ὑφ' ἡμῶν, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, εἰς τὸ Πειραματικὸν Σχολεῖον καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ δὲ πρόοδος τῶν μαθητῶν μας ὑπῆρξε λίαν ἐνθαρρυντικὴ, διεπιστώθη δὲ αὕτη καὶ ὑπὸ πλείστων ἀκροατῶν μετ' ἐκπαιδευομένων διδασκάλων, τινὲς τῶν ὁποίων προέτρεπον ἡμᾶς, κατὰ

καιροῦς, νὰ φέρωμεν τὴν ἐργασίαν μας εἰς τὴν δημοσιότητα.

Περαίνοντες ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποφαίνεται κανεὶς περὶ τῆς ἀρίστης μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῶν ἐκθέσεων. Ἡ ἐπισταμένη μελέτη καὶ ἡ εὐρεῖα ἐπιστημονικὴ ἐρευνα τοῦ θέματος θὰ ὑποδείξουν ἀσφαλῶς τὴν ὀρθὴν ὁδόν.

Ἡ προσπάθειά μας, ἂς θεωρηθῇ ὡς μία μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν ἀναμόχλευσιν τοῦ σπουδαίου προβλήματος τῶν ἐκθέσεων καὶ ἂς δώσῃ ὠθησιν εἰς ἐμπειροτέρους παιδαγωγικούς, ὅπως ἀσχοληθοῦν λυσιτελέστερον περὶ τοῦτο.

Η ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Του κ. Θωμά Πλατανιά

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Η σωματική υγεία - όπως και η ψυχική υγεία - είναι το μέγιστον αγαθόν του ανθρώπου. Ο άπλοικος άνθρωπος εις τὰς καθημερινὰς ἀντιξοότητας τῆς ζωῆς ἔχει ἄμεσον τὴν ἀπάτησιν: ὡς ὑπάρχη, τοῦλάχιστον, υγεία.

Οἱ φρουροὶ τῆς σωματικῆς υγείας εἶναι, κυρίως, ἡ Ἱατρικὴ, ἡ Σωματικὴ Ἀγωγή καὶ ὁ Ἀθλητισμός. Οἱ γονεῖς διαπράττουν μέγα σφάλμα ὅταν ἀκούουν τὰ τέκνα τῶν νὰ παραπονοῦνται δι' ἀδιαθεσίας, πόνους, διαταραχὰς κ.λ.π. καὶ δὲν συμβουλευόμενοι τὸν ἱατρὸν.

Ἡ Σωματικὴ Ἀγωγή ἔχει, ὡς σκοπὸν ν' ἀναπτύξῃ ὁλόκληρον τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν νὰ ὑφίσταται ἔντονον καὶ διαρκές σωματικὸν ἔργον χωρὶς νὰ ἐξαντληθῇ ἢ νὰ καταπονηθῇ. Ἰσχυρὸν μυϊκὸν σύστημα μὲ καρδίαν καὶ πνεύμονες υγιεῖς θὰ ἀποκτηθοῦν μὲ τὴν ἐπαρκῆ, καθολικὴν (ὄχι μονομερῆ) ἐξάσκησιν τοῦ ὀργανισμοῦ, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ γίνῃ ἱκανὸς νὰ ἀντέχῃ εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, εἰς τοὺς κόπους, τὰς στερήσεις καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ προφυλάσσεται ἐκ τῶν ἀσθενειῶν.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω θὰ δύναται τὸ σωματικῶς ἀσκούμενον παιδί νὰ ἔχῃ τὰς μεγαλυτέρας ἐπιδόσεις εἰς τὴν Σωματικὴν Ἀγωγήν καὶ τὸν Ἀθλητισμόν. Ἡ Σωματικὴ Ἀγωγή παραλλήλως πρὸς τὴν πολυμερῆ αὐτὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἀθλητικὴν ἐπιδοσιν, ποῦ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν μὲ τὰς λέξεις: υγεία καὶ σωματικὴ ἰσχύς, ἀναπτύσσει καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἰσχυρὰ βούλησις, τὸ θάρρος, ἡ αὐτοπεποιθησις, ἡ ἀλληλεγγύη, τὸ ὁμαδικὸν πνεῦμα καὶ αἱ λοιπαὶ ψυχικαὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀναγκασθὲν διὰ νὰ γίνῃ ἓνας καλός, θαρραλέος καὶ ὑπομονητικὸς ἄνθρωπος, ἀναπτύσσονται διὰ τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς ἰσως περισσότερο ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην θεωρίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐδόθη ἡ πρέπουσα σημασία εἰς τὴν σωμασκήσιν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν.

Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἐσταμάτησε μόνον εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων, τὴν καλλιέργειαν τῆς δημοκρατικῆς συνειδήσεως, τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ ἰδεώδους τῆς ἐλευθερίας, τὴν δημιουργίαν ἰσχυροῦ πατριωτικοῦ συναισθήματος καὶ τὴν ἰδρύσιν τῶν Ἀμφικτιονιῶν, ἀλλ' ἐγκαίρως ἀντελήφθη ὅτι πρέπει ν' ἀποδώσῃ τὴν πρέπουσαν βαρύτητα καὶ εἰς ἀσκήσιν καὶ καλλιέργειαν τοῦ σώματος. Ἐθεσπίσθησαν, λοιπόν, ἀπὸ τότε, οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες (ὅπως καὶ τὰ Πύθια, τὰ Ἰσθμια καὶ τὰ Νέμεα) ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς τοῦ πνεύματος συναδελφώσεως ἐδείκνυν καὶ τὰς σωματικὰς ἱκανότητας καὶ ἐπιδόσεις.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Λυκούργειος Νομοθεσία ἐπρόσεξε - πλὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ πολιτεύματος - τὴν σωματικὴν ἀσκήσιν, τὴν σκληραγωγίαν καὶ τὸν ἀθλητισμόν (ὅπως καὶ τὴν εὐγονίαν).

Ἀμφιβάλλω ἂν εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως γίνεται ἡ σωματικὴ ἢ ἂν γίνεται εἰς ὅσας ὥρας ἐβδομαδιαίως πρέπει. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἰσως ἔπρεπε νὰ ἐρωτηθῇ ἂν αἱ ὥραι ποῦ διατίθενται εἶναι ἐπαρκεῖς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι εἰς πολλὰ σχολεῖα ἐλλεῖπουν αἱ ἀπαιτούμεναι ἀθλητικαὶ ἐγκαταστάσεις, ἥτοι γήπεδα, χῶροι ἀγωνισμάτων στίβου, κολυμβητήρια κ.λ.π.

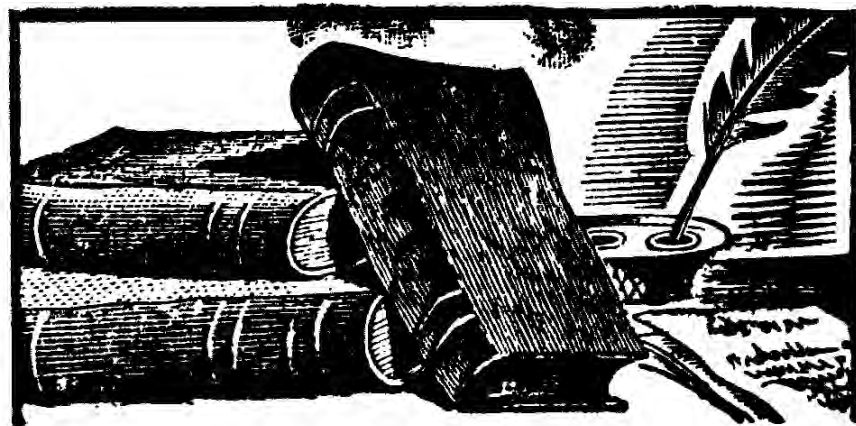
Διὰ τοῦ ἀθλητισμοῦ - τοῦ σχολικοῦ ἀθλητισμοῦ - θὰ ἐπιτευχθῇ ὑψηλότερον ἐπίπεδον σωματικῆς εὐεξίας καὶ σωματικῆς υγείας εἰς τὰ παιδιὰ. Ἀνάγκη, ὅθεν, ὅπως, πλὴν τοῦ ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ καθηγητῶν Σωματικῆς Ἀγωγῆς, ὑπάρχουν καὶ εἰδικοί προπονηταὶ δι' ἅπαντα τὰ ἀθλήματα, ἥτοι: τὸ ποδόσφαιρον, τὸ μπάσκετ μῶλ, τὴν πάλην, τὸ μπόξ, τὴν σκοποβολήν, τὰ θαλάσσια ἀθλήματα (κολύμβησις, καταδύσεις, γουῶτερ πόλ κ.λ.π.).

Πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ὑψηλὸν ἐπίπεδον σωμασκήσεως καὶ ἀθλήσεως ὅλης τῆς νεολαίας καὶ - τὸ σπουδαιότερον - νὰ τῆς γίνῃ βίωμα καὶ συνειδήσις ὅτι ὁ ἀθλητισμός (ὡς σωμασκήσις καὶ ἀρμονικὴ ἀνάπτυξις τοῦ σώματος) εἶναι τόσον ἀναγκαῖος, ὅσον καὶ ἡ πνευματικὴ παιδεία τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, εἶναι τὸ ὑπόβαθρον.

Σωματικὴ ἀσκήσις καὶ ψυχικοπνευματικὴ καλλιέργεια πρέπει νὰ εἶναι παράλληλοι καὶ σύμμετροι. Μόνον μὲ τὴν γενίκευσιν τῆς ἀθλήσεως τῆς νεολαίας μας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἐκπαιδευτηρίων, θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν σωματικὴν υγείαν, τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως βελτίωσιν τῆς φυλῆς μας καὶ τὴν ἀνοδὸν τοῦ βιολογικοῦ δυναμικοῦ τῆς. Ὁ ἀθλητισμός εἶναι ὠφέλιμος ὄχι μόνον ὡς σωμασκήσις καὶ ὡς παράγων ἰσορροποῦ σωματικῆς καὶ ψυχικοπνευματικῆς ἀναπτύξεως («νοὺς ὑγιὲς ἐν σώματι ὑγιεῖ»), ὄχι μόνον ὡς ἀμύλλα καὶ ἀγὼν διὰ τὴν κατάκτησιν ἐπαθλῶν, ἀλλὰ, κυρίως, ὡς παράγων αὐτοβελτιώσεως τοῦ ἀτόμου εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς του.

Διαπλάσσει, ἐπίσης, καλὸν τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ ὁμαδικοῦ πνεύματος καὶ ἀναστέλλει τὴν στροφὴν τῶν νέων πρὸς ἄλλας φθοροποιὺς («ψυχαγωγίας»), τὰς συνεπείας τῶν ὁποίων ὅλοι καλῶς γνωρίζομεν.

Θὰ ἠθελον νὰ τονίσω εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὅτι ἡ ἐκπαιδευσις εἰς τὴν Βρεταννίαν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ψυχικὴν διάπλασιν καὶ τὴν πνευ-

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

**Η ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ
ΩΣ ΑΥΤΗ ΠΡΟΒΑΛΛΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ
«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΚ-
ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ»**

του κ. **Γεωρ. Ξύδη**

Υπ/ντου Ζ. Π. Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων

Με τὸν ἐν ἐπικεφαλίδι τίτλον ἐκυκλοφόρησε τὸ ἄνω τῶν 200 σελίδων βιβλίον του, τὸ ὁποῖον χύνει ἀπλετον φῶς πρὸς ἄρσιν τῆς συγχύσεως, ἣτις ἐπῆλθεν εἰς διδάσκοντας καὶ διδασκομένους ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸν μας πρόβλημα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἀντιμετωπίζει τὸ γλωσσικὸν ὑπὸ νέον πρῖσμα. Βλέπει αὐτὸ ὡς πρόβλημα κοινωνικὸν καὶ ἀρρήκτως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ.

Ὡς τοιοῦτον ἐρευνᾶται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Μεθοδολογίας ἐρευνῶν τῶν Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν.

Ταξινομεῖ τὰς γνῶμας γονέων καὶ κηδεμόνων τῶν μαθητῶν τῶν «Ἠπειρωτικῶν Ἐκπαιδευτηρίων», ἐπὶ ἐρωτηματολογίου γύρω ἀπὸ τὰ ἀνακύψαντα ἐπὶ μέρους προβλήματα τοῦ γλωσσικοῦ, ὡς καὶ γνῶμας Καθηγητῶν Γλωσσολογίας Πανεπιστημίων, Γυμνασιαρχῶν καὶ Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν Μ. Ἐκπαιδεύσεως, ὡς καὶ τοιαύτας ἀτόμων ἀποτελούντων δείγμα τῆς Κοινῆς Γνώμης.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἀναπτύσσει διεξοδικῶς τὴν μεθοδολογίαν τῆς ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗΣ-ΤΡΙΜΟΡΦΟΥ, τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζουν Ἀμερικανικὰ σχολεῖα διὰ τὴν διδασκαλίαν Ξένων καὶ Ἀρχαίων Γλωσσῶν καὶ Φιλολογιῶν.

Ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ μαθητὴς μορφώνεται μετὰ τὴν μέθοδον αὐτὴν τριχοτομεῖται εἰς τοὺς τρεῖς κυριωτέρους χώρους τοῦ διδακτηρίου, εἰς τὴν αἰθουσαν διδασκαλίας, εἰς τὴν βιβλιοθήκην — ἀναγνωστήριον καὶ τὸ ἐργαστήριον —.

Ἀριθμὸς μαθητῶν 20-25 κατὰ διδάσκαλον ἢ καθηγητὴν.

Μεγάλῃ σημασίᾳ δίδεται εἰς τὴν ἐξατομίκευσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Παραθέτω ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βιβλίου γύρω ἀπὸ τὴν ἐξατομίκευσιν.

«Ἡ ἐξατομίκευσις τῆς ἐκπαιδεύσεως συμβάλλει, ὅσον οὐδεμίᾳ ἄλλῃ μορφῇ ἐργασίας καὶ μάλιστὰ θετικῶς καὶ ἀποτελεσματικῶς καὶ ταχέως, εἰς τὴν κατὰ τ' ἀνωτέρω προώθησιν ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἐκπαιδευομένων εἰς τὴν κατόστασιν τοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ, τοῦ ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΟΥ, τοῦ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥ, τοῦ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ πολίτου, τῆς ΑΥΘΥΠΑΡΚΤΟΥ προσωπικότητος, τοῦ φορέως τοῦ πνεύματος τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας».

Παραθέτει ἐφαρμοσθὲν πρόγραμμα καὶ τρόπον διδασκαλίας τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὅμηρου ἐντὸς ἑνὸς τριμήνου διὰ τῆς μεθολογίας ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΗΣ-ΤΡΙΜΟΡΦΟΥ, εἰς τὴν Γ' τάξιν Γυμνασίου τῆς Ἀμερικῆς.

Παρέχει ἐξ ἄλλου ἀρκετὴν εἰκονογραφίαν γύρω ἀπὸ τὰ σύγχρονα ὀπτικοακουστικὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον ἐργασίας τῶν μαθητῶν. Τὴν μέθοδον αὐτὴν παρηκολούθησε καὶ δι' αὐτῆς ἐδιδάχθη εἰς Πανεπιστήμιον τῆς Ἀμερικῆς ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς. Εἰς τὸ τρίτον μέρος ἀναπτύσσει τὴν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Φιλολογίας εἰς τὸ Δημοτικὸν γαί τὸ Γυμνάσιον τῆς Πατρίδος μας.

Ἡ πρώτη ἀνάγνωσις διὰ τῶν συγχρόνων ὀπτικοακουστικῶν μέσων διδασκαλίας εἶναι ὑπόθεσις ἑνὸς μηνὸς διὰ τοὺς εὐφυεῖς μαθητὰς καὶ 2-3 μηνῶν διὰ τοὺς μετρίους.

Ἀκολουθῶς ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης εἶναι ἔργον τῶν τριῶν ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ, τὸ Γυμνάσιον δέ, δὲν πρέπει νὰ ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου αὐτοῦ. Εἰς τὰς Δ', Ε', Στ', τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ θὰ διδάσκωνται κείμενα τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας διατυπωμένα εἰς ἀπλὴν καθαρεύουσαν, ὡς καὶ περικοπαὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ κείμενα τῆς Ὑμνολογίας Βίβλου. Προτείνει ἀναθεωρήσεις ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν σχολείων τῆς Πατρίδος μας. Αἰθουσα διδασκαλίας, βιβλιοθήκη, ἐργαστήριον, ὠρολόγιον καὶ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ἐκπαιδεύσεις προσωπικοῦ, ἐξέτασις καὶ βαθμολογία προόδου τῶν μαθητῶν, χρηματοδότησις τῆς ἐκπαιδεύσεως, τοποθετοῦνται ἐπὶ νέων βάσεων καὶ προτείνεται ἡ σταδιακὴ καὶ βαθμιαία ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς Μεθοδολογίας Ψυχοδυναμικῆς-Τριμόρφου.

Ἐξετάζει τέλος διὰ τῶν κριτηρίων τῆς συγχρόνου Γλωσσολογίας καὶ προσδιορίζει τοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι ἐπηρεάζουν τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν πορείαν ἐξελίξεως τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης.

Εἰς τὸ τέταρτον μέρος ὁ συγγραφεὺς ἀσκει κριτικὴν ἐπὶ τῆς ἐργασίας του. Διὰ τῆς κριτικῆς αὐτῆς θεμελιώνει ἔτι περισσότερον ἐπιστημονικῶς αὐτὴν, καταλήγων ὅτι «ἡ πατρίς μας ἔχει ἀνάγκην ΑΥΤΟΧΘΟΝΟΣ Συστήματος Ἐκπαιδεύσεως. Τοιοῦτον δὲ σύστημα ἐκπαιδεύσεως θὰ μορφοποιηθῇ διὰ τῶν εὐρημάτων Ἑλλήνων Ἐρευνητῶν, ἐρευνῶντων ἐπὶ Ἑλληνοπαίδων καὶ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πραγματικότητος».

Εἰς τὸ πέμπτον μέρος προβαίνει εἰς ἀνακεφαλαιώσιν μὲ τὸν τίτλον «συνθετικὴ θεώρησις». Γενικῶς εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ δὲν ἐντοπίζεται τὸ γλωσσικὸν εἰς τὴν διαμάχην καθαιρεούσης δημοτικῆς, ὡς ἐγένετο τοῦτο μεταξύ τῶν κορυφαίων ὁπαδῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς, αἰρόμενος ὑπεράνω τῆς διαμάχης ταύτης, ἀντιμετωπίζει εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὰ σσομένους ὑπὲρ τῆς δυνατότητος κατακτῆσεως ὑπὸ τῶν Ἑλληνοπαίδων, ὧν βεβαίως θὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς τῶν πέραν τοῦ Δημοτικοῦ, καὶ τῶν 7 ἐπιπέδων ἐξελίξεως αὐτῆς ἥτοι ἀπὸ τῆς Δημοτικῆς μέχρι καὶ τῆς Ὀμηρικῆς.

Ἡ μονογλωσσία σημαίνει ἐπιστροφή εἰς τὸν πρωτογονισμόν. Μόνον οἱ πρωτόγονοι, τονίζει ὁ συγγραφεὺς, ἔχουν ἐν ἐπίπεδον γλώσσης μοναδικὸν καὶ σχεδὸν ἀναλλοίωτον καὶ ἀνέλικτον.

Διὰ τῶν μέσων τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης καὶ Τεχνολογίας ἡ κατάκτησις ἐκάστου ἐπιπέδου ἐξελίξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἢ μιᾶς ξένης γλώσσης, δύναται νὰ γίνεταί ἐντὸς ἐνὸς ἢ τοῦ πολὺ δύο τριμήνων.

Βλέπομεν εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ μεθοδικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ σπουδαιότητος προβλήματος τῆς Παιδείας μας, τοῦ Γλωσσικοῦ. Γίνεται οὕτω ὁδηγὸς ἀντιμετωπίσεως καὶ ἄλλων συναφῶν προβλημάτων ὑπὸ τῶν παιδαγωγῶν τῆς χώρας.

Ἰκανοποιεῖ τὴν ταχύρρυθμον ἐξέλιξιν καὶ ὑψηλὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως, διὰ σειρᾶς προτεινομένων μέτρων, εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ἑλληνικῆς πραγματικότητος. Διανοίγει εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς εὐρυτάτους ὀρίζοντας ἀναθεωρήσεως προγραμματισμοῦ, ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν σχολείων ἐπὶ τὰ βελτίω. Ἀποτελεῖ διέξοδον διὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μονομερῶς ὑποστηρίζουν ἐν μόνον ἐπίπεδον τῆς γλωσσικῆς μας ἐξελίξεως, Δημοτικῆς, Καθαρευούσης κ.λ.π.

Ἡ ἀνωτέρω σκοπιὰ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξετάζεται ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ὑπὸ τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἡ συνοχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐπὶ μέρους προβλημάτων, ἡ παρατηρουμένη εἰς ὅλην τὴν ἐργασίαν ἐφεις πρὸς μίαν θετικὴν καὶ κατακόρυφον ἐξέλιξιν τῆς Παιδείας μας εἰς ὅλους τοὺς κυριωτέρους τομεῖς τῆς, καθιστᾷ τὸ βιβλίον τοῦτο μίαν ἐκ τῶν δοκιμωτέρων παιδαγωγικῶν συγγραφῶν τῆς ἐποχῆς μας. Διανοίγονται προοπτικαὶ εὐρυτέρας γλωσσικῆς μορφώσεως τῶν Ἑλλήνων μαθητῶν-φοιτητῶν διὰ τῆς γονιμοποιήσεως τῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐποχῆς μας μετὰ τοῦ πνεύματος τῆς μεγάλης μας κληρονομίας, τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἐκ τοῦ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ.

Τὸ μεγάλο τόλμημα τοῦ συγγραφέως ν' ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἑθνικῆς μας γλώσσης ὅλων τῶν ἐπιπέδων ἐξελίξεως αὐτῆς ἀπὸ τῆς Δημοτικῆς μέχρι καὶ τῆς Ὀμηρικῆς, προσδίδει εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἰδιαίτεραν αἴγλην καὶ βαρύτητα.

Ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ μεθοδολογία τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Φιλολογίας, ὡς αὕτη ἐκτίθεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο, εὖρρη κλιμακωτὴν ἐφαρμογὴν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκπαίδευσιν.

Δημητρίου Εὐθυμίου

Α. ΣΙΓΑΛΑ

Συνταξιούχου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

«ΕΚΛΑΪΚΕΥΜΕΝΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ»
ΑΘΗΝΑΙ 1970

Ἐκδοτικὸν γεγονός, ἰδιαίτερα γιὰ τὴν Μακεδονία ἀποτελεῖ ἡ πρόσφατη κυκλοφορία τοῦ βιβλίου τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Σιγάλας.

Γράφει εἰς τὴν ἀγγελίᾳ τοῦ τοῦ περιοδικοῦ «Μακεδονικὴ ζωὴ» τεύχος Φεβρουαρίου 647.

Τὸ βιβλίο περιέχει ἐπιλογὴ ἀπὸ παλαιότερα ἐκλαϊκευμένα ἄρθρα: Παλαιογραφικοῦ, λαογραφικοῦ, καὶ ἱστορικοῦ περιεχομένου τοῦ κ. Σιγάλα δημοσιευμένα σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες.

Ὅλα ἔχουν διαταχθῇ σὲ τέσσερις ἐνότητες.

1. Θεσσαλονίκια. 2. Μακεδονικά. 3. Ἀνάλεκτα. 4. Πάρεργα. Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1, 2, καὶ 4 καταλαμβάνουν σχεδὸν τὰ 2/3 τοῦ ὅλου περιεχομένου.

Ἐδῶ δὲ κ. Σιγάλας ἀξιολογεῖ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ συνδυάζει τὸ περιεχόμενό τους μὲ τὶς περιπέτειες καὶ τοὺς ἀγῶνες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Μακεδονίας, γιὰ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἀκολουθοῦν ἱστορικὲς σελίδες γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τὴν πειρατία, τὶς ἐπιδρομὰς τῶν Σλάβων καὶ Ἀλβανῶν, τὸ παιδομάζωμα κ.λ.π. ἐπὶ κεφαλῇ τῶν ὁποίων βρίσκεται τὸ ἐμπνευσμένο ἄρθρο: «Ἡ Μακεδονία εἶναι Ἑλληνική».

Κάτω ἀπὸ τὸν γενικὸ τίτλον «Ἀνάλεκτα» στεγάζεται σειρὰ ἐκλαϊκευμένων ἀρθρῶν, ἀλλὰ μὲ ἐπιστημονικὴ βάση, ὅπως εἶναι π.χ. Τὸ δημοτικὸν Τραγούδι καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ. Σῶζονται σήμερα αὐτόγραφα ἢ ἀντίγραφα ἀρχαίων συγγραφέων: Τὸ ἅγιον ὄρος καὶ οἱ θησαυροὶ τοῦ, Αἰσθητικὴ ἀνάλυσις τοῦ ὕμνου εἰς τὰ Χριστούγεννα Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἐργασίας κ.λ.π. Εἰς τὰ «πάρεργα» παρακολουθοῦμε τὸν κ. Σιγάλα στὶς ἐρευνάς του εἰς τὰ ἀρχεῖα καὶ τὶς βιβλιοθήκας τῆς Δυτ. Μακεδονίας καὶ τὴν δράσιν του γιὰ τὴν ἰδρυση Κρατικῶν Ἀρχείων Μακεδονίας καὶ Θράκης, Ἐθνολογικοῦ Μουσείου στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι ἡ θερμὴ ἔξαρσις τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ ἡ ἐκθεσις τῶν ἀγῶνων τοῦ καὶ εἰσηγήσεών του διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας. Αὐτὰ καθιστοῦν τὸ βιβλίο χρησιμώτατο διὰ τοὺς Μακεδόνας λογίους τοὺς ἐρευνητὰς ὅσον καὶ δι' ἐκείνους ποὺ ἀσκοῦν παιδευτικὸν καὶ φρονηματιστικὸν ἔργον: (δημοδιδασκάλους, καθηγητὰς, ἀξιωματικούς, ἱεροκλήρυζας, ὁμιλητὰς). Ἐπίσης διὰ τὰς ὑπηρεσίας τουρισμοῦ καὶ ξενοδοχειακὰς ἐπιχειρήσεις.

Κωνστ. Κουτσούμπας
Μαμούρη 17

